Begroting 2024 & Meerjarenperspectief 2024-2027

Rijnland op peil

Hoogheemraadschap van Rijnland

droge voeten
schoon water

Inhoudsopgave

01	Begroting 2024 in het kort	04
02	Leeswijzer met toelichting	06
03	Voorwoord	08
04	Programma Waterveiligheid	12
05	Programma Voldoende water	18
06	Programma Schoon en gezond water	26
07	Programma Waterketen	34
08	Thema Rijnland circulair en klimaatneutraal	40
09	Thema Water en bodem sturend	46
10	Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening	50
11	Financieel beleid	56
12	Risicoparagraaf	64
13	Bijlagen	68

01

Begroting 2024 in het kort

Exploitatie € 273 mln
Uit reserves: € 9 mln

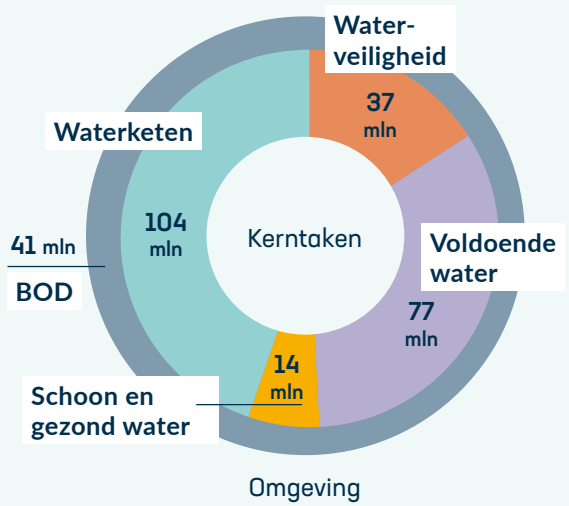

Waterveiligheid
We beschermen het beheergebied, de inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit zee, de rivieren en het regionale watersysteem.

Voldoende water
We zorgen voor voldoende zoet water. Niet te veel, niet te weinig, voor inwoners en bedrijven, de agrarische sector en de natuur.

Schoon en gezond water
We werken aan schoon en gezond water voor landbouw, natuur, woonomgeving en recreatie, zonder te veel vervuilende stoffen en voedingsstoffen in het oppervlaktewater.

Waterketen
We zuiveren het afvalwater van huishoudens en bedrijven. We doen dit zo efficiënt en duurzaam mogelijk.

Bedrijfsvoering, organisatie en dienstverlening (BOD)
We besturen, organiseren en verlenen diensten op effectieve wijze en werken toekomstgericht samen met onze omgeving.

Investeringen € 135 mln

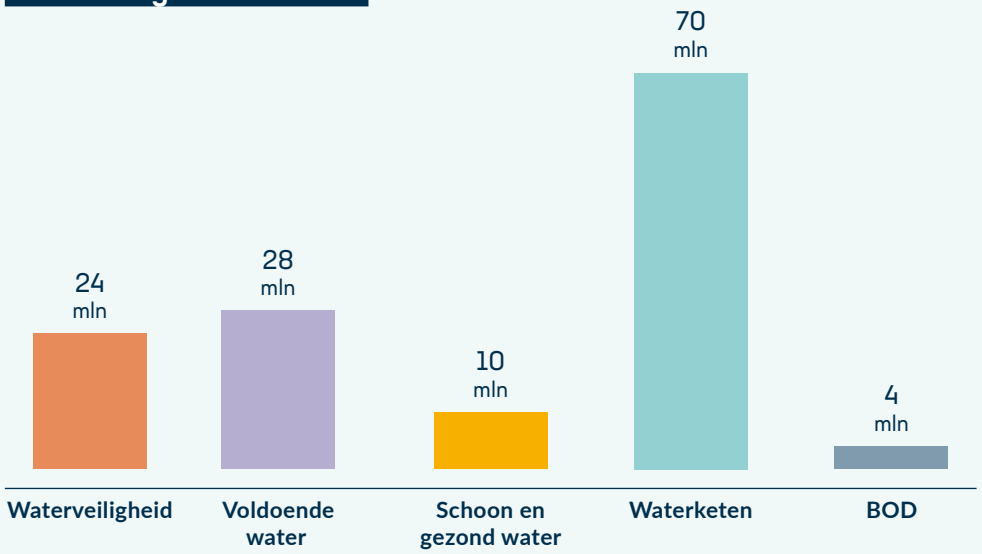

Belastinginkomsten € 264 mln

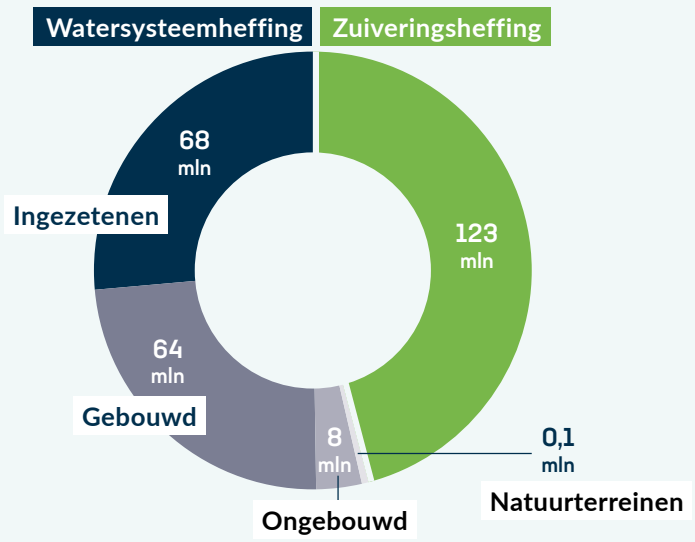

Belastingtarieven

	(€)	2023	2024	Verschil 2024 t.o.v. 2023 €	%
1.	Ingezetenenomslag per woonruimte	113,90	128,23	14,33	12,6%
2.	Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0194%	0,0212%	0,0018%	9,3%
3.	Omslag ongebouwd overig per ha.	89,20	99,90	10,70	12,0%
4.	Omslag wegen per ha.	446,00	499,50	53,50	12,0%
5.	Omslag natuur per ha.	4,00	4,40	0,40	10,0%
6.	Zuiveringsheffing per vervuilingseenheid	68,95	80,03	11,08	16,1%
7.	Verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid	68,95	80,03	11,08	16,1%

Indicatoren

	Coalitieakkoord	Begroting 2024
Lastendrukstijging (toename totale belastingomvang)	2024: 10%	15%
Relatieve schuld (schuld als aandeel van de belastingomvang)	max. 300%	301%
Aandeel kapitaallasten (som rente en afschrijving als aandeel van belastingomvang)	max. 34%	27%

Praktijksituaties

	(€)	2023	2024	Verschil 2024 t.o.v. 2023 €	%
1.	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	183	208	25	13,9%
2.	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	321	368	48	14,8%
3.	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 350.000	389	443	54	13,9%
4.	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	102.350	118.402	16.052	15,7%
5.	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.155	1.309	154	13,3%
6.	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	323	367	44	13,6%
7.	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.450	4.974	524	11,8%
8.	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e	288	329	41	14,2%
9.	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	44	4	10,0%

02

Leeswijzer met toelichting

Leeswijzer

De opbouw van dit document volgt het Waterbeheer-programma 6: 'Water wijst de Weg' (WBP6). Alle taken en opgaven van Rijnland krijgen dan ook een plek.

De 28 besluitpunten uit het coalitieakkoord zijn ingevoegd waar ze van toepassing zijn, aangegeven met een #. Hiermee geven we richting en nadere invulling aan de uitvoering van het WBP6.

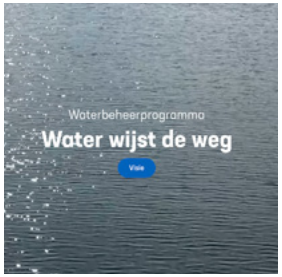

WBP6

Coalitieakkoord

Achtergrondinformatie

Achtergrondinformatie wordt in dit document onderstreept weergegeven. In de digitale versie zijn hier links aan gekoppeld. Ter ondersteuning van de printversie vindt u deze links ook per hoofdstuk op www.rijnland.net/begroting-mjp.

Hoe past dit document in de planning- en control-cyclus?

In het WBP6 zijn beleid en doelen vastgelegd voor 2022-2028, op het hoogste strategische niveau, in termen van te bereiken effecten. De jaarlijkse Effect- en middelenmonitor geeft de actuele stand van zaken.

Met het Meerjarenperspectief (MJP) en de begroting geeft het bestuur een nadere uitwerking van het WBP, in termen van concrete maatregelen, tempo, aanpak en kosten. Het coalitie-akkoord is daarbij leidend. De periodieke Bestuursrapportages (Buraps) en de Jaarrekening rapporteren over de voortgang van de maatregelen.

Met de begroting stelt de verenigde vergadering (VV) van Rijnland de plannen en tarieven voor 2024 definitief vast. De begroting is daarmee ons jaarplan: wat gaan we realiseren in 2024 en wat gaat dat kosten? Het MJP geeft een voorlopig zicht op de jaren 2025 t/m 2027. Het MJP en de begroting zijn in dit document gecombineerd.

Uitleg: bestuursprogramma's en thema's

De Waterschapswet schrijft voor dat we alle activiteiten en kosten moeten indelen in bestuursprogramma's. De VV heeft die ingedeeld in: Waterveiligheid, Voldoende water, Schoon en gezond water, Waterketen en Bestuur, organisatie en dienst-verlening.

Daarnaast zijn er overkoepelende thema's die doorwerken in alle bestuursprogramma's, met name: Rijnland circulair en klimaatneutraal en Water en bodem sturend. De bijbehorende activiteiten en kosten zijn ondergebracht in de bestuurs-programma's.

Planning- en control-cyclus

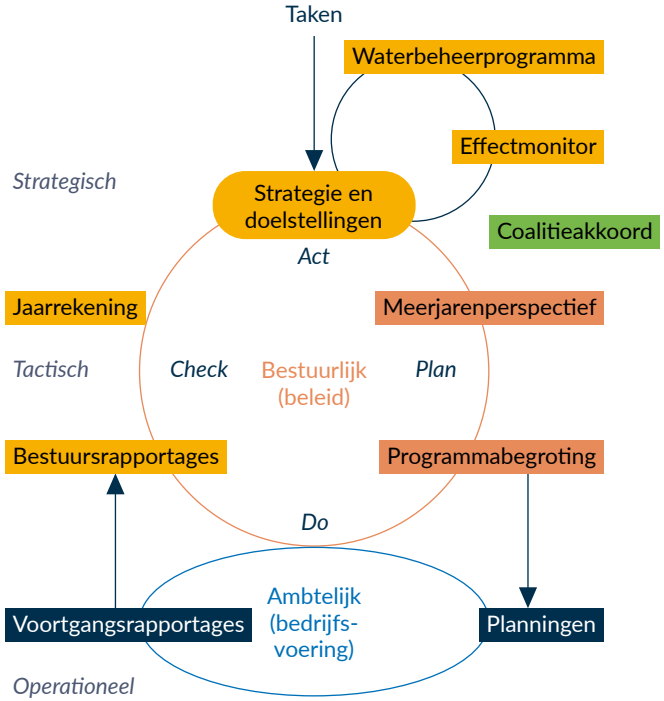

03

Voorwoord

Verantwoordelijkheid in een dure en lastige tijd

Het werk van de waterschappen is actueler dan ooit. De pas verschenen Klimaatscenario's van het KNMI drukken ons met de neus op de feiten. Om te zorgen dat we ook in de toekomst kunnen wonen, werken en genieten in dit mooie gebied is het noodzakelijk om te blijven investeren in goed en betrouwbaar waterbeheer.

Alle inwoners, bedrijven en medeoverheden hebben hierin een taak. Niet voor niets is water en bodem sturend een speerpunt van Rijnland. Met name in ons gebied, dit waterrijke, drukke, kwetsbare en welvarende deel van Nederland, is het belangrijk dat iedereen een bijdrage levert aan de duurzame inrichting van stad en platteland. Alleen samen kunnen we Rijnland voorbereiden op de toekomst: door ruimte te geven aan water, met alle investeringen die hiervoor nodig zijn.

Dat gezegd, als waterbeheerder hebben wij een bijzondere verantwoordelijkheid in de zorg voor droge voeten en schoon en voldoende water. Dat betekent dat ook een belangrijk deel van de kosten en inzet voor onze rekening komt. In deze begroting bereiden we ons watersysteem en onze waterzuiveringen voor op een complexe toekomst: het areaal vraagt om onderhoud, de inflatie is fors, de arbeidsmarkt is krap, de maatschappij stelt hoge eisen en het weer wordt steeds extremer.

Het kan niet anders dan dat Rijnland juist in deze dure en lastige tijd zijn verantwoordelijkheid neemt:

1. We zetten essentiële stappen in het waterbeheer

We werken nu de achterstanden weg. We zorgen dat we minimaal voldoen aan de wettelijke eisen. We wijzen partners op kansen en verplichtingen:

- We vernieuwen de installaties voor het zuiveren van afvalwater (de waterketen), zodat die op orde komen. Tegelijk nemen we maatregelen om te voldoen aan nieuwe normen. Denk daarbij aan betere zuivering, verwijdering van medicijnresten, energiebesparing en -opwekking en het beperken van broeigas-emissies;
- We nemen verdere maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit, mede om zoveel mogelijk te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water;
- We versterken de regionale keringen en renoveren de poldergemalen, beide met geïntensiveerde programma's;
- We adviseren bij ruimtelijke gebiedsontwikkelingen;
- We zetten het belang van water op de kaart, stellen kaders en stimuleren onze partners tot een klimaatrobuuste inrichting van de leefomgeving.

2. De onvermijdelijk hogere kosten berekenen we direct door. Zo hoeft de volgende generatie niet de rekening te betalen

Bij het doorrekenen van de Rijnlandse opgaven in het voorjaar van 2023 kwamen we nog uit op een lastendrukstijging van 10% in 2024. Inmiddels zijn we geconfronteerd met nauwelijks beïnvloedbare kostenstijgingen: door rente- en prijsverhogingen en hogere kosten van verbonden partijen. Tezamen veroorzaken die al een lastendrukstijging van 10-10-8-8%. Dat is nog zonder de intensiveringen uit het coalitieakkoord. We zouden de intensiveringen voor het jaar 2024 nog kunnen dekken met extra onttrekkingen uit de reserves (om op 10% te komen), maar in de jaren daarna lukt dat niet meer omdat dan de schuld te hoog oploopt. We kiezen de vlucht vooruit: we doen wat nodig is en berekenen in 2024 de onvermijdelijk hogere kosten door. Vroeg of laat moet dat toch gebeuren en waarschijnlijk met meer inzet en tegen hogere kosten. We komen daarmee uit op een lastendrukstijging van 15% voor 2024. Voor de lastendrukstijging 2025 geldt dat we volgend jaar eerst opnieuw kijken naar de cijfers - de economische ontwikkelingen en de budgetuitputting – om deze met zekerheid te kunnen vaststellen.

3. We houden Rijnland bestuurbaar

Het overgrote deel van onze exploitatiekosten ligt langdurig vast. Het gaat daarbij om rente en afschrijving (kapitaallasten), personele lasten (dienstverbanden), meerjarencontracten energie, grondstoffen en slibverwerking, en de kosten van verbonden partijen, onderhoud en beheer. Ongeveer een derde van de begroting bestaat uit rente en afschrijving van onze investeringsprojecten. Als een krediet eenmaal is afgesloten zijn de daaruit volgende kapitaallasten niet meer beïnvloedbaar. Door de stijgende rente en een groeiend investeringsvolume dreigt het aandeel kapitaallasten in onze begroting groter te worden dan de afgesproken 34%. Daarboven verdwijnt de bestuurlijke ruimte. Daarom vinden we het verstandig om de belastingopbrengst 2024 te verhogen, zodat de stijging van kapitaallasten meer gelijke tred houdt met de belasting-opbrengst. Daarmee houdt Rijnland op langere termijn het roer in eigen hand.

4. We verbeteren de balans tussen reserves, schulden en belastingopbrengst

We brengen de reserves weer op peil, onder meer door het bijstorten in de algemene reserves tot de afgesproken onder-grens van 5% van de netto exploitatiekosten, in verband met het weerstandsvermogen en schuldbeperking. De egalisatie-reserves vullen we aan tot 50 mln euro in 2027, in plaats van deze leeg te halen. De absolute schuld blijft stijgen (naar 1 miljard euro in 2027), maar staat in betere verhouding tot de jaarlijkse belastingopbrengst. De relatieve schuld komt uit op 304% in 2027 (schuld als aandeel van jaarlijkse belasting-opbrengst).

5. We gaan naar een structureel sluitende begroting

Met een lastendrukstijging van 15% in 2024 werken we toe naar een begroting waarin we de kosten volledig dekken met structurele baten. Zodat we niet meer afhankelijk zijn van de opbrengsten van de verkoop van overtollige terreinen (inciden-tele baten vastgoed). Voor 2024 lukt dat nog niet, maar met deze meerjarenbegroting vanaf 2025 zeer waarschijnlijk wel. Incidentele baten gebruiken we vanaf dan alleen voor aanvulling van reserves, niet meer om de begroting sluitend te krijgen.

6. We houden vast aan kostenbewustzijn en een scherpe raming

Voor deze begroting heeft de organisatie een uiterste poging gedaan om binnen de 10-10-8-8%- lastendrukstijging te blijven, ondanks de kostenstijgingen. Dat vond plaats in bijeenkomsten met het voltallige management. Daarbij is waar mogelijk gesnoeid in de budgetaanvragen: aangevraagde verhogingen zijn bijvoorbeeld veelal niet of slechts gedeeltelijk gehonoreerd. Uiteindelijk leverde 10-10-8-8% een te krappe begroting op. We houden niettemin vast aan deze scherpere raming, zodat we druk houden op de kostenbeheersing. De hogere belasting-opbrengst gaat grotendeels naar de reserves, om de financieel-economische redenen zoals eerder genoemd.

Wat betekent dit in de praktijk?

Een eenpersoonshuishouding in een huurhuis betaalt in 2024 25 euro meer dan in 2023 (over het hele jaar gerekend) en een meerpersoonshuishouden in een eigen koophuis 54 euro (WOZ-waarde 350.000 euro). Een klein bedrijf betaalt 44 euro extra (3 vervuilingseenheden, WOZ-waarde 0,6 mln euro).

In ruil hiervoor krijgen al onze inwoners en bedrijven een gezond en toekomstbestendig watersysteem en zuiveringen die voldoen aan de laatste richtlijnen. In onze delta waarin zoveel gebeurt en waarin nog zoveel uitdagingen op ons afkomen is dat een groot en belang-rijk goed.

Solide basis voor de toekomst

Het werk van een waterschap is nooit af. En ook de komende jaren zullen we nog geconfronteerd worden met nieuwe kosten en onvoorziene omstandigheden. Maar we hebben het vertrouwen dat we met de deze begroting en dit meerjaren-programma een solide basis hebben gelegd. We gaan met veel enthousiasme aan de slag voor Rijnland, haar inwoners, bedrijven en onze fantastische natuur.

04 Programma

Waterveiligheid

Portefeuillehouder: Bas Knapp
Directeur: Simone Boogaard
Resultaatmanager: Niels Minnen

Rijnland beschermt het beheergebied, de inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit zee, de rivieren en het regionale watersysteem. Dat doen we in nauwe samenwerking met onze omgeving.

Doelen WBP6

- De primaire keringen voldoen in 2050 aan de landelijke norm;
- De regionale keringen, die in 2012 zijn afgekeurd, voldoen in 2030 aan de provinciale norm. In 2024 komt er een nieuwe toetsingsronde.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #1, #2, #3, #14, #15

In één oogopslag

Stand van zaken

Het versterken van de regionale keringen ligt redelijk op koers. We zijn nu aangekomen bij de kilometers waar verschillende factoren het werk lastiger maken (veel bebouwing, kleine percelen en technisch ingewikkeld/ bouwkundige uitdagingen), wat de voortgang hindert. Dit is het laatste deel van de opgave uit 2012 en betreft de minst risicovolle stukken. Om de voortgang door te zetten, zijn in het coalitieakkoord extra middelen opgenomen waarmee we nieuwe strekkingen oppakken. De nieuwe toetsronde van de regionale keringen kan de opgave groter maken. Zie ook: Effectmonitor 2022-WV

Indicatoren

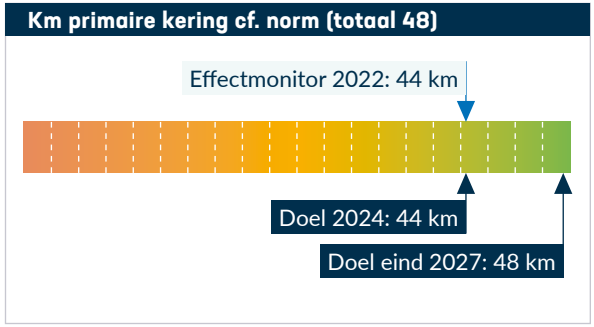

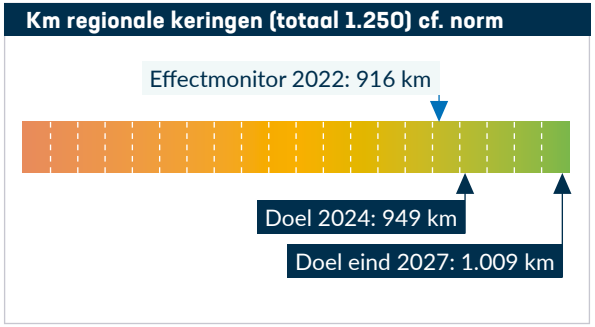

Belangrijkste resultaten 2024

- We zetten de intensivering uit het coalitieakkoord (#2) in op de versterking van de regionale keringen, om de afspraken met de provincies na te komen;
- We stellen de uitkomsten van de volgende toetsronde van de regionale keringen bestuurlijk vast, verwerken de mogelijke gevolgen en bieden ze aan de provincies aan;
- We bereiden de verbetering voor van kunstwerken in de primaire keringen (Spaarndam, Gouda), inclusief de overdracht van een sluis;
- We evalueren het besluit over niet-verwijtbare schade aan keringen en beslissen over eventuele aanpassingen van beleid;
- We inspecteren alle regionale keringen en handelen zoveel en tijdig mogelijk de schadepunten af;
- We experimenteren en participeren in dijk-verbeteringstrajecten die minder emissies vergen en meer circulariteit toepassen;
- We passen onze regels aan om verplaatsing van seizoenspaviljoens mogelijk te maken, waar dat kan vanaf 2024 (#1).

Totaal

Investeringen 2024:	€ 23,6 mln
Exploitatie 2024:	€ 36,7 mln

Wat is ons doel?

Rijnland ligt grotendeels onder zeeniveau en blijft daarom niet droog zonder duinen, dijken en kades. We beschermen ons beheergebied en de inwoners tegen overstromingen. Belangrijke doelen daarbij zijn dat de primaire keringen in 2050 voldoen aan de landelijk norm en dat de regionale keringen, die in 2012 zijn afgekeurd, in 2030 voldoen aan de provinciale norm. De aanpak bestaat uit drie lagen. We noemen dat meerlaagsveiligheid, en daarop hebben we ons werk ingericht.

Wat doen we daarvoor?

Om de programmadoelen te bereiken, doen we het volgende:

1. Wij beschermen tegen overstromingen;
2. Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen;
3. Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten.

1. Wij beschermen tegen overstromingen (#1, #2)

In meerlaagsveiligheidaanpak is dit de eerste laag: preventie. Rijnland heeft als beheerder de taak om waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en om voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Dit alles, zodat ons gebied goed beschermd is tegen overstromingen. In het kader van de zorgplicht verhogen en versterken we regelmatig onze keringen, bijvoorbeeld wanneer ze door bodemdaling te laag zijn geworden. Daarnaast zetten we advisering, inspectie, vergunningverlening, toezicht en handhaving in.
Daarvoor nemen we deze maatregelen:

- We voeren de inspectie van de regionale keringen in 2024 uit op basis van het nieuwe beleid dat eind 2022 is vastgesteld en we handelen de schadepunten daaruit af;
- De volgende toetsronde zal in de loop van 2024 nieuw en meer gedetailleerd inzicht geven in de staat van onze regionale keringen. Dit kan betekenen dat strekkingen die op de planning staan minder urgent blijken; andere strekkingen zullen we eerder moeten aanpakken. We stellen de uitkomsten van de volgende toetsronde van de regionale keringen bestuurlijk vast en bieden ze aan de provincies aan. Daarna maken we met de provincies afspraken over het tempo en de ambitie van deze nieuwe versterkingsopgaven;
- We rapporteren aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat de waterveiligheidsrapportage, waarin de resultaten van de eerste landelijke beoordeling overstromingsrisico's (LBO1) staan;
- We participeren in de Meegroeidijk, om te leren over circulariteit bij dijkverbeteringen;
- We werken door aan de versterking van de regionale keringen in een tempo waarmee we de afspraken met de provincies nakomen. In 2023 hebben we 21 km opgeleverd, 5 km meer dan de geplande 16 km. Daardoor leveren we in 2024 wat minder op, namelijk 12 km. We gaan aan de slag met de intensivering (#2) om meer strekkingen op te starten. Daardoor leveren we in de MJP-periode totaal meer km op. De resultaten daarvan zijn pas later zichtbaar, na ongeveer 3 jaar.
- We zorgen dat het ontwerp van de Mallegatsluis en de Keersluis in de IJsseldijk Gouda in 2025 gereed zijn en we vragen subsidie aan bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) voor de dijk langs de gekanaliseerde Hollandse IJssel;
- We ronden de toetsing van de Woerdersluis in de Spaarndammerdijk af. De Woerdersluis wordt vergoed door Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR). De kosten worden mogelijk hoger dan HDSR nu heeft begroot;
- In 2024 zijn alle regionale keringen voor de tweede maal getoetst. Naar verwachting zal een nieuw versterkingsprogramma volgen;
- We leveren de LBO1 aan bij de minister. Het rapport geeft weer welke primaire keringen wel en niet voldoen aan de veiligheidsnorm;
- We stellen voor het eerst de veiligheidsrapportage voor de primaire keringen op. Hierin beschrijven we jaarlijks de staat van onze primaire keringen en de processen rondom het beheer en onderhoud van deze waterkeringen;
- We houden periodieke inspecties van de keringen (reguliere jaarlijkse voorjaarsinspecties) waarbij we alle keringen binnen het beheergebied inspecteren. Geconstateerde schadepunten herstellen we binnen een jaar. Buitengewoon onderhoud gebeurt door Rijnland, dagelijks onderhoud door de eigenaar;

- We evalueren in 2024 de gevolgen van het besluit uit 2022 ‘Schade aan keringen’. Het aantal schadepunten in de inspectie van de regionale keringen neemt toe. Deze evaluatie van het vergoeden van niet-verwijtbare schade kan leiden tot beleid dat afwijkt van deze begroting;
- We beschermen de waterkeringen tegen gravende muskusratten en andere invasieve exoten. We zetten de samenwerking met andere waterschappen voor het muskusrattenbeheer voort, inclusief het proces van terugdringen tot de landsgrens. Gravende dieren zoals bevers, dassen of rivierkreeften hebben vooralsnog niet voor keringsproblemen gezorgd. In de begroting is hiermee dan ook geen rekening gehouden, anders dan het reguliere beheer van de muskusratten. We bereiden ons wel voor op de komst van de bever in ons beheergebied en doen onderzoek naar de aanpak van rivierkreeften;
- We nemen duurzaamheid mee in onze aanbestedingen en dagen de markt uit om onze doelstellingen te realiseren;
- We werken de thema’s uit de Kustnota en Nota water-veiligheid verder uit, waaronder de onderzoeksopdrachten voor het bomenbeleid en circulariteit (o.a. Meegroeidijk);
- Waar mogelijk bevorderen we het recreatief gebruik en versterken we de biodiversiteit op keringen door waar mogelijk de kering biodivers in te zaaien en oevers zo natuurlijk mogelijk in te richten;
- We stemmen de Waterschapsverordening (voorheen Keur en Beleidsregels) af op de Kustnota, om verplaatsing van seizoenspaviljoens waar mogelijk vanaf 2024 mogelijk te maken.

2. Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen

In de meerlaagsveiligheidaanpak is dit de tweede laag: adviseren over de ruimtelijke inrichting, met het oog op beperking van de gevolgen van overstromingen.
Daarvoor doen we het volgende:

- We adviseren onze partners en inwoners over keuzes in de ruimtelijke inrichting;
- We hebben in 2024 voor het hele gebied inzicht in de gevolgen van overstromingen door middel van overstromingsbeelden en geven inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting (#14);
- We zetten ons actief in om het bewustzijn over het wonen en werken in een overstromingsgevoelig gebied te vergroten. We doen dit onder andere met klimaatstress-testen en risicodialogen in gemeenten, met overstromings-kaarten opgenomen in klimaatatlassen (#15);
- Samen met de provincies kijken we welke impact de nieuwe woningbouwopgave heeft op de overstromingsrisico's;
- We voorkomen activiteiten die een negatieve invloed hebben op de waterkeringen. Dit doen we met voorlichting, planadvisering, vergunningverlening, toezicht en hand-having;
- De eerste resultaten van het Kennisprogramma Zeespiegel-stijging vertalen we naar nieuwe klimaatscenario's en we bepalen de impact op de Rijnlandse kustveiligheid. Dit is een onderdeel van 'Toekomstbestendig Rijnland' (#14).

3. Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten

Dit is de derde laag: voorbereid zijn op een mogelijke overstroming en op andere calamiteiten. Die kunnen we helaas nooit uitsluiten. Rijnland bereidt zich dan ook goed voor op alle mogelijke waterstaatkundige calamiteiten die zich in het beheergebied kunnen voordoen. De calamiteiten-organisatie van Rijnland is gevuld met eigen medewerkers en komt bij alarmering in actie. Het gaat daarbij niet alleen om overstromingen, maar ook om bijvoorbeeld waterkwaliteits-incidenten zoals illegale lozingen of incidenten op één van de afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's). Het goed voorberei-den op calamiteiten speelt dus niet alleen bij het thema Water-veiligheid, maar ook bij andere thema's. Om dubbelingen in de tekst te voorkomen staat het onderwerp calamiteitenbestrijding beschreven in deze paragraaf; de kosten zijn opgenomen in programma Bestuur, organisatie en dienstverlening.
Resultaten in de planperiode:

- We zorgen ervoor dat de calamiteitenorganisatie is opgeleid, getraind en heeft geoefend, waarbij we gebruik maken van de evaluaties van recente incidenten zoals de dijkverschuiving bij Reeuwijk;
- We werken de vervanging van de vier balgstuwen in de ringvaart Haarlemmermeer verder uit (#3). In 2024 maken we het voorlopig ontwerp, in 2027 zijn de balgstuwen gereed.

Financieel

€ mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bruto investeringen	24,8	23,6	33,6	30,8	31,0
Exploitatiekosten incl. kap. lasten	32,6	36,7	37,9	40,4	45,3

Investeringen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2024 zijn voor versterking van de regionale keringen (€ 21 mln) en Verbeteren IJsseldijk Gouda (VIJG) (€ 1,2 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2024:

- De bijdrage aan het Hoog Water Bescherming Programma (HWBP): € 13,8 mln
- Onderhoud aan de waterkeringen € 9,6 mln
- Kapitaallasten overige waterkeringen € 9,1 mln
- Muskusrattenbeheer € 2,8 mln

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2024 per saldo met € 4,1 mln t.o.v. de programmabegroting 2023. Dit is als volgt te verklaren:

- Hogere kapitaallasten +€ 3,1 mln
  - door hogere afschrijvingskosten +€ 1,8 mln
  - en hogere rentekosten + €1,3 mln
- Hogere bijdrage aan het HWBP +€ 0,4 mln
- Hogere kosten voor personeel +€ 0,2 mln
- Hogere bijdrage muskusrattenbestrijding +€ 0,2 mln
- Diverse kleine verschillen + € 0,2 mln
-

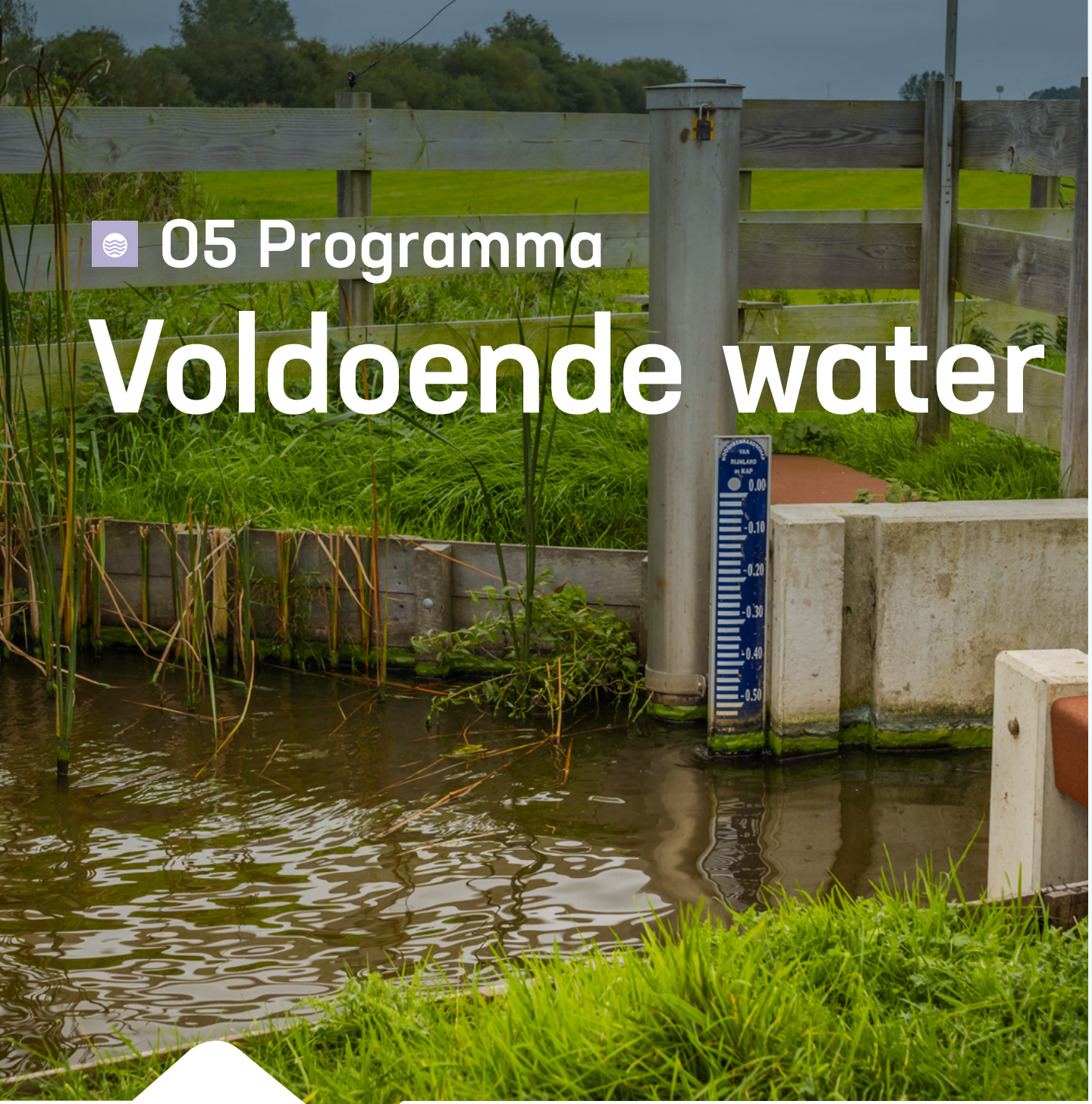

05 Programma
Voldoende water

Portefeuillehouder: Aad Straathof
Directeur: Simone Boogaard
Resultaatmanager: Henno van Dokkum

Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor voldoende zoet water. Niet te veel, niet te weinig, voor de inwoners en bedrijven, de agrarische sector en de natuur.

Doelen WBP6

- Rijnland zorgt voor peilbesluiten die passen bij de functies en kenmerken van het gebied;
- Rijnland voert het peilbeheer uit volgens de peilbesluiten. De streefwaarde is dat in 90% van het beheergebied het peil voldoet aan het peilbesluit;
- Eind 2027 voldoet het beheergebied aan de normen voor wateroverlast;
- Rijnland zorgt samen met de omgeving dat het beheergebied in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekorten.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #4 t/m #7, #10, #12, #14, #17, #18, #19, #25

In één oogopslag

Stand van zaken

De prestaties van het peilbeheer zijn goed. Ca. 95% van de peilen voldoet aan het peilbesluit, en het overgrote deel van het gebied voldoet aan de wateroverlastnormen. Door klimaatverandering en ruimtelijke ontwikkelingen in het beheergebied is het wel een uitdaging om de prestaties goed te houden.
Zie ook: Effectmonitor 2022 - VW

Indicatoren

Gebied waar peil voldoet aan peilbesluit

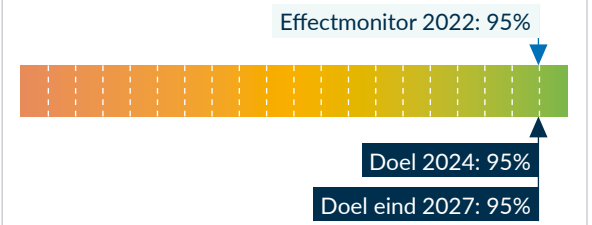

Polders voldoen aan norm wateroverlast

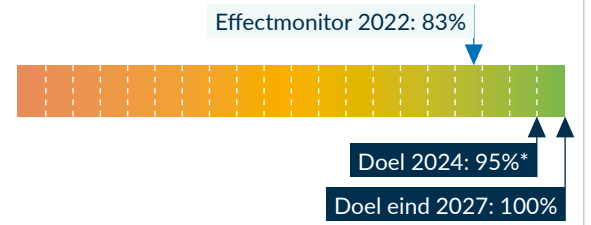

** De polders moeten nog doorgerekend worden met de nieuwe KNMI-klimaatscenario's van 9 oktober jl. Waarschijnlijk voldoet een deel van de polders die nu wel voldoen met de nieuwe scenario's niet meer.*

Belangrijkste resultaten 2024

- We breiden het aantal gemalen waar we slim sturen op de inzet van zonne- en windenergie uit tot ca. 110;
- In 2024 worden 22 gerenoveerde of nieuwgebouwde poldergemalen opgeleverd. Dit op een totaal van ca. 350 gemalen;
- Het gesprek over het beëindigen convenanten loopt met minimaal 3 gemeentes;
- We werken er in de watergebiedsplannen aan dat het gebied in 2027 voldoet aan de wateroverlastnormen, dan wel maatwerkafspraken (gebiedsnormen);
- We werken aan 'Toekomstbestendig watersysteem Rijnland' op basis van nieuwe klimaatscenario's;
- We starten met de uitvoering van 'doorstroomverbetering Sluisjes Halfweg'. We gaan gesprekken aan met twee gemeentes over een eventuele extra financiering;
- We maken een plan van aanpak voor het uitvoeren van een diepteschouw, en richten hiervoor een team van kwartiermakers in;
- We stellen de Rijnlandse veenweidestrategie vast;
- We participeren in gebiedsprocessen voor de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG), bijvoorbeeld in Veenweide Noord.

Totaal

Investeringen 2024:	€ 27,7 mln
Exploitatie 2024:	€ 77,5 mln

Wat is ons doel?

Samen met de omgeving zorgt Rijnland voor voldoende zoet water. Niet te veel, niet te weinig, voor inwoners en bedrijven, de agrarische sector en de natuur. Door ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen en door klimaatverandering wordt deze opgave steeds complexer. Situaties van wateroverlast of watertekort zullen vaker voorkomen.

Wat doen we daarvoor?

Om de programmadoelen te bereiken, doen we het volgende:

1. We zorgen voor goed peilbeheer;
2. We houden het watersysteem (en de assets) in stand;
3. We beperken de gevolgen van wateroverlast;
4. We zorgen voor voldoende zoet water;
5. We reguleren activiteiten van derden;
6. We werken samen aan een toekomstbestendig Rijnland.

1. We zorgen voor goed peilbeheer

Het kader voor het peilbeheer is het peilbesluit. Het actualiseren van de peilbesluiten is een continu proces. Het peil wordt continu gestuurd door de inzet van gemalen en andere kunstwerken. Het doel is dat het daadwerkelijke peil in meer dan 90% van de gevallen voldoet aan het peilbesluit. Nieuwe technologie zorgt ervoor dat we steeds slimmer kunnen sturen in het peilbeheer, zoals het inzetten van gemalen op het moment dat de energiemix in het elektriciteitsnet zo groen mogelijk is.

Ons beheergebied is onderdeel van een groter watersysteem. Daarom werken we in het kader van 'Slim watermanagement' samen met andere waterbeheerders in de regio's Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaal en Rijn-Maasmonding, en zoeken samenwerking in de regio Centraal Holland. Extreme situaties, zowel wateroverlast als droogte, bieden we alleen in nauwe samenwerking het hoofd. In de collegeperiode zullen we de kaders voor het peilbeheer mogelijk nog actualiseren vanwege de vastgestelde veenweidestrategie (#19), 'Toekomstbestendig watersysteem Rijnland' (#14) en nieuwe landelijke kaders (#18). Hiermee geven we invulling aan 'Water en bodem sturend', zie hiervoor het thema Water en bodem sturend.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We breiden het aantal gemalen waar we slim sturen op de inzet van zonne- en windenergie uit van ca. 60 naar ca. 110 (van de ca. 350). Hiermee passen we een innovatie grootschalig toe (#25);
- We actualiseren 1 peilbesluit;
- We actualiseren de waterakkoorden: de waterakkoorden Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA) en Sluis Bodegraven (HDSR) worden vastgesteld in 2024, en we starten met het actualiseren van de waterakkoorden Delfland en Amstel, Gooi en Vecht.

2. We houden het watersysteem (en de assets) in stand

Goed peilbeheer is alleen mogelijk als het watersysteem (de watergangen, de oevers en de kunstwerken) in een goede toestand verkeert. We gebruiken assetmanagement om goede keuzes te maken in de juiste mix van nieuwbouw, renovatie, preventief onderhoud en correctief onderhoud, om tegen zo laag mogelijke kosten en acceptabele risico's de gewenste prestaties te halen.

De gemalen zijn de meest kapitaalintensieve asset binnen dit programma. Er is sprake van een instandhoudings-achterstand in het areaal gemalen. Het doel voor de komende jaren is om geen verdere instandhoudings-achterstanden op te lopen, en om het risico te verlagen door de meest risicovolle gemalen versneld aan te pakken. In het coalitieakkoord is dit onderkend (#4) en zijn extra middelen gealloceerd.

De belangrijkste risico's zijn dat gemalen uitvallen, wat tot oplopende correctieve onderhoudskosten leidt met kans op overschrijding van het budget. Bovendien bestaat de kans dat het niet lukt om de beoogde versnelling van renovaties te realiseren. In de planperiode (t/m 2027) verbeteren we het inzicht in de overige kunstwerken. Voor het in stand houden van de watergangen, waarvoor Rijnland onderhoudsplichtig is, verzorgen we het onderhouds-baggeren, maaien en schonen. Hierbij doen we ervaring op met emissieloos werken. We houden rekening met het meest waarschijnlijke scenario; het gebaggerde volume kan echter mee- of tegenvallen.

Een ander risico is de afwikkeling van een baggerdepot in de Haarlemmermeer wat nog tot extra kosten kan leiden voordat we het terrein aan de gemeente kunnen verkopen en opleveren. Rijnland doet het onderhoud van de primaire wateren; we doen dit ook voor een aantal overige wateren

in stedelijk gebied waarvan Rijnland in het verleden via convenanten de onderhoudsplicht heeft overgenomen. In het coalitieakkoord is uitgesproken dat Rijnland deze convenanten wil beëindigen (#6). In de begroting is nog geen rekening gehouden met een eventuele afkoopsom.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We renoveren of vernieuwen 22 poldergemalen van de ca. 350 (#4);
- We baggeren ca. 150 km watergang;
- In de aanbestedingen van baggerwerkzaamheden in 2024 dagen we de markt uit om minimaal 14% emissieloos te werken (#12);
- Gesprek over beëindigen convenanten onderhoud stedelijk water loopt met minimaal 3 van de 5 gemeentes (#6).

3. We beperken de gevolgen van wateroverlast

We passen ons watersysteem (en onze assets) aan om beter om te kunnen gaan met extreme neerslag. Door middel van de Watergebiedsplannen streven we ernaar alle polders in 2027 aan de vigerende provinciale wateroverlastnormen te laten voldoen, conform afspraak. We treden hierin pragmatisch op: als een polder al aan de wateroverlastnormen voldoet, dan gaan we geen planproces meer starten. Eind 2023 voldeden 11 polders (15 peilvakken) nog niet aan de normen.

De komende jaren nemen we maatregelen, of we vragen een gebiedsnorm aan als maatregelen niet tegen aanvaardbare kosten mogelijk zijn. Als het om natuurgebieden gaat, dan streven we ook daar naar een goede hydrologische kwaliteit (#10). In de planperiode 2024-2027 ronden we de laatste projecten van een investeringsronde af om de boezem robuuster te maken voor wateroverlast. Eind 2024/ begin 2025 zal de aannemer de Piekberging Haarlemmermeer testen en zal zij deze overdragen. In 2024 zal het vergroten van de doorstroomopening in het voormalig sluizencomplex bij Halfweg starten.

In oktober 2023 presenteerde het KNMI enkele geactualiseerde klimaatscenario's op basis van rapporten van het International Panel on Climate Change (IPCC). Dit zal waarschijnlijk betekenen dat een deel van Rijnland niet meer aan de huidige wateroverlastnormen voldoet, en dat er opnieuw maatregelen noodzakelijk zijn in de boezem en de polders. In de verkenning 'Toekomstbestendig watersysteem Rijnland' (#14) die in 2023 is gestart, wordt de impact van de nieuwe klimaatscenario's op het werk van Rijnland bepaald. Waarschijnlijk zal dit tot nieuwe maatregelen leiden in de boezem en de polders. Het bestuur van 2023-2027 zal hierover besluiten, en de uitvoering zal waarschijnlijk pas daarna plaatsvinden.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We werken er in de watergebiedsplannen aan dat het gebied in 2027 voldoet aan de wateroverlastnormen. In 2024 zullen we voor 2 polders maatregelpakketten vaststellen; voor 13 polders worden deze afgerond;
- We werken aan een 'Toekomstbestendig watersysteem Rijnland' op basis van nieuwe klimaatscenario's. In 2024 is de impactanalyse op het werk van Rijnland in de breedte afgerond, en zijn de gevolgen voor het thema wateroverlast bepaald (#14);
- In 2024 is het definitief ontwerp van 'vergroten doorstroomopening sluizencomplex Halfweg' gereed, en wordt gestart met de uitvoering. We gaan in gesprek met de gemeentes Amsterdam en Haarlemmermeer over eventuele (extra) cofinanciering;
- In de Haarlemmermeer werken we daar waar dat kan aan het realiseren van een verbeterd droogmakerijsysteem (VDS).

4. We zorgen voor voldoende zoet water

Door langere periodes van droogte en lagere rivierafvoeren staat de zoetwatervoorziening van Rijnland onder druk. De lage Rijnafvoeren van 2022 en 2023 hebben laten zien hoe kwetsbaar onze aanvoer is. Tijdens de droge zomers de afgelopen jaren bleek dat de KWA-capaciteit van 15 m3/s niet voldoet bij extreme watervraag. Bovendien is nog meer water nodig, onder andere om de bodemdaling af te remmen. Van 2022 tot 2028 werken we, samen met onze partners, via het Deltaprogramma dan ook aan verdere verbetering van de aanvoerroutes, zoals de Doorvoer Krimpenerwaard.

Weerbaarheid vergroten

Naast het vergroten van de zoetwateraanvoer werkt Rijnland aan het vergroten van de weerbaarheid tegen droogte. In de toekomst zullen zich vaker droge perioden zoals in 2018, 2022 en 2023 voordoen en iedereen moet rekening houden met een toenemende verzilting in ons watersysteem. Samen met onder meer drinkwater- en agrarische bedrijven en natuurbeheerorganisaties werkt Rijnland aan oplossingen voor schade door watertekorten. Het belang hiervan is nog eens onderstreept in het coalitieakkoord (#7).

Belangrijke externe ontwikkelingen in 2024 die de zoetwatervraag mede bepalen zijn de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG), waarin waterinfiltratiesystemen overwogen worden die de vraag naar zoet water in droge tijden vergroten; het vergroenen van stedelijke gebieden; en het zoeken naar extra productiecapaciteit door de drinkwaterbedrijven Waternet en Dunea.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We werken aan het verbeteren van de aanvoermogelijkheden van zoet water uit het oosten. In 2024 realiseren we de vergroting van de aanvoer Lopikerwaard (#7);
- We verkennen de mogelijkheden om oppervlaktewateronttrekkingen te reguleren (#7). Dit mede als onderdeel van het anticiperen op de nieuwe kaders uit de Beleidsbrief Water en Bodem Sturend (WBS) (#18).

5. We reguleren activiteiten van derden

Het watersysteem is niet de verantwoordelijkheid van Rijnland alleen. De onderhoudsplicht voor de overige (niet-primaire) wateren ligt bij gemeentes, kadastraal eigenaren of aangelanden. Dit is vastgelegd in het beheerregister. Vanuit haar zorgplicht ziet Rijnland erop toe dat dit onderhoud ook daadwerkelijk gebeurt. Zo wordt jaarlijks de schouw uitgevoerd om te controleren of onderhoudsplichtigen hebben gemaaid en geschoond. Rijnland heeft de afgelopen jaren niet actief toezicht gehouden op het baggeren van de overige wateren door de onderhoudsplichtigen. In het coalitieakkoord (#5) is opgenomen om dit wel te gaan doen, door een diepteschouw uit te gaan voeren en op basis hiervan onderhoudsplichtigen aan te spreken.

Daarnaast reguleert Rijnland de activiteiten van derden (door middel van vergunningverlening, plantoetsing, advisering, toezicht, handhaving), om negatieve effecten op het water-systeem van handelingen te voorkomen. Jaarlijks wordt het Nota Uitvoeringsprogramma (NUP) opgesteld en aan de VV voorgelegd, waarin resultaten van het afgelopen jaar en prioriteiten voor het nieuwe jaar zijn vastgelegd.

Voor de regulering is het belangrijk dat de beleidskaders en regels actueel zijn. In 2024 zullen we verkennen in hoeverre het noodzakelijk is om de regels aangaande peilafwijkingen aan te scherpen. Daarnaast verkennen we in 2024 of het mogelijk en wenselijk is om (grote) zoetwateronttrekkingen te reguleren (zie vorige paragraaf). Tenslotte doen we in 2024 ervaring op met de nieuwe klimaatbestendige beleidsregels.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We maken in 2024 een strategie voor het uitvoeren van een diepteschouw en starten met het informeren van betrokkenen. De strategie wordt opgesteld door een team van kwartiermakers. Op basis van deze strategie kan het bestuur een besluit nemen over de manier van schouwen, en de daarmee gemoeide kosten en inspanning (#5). De verwachting is dat we in 2025 kunnen gaan experimenteren met een geschikte methode van diepteschouwen, waarna we vanaf 2026 het schouwproces kunnen starten;
- We verkennen de noodzaak en mogelijkheden van het aanscherpen van regels omtrent peilafwijkingen;
- We doen ervaring op met nieuwe klimaatbestendige beleidsregels.

6. We werken samen aan een toekomstbestendig Rijnland

De komende 10 jaar gaat het beheergebied van Rijnland naar verwachting flink op de schop (woningbouwopgave, stikstof-reductie, landbouwtransitie, natuurherstel enzovoorts). Rijnland wil vroegtijdig een actieve rol spelen in de ruimtelijke transitie, zodat de ruimtelijke inrichting klimaatbestendig is (o.a. geen wateroverlast, voldoende zoetwaterbeschikbaarheid voor langere termijn, voldoen aan waterkwaliteitsdoelen). Dit is essentieel om de doelen van dit programma te kunnen halen.

Als de ruimtelijke inrichting verandert, vraagt dit de nodige inspanningen op het gebied van voldoende water om de functies te kunnen (blijven) faciliteren. Hoe Rijnland de ruimtelijke inrichting wil beïnvloeden, en daarbij water en bodem sturend wil laten zijn voor toekomstige ontwikkelingen, staat in themahoofdstuk ‘Water en bodem sturend’.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We stellen de veenweidestrategie Rijnland vast (#19). Deze is leidend voor de positie van Rijnland in de PPLG. Hierin verwerken we ook de relevante kaders van de Beleidsbrief WBS (#18);
- We participeren in de gebiedsprocessen van de PPLG (#17). Rijnland brengt actief kennis in over het watersysteem en (de gevolgen van) mogelijke maatregelen. Als uitvoerings-maatregelen nodig zijn die tot onze normale taken behoren, dan zullen wij die nemen. We gaan ervan uit dat de financiering daarvan uit Rijksgelden zal komen. Zie ook het hoofdstuk ‘Water en bodem sturend’;
- Als actieve deelnemer in het gebiedsproces proberen we in de gebiedsprocessen Aarlanderveen, Nieuwkoop en de polders rondom De Kaag snel tot maatregelen te komen (#19);
- Zie verder ook bij thema Water en bodem sturend.

Financieel

€ mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bruto investeringen, excl baggeren	24,4	27,7	27,9	25,2	28,9
Exploitatiekosten incl. kap. lasten	66,8	77,5	81,3	84,8	86,6

Investeringen

De belangrijkste investeringen in 2024 zijn:

- Poldergemalen € 17,0 mln
- Sluisjes Halfweg € 4,0 mln
- Watergebiedsplannen € 3,2 mln
- Realisatie van de Piekberging Haarlemmermeer € 1,2 mln
- Oeververdedigingen € 1,3 mln
- Overnemen en afstoten assets € 0,4 mln

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2024:

- Onderhoud aan waterlopen en kunstwerken € 20,8 mln
- Bouw, aanleg en verwerving van kunstwerken en waterlopen € 17,7 mln
- Onderhoudsbaggeren en afronden baggerclusters €12,1 mln
- Gebiedsgerichte plannen, themaplannen en plannen van derden € 8,3 mln
- Bediening van kunstwerken € 8,1 mln
- Vergunningen, meldingen en toezicht € 5,3 mln
- Assetmanagement € 2,9 mln
- Monitoring waterkwantiteit € 1,0 mln

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2024 per saldo met € 10,7mln t.o.v. de programmabegroting 2023 door:

- Hogere personeelslasten (€2,1 mln) onder andere vanwege afspraken uit het coalitieakkoord (bijvoorbeeld water en bodem sturend);
- Hogere kosten voor baggerwerkzaamheden met name vanwege toename volume en meer kosten door (beperkt) elektrisch baggeren (€ 2,6 mln);
- Hogere kapitaallasten (€1,8 mln) door hogere rentekosten (€ 0,9 mln) en hogere afschrijvingskosten (€ 0,9 mln);
- Hogere energiekosten (€ 1,8 mln);
- Lagere opbrengst verkopen kleine percelen (€ 1,5 mln);
- Hogere onderhoudskosten i.v.m. prijsstijgingen (€ 1,2 mln);
- Hogere kosten voor met name Bosbo en dataopslag (€ 0,2 mln);
- Lagere kosten voor aanschaf software en overig specialistisch onderzoek (min € 0,4 mln).

06 Programma

Schoon en gezond water

Portefeuillehouder: Hans Schouffoer
Directeur: Simone Boogaard
Resultaatmanager: Niels Minnen

Rijnland werkt aan schoon en gezond water voor landbouw, natuur, woonomgeving en recreatie, zonder te veel vervuilende stoffen en voedingsstoffen in het oppervlaktewater.

Doelen WBP6

- We realiseren schone meren en plassen in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In 2027 behoren de KRW-meren en plassen aan de ecologische normen uit de KRW te voldoen;
- We versterken de biodiversiteit op de assets die bij Rijnland in onderhoud zijn, zoals onze dijken en terreinen van gemalen en zuiveringen;
- Op onze officiële zwemwaterlocaties beschermen we zwemmers tegen bacteriologische verontreiniging en blauwalg.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #8 en #9

In één oogopslag

Stand van zaken

Het is zeer onwaarschijnlijk dat we voor alle waterlichamen de Europese afspraak (goede toestand in 2027) halen, zowel vanwege de natuurlijke omstandigheden (na-ijleffect), als door de beperkte mate van invloed van Rijnland in dit dossier en de nadrukkelijke afhankelijkheid van andere partners.
De aanpak van de resterende 25 waterlichamen in de derde KRW-planperiode is in 2021 gestart.
De projectteams voeren de geplande maatregelen uit de Nota Schoon Water 3 samen met de omgeving uit.
Zie ook: Effectmonitor 2022 - S&G

Indicatoren

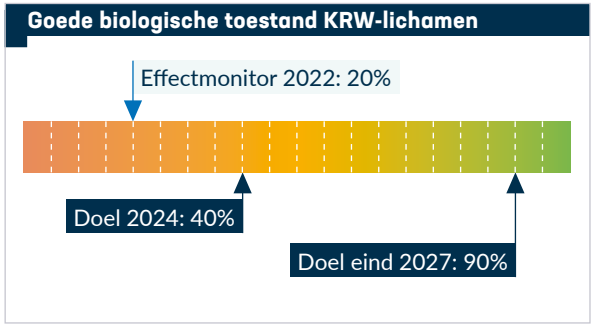

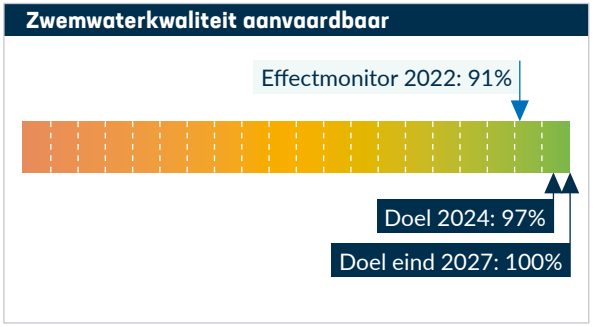

Belangrijkste resultaten 2024

- We ronden de isolatie van De Pot, Nieuwkoopse Plassen en de eerste fase van De Wildernis, Westeinderplassen af;
- In polder Bloemendaal en in Zoetermeer ronden we de aanleg van natuurvriendelijke oevers (NVO's) af;
- We leggen NVO's aan in Polder Nieuwkoop en de Haarlemmermeerpolder;
- We voeren de herinrichting van het terrein Halfweg in de ringvaart Haarlemmermeer uit;
- We starten de uitvoering van de waterverbinding in het Westerpark Zoetermeer en diverse maatregelen (NVO's, vissenbossen) in het Oude Rijn systeem;
- We starten met de pilot baggeren en bezanden in de Kleine Poel, Amstelveense Poel;
- We bereiden maatregelen voor in De Kaag, diverse kanalen en vaarten en de Mooie Nel;
- In samenwerking met de Stichting Bovenlanden zetten we op de Westeinderplassen de uitvoering van de lopende inrichtingsmaatregelen voort en starten we de voorbereiding van de laatste fase. Uitvoering volgt in deze bestuursperiode;
- We zetten het Landbouwportaal voort en ondersteunen agrariërs bij het nemen van maatregelen die goed zijn voor de waterkwaliteit. We verbreden zo nodig het portaal om bij te dragen aan efficiënte en effectieve uitvoering van de landbouwmaatregelen die nodig zijn vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Totaal

Investeringen 2024:	€ 9,7 mln
Exploitatie 2024:	€ 13,5 mln

Wat is ons doel?

Schoon water is onmisbaar voor een gezonde leefomgeving voor mens en natuur.

Wij werken aan een goede ecologische en chemische waterkwaliteit, afgestemd op de verschillende functies en versterken de biodiversiteit.

Wat doen we daarvoor?

Om de programmadoelen te bereiken, doen we het volgende:

1. We realiseren schone grote wateren (KRW);
2. We stimuleren de vermindering van emissies;
3. We beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch;
4. We meten en verbeteren de zwemwaterkwaliteit;
5. We stimuleren watergebonden recreatie en werken aan vaarweg- en nautisch beheer.

1. We realiseren schone grote wateren (#8)

De Europese Unie heeft in 2000 de Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld met als doel de kwaliteit van het water en het leven in en op het water te beschermen en verbeteren. Uiterlijk in 2027 moeten onze 40 KRW waterlichamen, dat zijn grote meren, vaarten en waterrijke polders, in 'goede toestand' verkeren.

'Goed' oppervlaktewater in 2027 lijkt onhaalbaar
Dit zal voor Rijnland en andere waterschappen erg lastig worden. Belangrijke beperkende factoren om tot een goede toestand te komen zijn de inrichting (van met name oevers) en de hoge gehalten aan voedingsstoffen in het water (met name stikstof en fosfor). We streven ernaar om de fosfaatconcentratie op zoveel mogelijk meetpunten terug te dringen. Ook de aanwezigheid van chemische stoffen kan de ecologie verstoren. Emissies van deze stoffen proberen we ook omlaag te brengen daar waar mogelijk.

Aanpak van het oppervlaktewater
Rijnlands KRW-aanpak is om in de drie planperioden van elk 6 jaar, naast het nemen van generieke maatregelen, ook steeds een deel van de waterlichamen aan te pakken. In de KRW1-periode (2009-2015) zijn 7 waterlichamen aangepakt door natuurbeheerders of door Rijnland. In de KRW2-periode (2016-2021) hebben we er 8 onderhanden genomen. In de KRW3-planperiode (2021-2027) pakken we de overige 25 waterlichamen aan en nemen we aanvullende maatregelen in enkele KRW1-waterlichamen in samenwerking met de omgeving.

Samen verantwoordelijk
De aandacht voor waterkwaliteit blijft toenemen, mede door de naderende deadline van de KRW (2027). Rijnland heeft (mede door het one-out-all-out-principe) de normen in nog geen enkel waterlichaam bereikt. Daarvoor is Rijnland overigens niet alleen verantwoordelijk, de KRW is een maatschappij-brede opgave waar ook andere overheden, bedrijven en particulieren een rol in hebben.

Als de KRW-doelen niet worden gehaald dan kan de EU Nederland confronteren met officiële waarschuwingen, dwangsommen en boetes. Waterschappen kunnen niet rechtstreeks worden geconfronteerd met dergelijke handhavingsacties, maar de kosten ervan kunnen, wanneer sprake is van verzuim, wel worden doorberekend. Dat verzuim kan bestaan uit het niet tijdig of onvoldoende programmeren en/of uitvoeren van maatregelen om de KRW-doelen te bereiken of het niet goed uitvoeren van de richtlijnen.

Om dit risico te beperken, focust Rijnland daarom op de volgende punten:

- We werken met twee teams om de geplande maatregelen in alle waterlichamen tijdig uitgevoerd te krijgen;
- Het beïnvloeden en stimuleren van derden. We wijzen andere overheden op hun verantwoordelijkheden en stimuleren burgers en bedrijven om bij te dragen. Dit uiteraard in combinatie met het uitvoeren en handhaven van onze regels ter bescherming van de waterkwaliteit.

Stand van zaken zomer 2023

Fosfor: percentage meetpunten dat is verbeterd/ verslechterd (113 meetpunten)

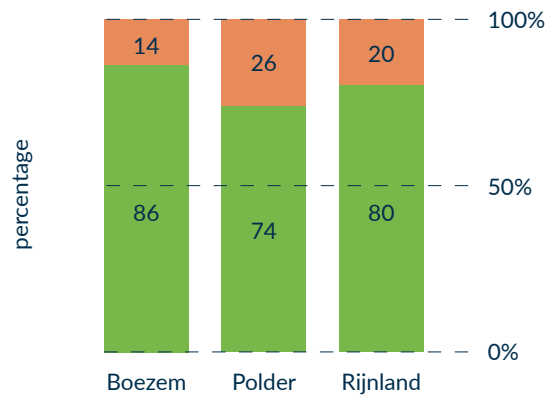

Stikstof: percentage meetpunten dat is verbeterd/ verslechterd (113 meetpunten)

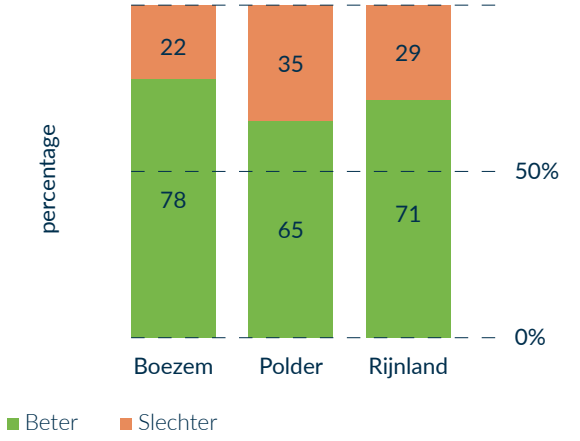

De activiteiten in de komende vier jaar zijn:

- Uitvoering van de resterende maatregelen in de geprioriteerde waterlichamen uit KRW2. Dit zijn vooral de maatregelen in het watersysteem van Zoetermeer en een laatste set maatregelen in de Westeinderplassen. De maatregelen in Zoetermeer gaan door stedelijk gebied, wat een grote complexiteit met zich meebrengt;
- Herstelmaatregelen KRW1;
- De voorbereiding en uitvoering van de maatregelen in de KRW3-waterlichamen, bijvoorbeeld:
  - We ronden de isolatie van De Pot, Nieuwkoopse Plassen in 2024 af;
  - In polder Bloemendaal en in Zoetermeer ronden we de aanleg NVO's af;
  - We starten de uitvoering van de waterverbinding in het Westerpark Zoetermeer en diverse maatregelen (NVO's, vissenbossen) in het Oude Rijn systeem;
  - We starten de uitvoering van de pilot baggeren en bezanden in de Kleine Poel, Amstelveense Poel;
- We zoeken actief naar meekoppelkansen in en rond de KRW-waterlichamen (KRW-synergie);
- We zetten ons in voor het verbeteren van de waterkwaliteit bij het NPLG en bij de uitwerking daarvan in het PPLG;
- We werken aan de KRW-tussenevaluatie 2024 met de daarvoor relevante partners. We benutten o.a. de lopende Rijn-West-samenwerking hiervoor;
- Stimulering van de landbouw op het nemen van boven-wettelijke maatregelen, zie hierna (paragraaf 'vermindering emissies').

2. We stimuleren de vermindering van emissies (#9)

Met de vaststelling van Kijk op Waterkwaliteit heeft de VV in maart 2018 besloten tot aandacht voor alle polderwateren. Om de waterkwaliteit in de polders te verbeteren krijgt water-kwaliteit ook een plek in watergebiedsplannen. Daarnaast gaan we actief aan de slag met de agrarische sectoren en maken daarbij gebruik van het Landbouwportaal. Ook nemen we in een vijftal inspiratiepolders het voortouw en komen met de agrariërs in deze polders tot realisatie van bovenwettelijke maatregelen die de water- en bodem- kwaliteit verbeteren. Zo blijven we in gesprek met de sector in een tijd die veel onzekerheden met zich meebrengt; stikstof en de val van het kabinet.

Emissies reduceren

Naast samenwerking vervult toezicht een belangrijke rol in de reductie van emissies. Dit betreft toezicht op vergunde emissies, op het naleven van middelvoorschriften, etc.

In 2023 is het plan van aanpak voor het terugdringen van chemische stoffen afgerond en is gestart met de uitvoering van de aanbevelingen. Dit loopt door in 2024. We zoeken hierbij naar passende samenwerkingspartners, werken samen met onze partners in Rijn-West en sluiten aan bij de landelijke activiteiten.

Het toenemende aantal stoffen waar we op toetsen maakt het steeds lastiger om aan alle normen te voldoen.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We dragen bij aan bij de PPLG's. De focus ligt op het terugdringen van emissies vanuit de landbouw en het slim realiseren van NVO's als onderdeel van de 10% groen-blauwe dooradering en de voor de landbouw verplichte bufferstroken;
- We zetten het Landbouwportaal voort en ondersteunen agrariërs bij het nemen van maatregelen die goed zijn voor de waterkwaliteit en verbreden zo nodig het portaal om bij te dragen aan efficiënte en effectieve uitvoering van de landbouwmaatregelen die nodig zijn vanuit het NPLG;
- We voeren een bewustwordingscampagne uit om het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen door burgers in hun (volks)tuin terug te dringen;
- Om de hoeveelheid plastic in ons watersysteem te verminderen ondersteunen we burgerinitiatieven en stellen we een beleidsnota op om onze inzet voor de komende jaren in vast te leggen.

3. Wij beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch

Een goede inrichting, een goed beheer en goed onderhoud van wateren vormen essentiële onderdelen van het verbeteren van de waterkwaliteit en ecologie.

In 2024 nemen we de volgende maatregelen:

- We zetten in op ecologisch slootbeheer en meer natuurlijk ingerichte sloten via de Blauwe Diensten/beheerpakketten Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb);
- We vervolgen de Groene Legger-campagne voor ecologisch slootonderhoud en op het diepte houden van watergangen door onze aangelanden, samen met provincie Zuid-Holland;
- We zetten de subsidieregeling 'Natuurvriendelijke oevers' voort. Deze liep goed in de afgelopen jaren. Voor 2024 is het subsidieplafond voor deze regeling € 233.000;
- We voeren de acties uit het Plan van aanpak biodiversiteit uit. Zo nemen we in nieuwe bestekken voor beheer en onderhoud biodiversiteit expliciet mee en vergroten we de interne kennis over biodivers beheer middels training;
- We stellen een Nota dierenwelzijn op, voor VV-behandeling 27 november 2024 (streefdatum).
- We onderzoeken de invloed van exotische rivierkreeften op het watersysteem en mogelijke maatregelen om schade hierdoor te reduceren. Dat doen we in opdracht van de Commissie Watersystemen (CWS) samen met de andere waterschappen, Unie van Waterschappen, Stowa (het kenniscentrum voor de waterschappen) en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

4. We meten en verbeteren de zwemwaterkwaliteit

Binnen Rijnland liggen 44 officiële zwemwaterlocaties. De Europese Zwemwaterrichtlijn (ZWR) geeft normen voor de bacteriologische kwaliteit van zwemwaterlocaties. Alle zwemwaterlocaties moeten minimaal voldoen aan de categorie 'aanvaardbaar'. Voor de zwemwaterlocaties die 'aanvaardbaar' scoren doen wij voorstellen om deze naar 'goed' of 'uitstekend' te krijgen.

We beoordelen de zwemwaterlocaties op bacteriologische kwaliteit en blauwalgen. In de ZWR is geen wettelijke verplichting tot het nemen van maatregelen. Omdat blauwalgenoverlast veelvuldig voorkomt, is in het WBP6 opgenomen dat in samenwerking blauwalgenoverlast zoveel mogelijk wordt beperkt (ook buiten de officiële zwemwaterlocaties).

De uitvoering van maatregelen voor verbeteren van bacteriologische kwaliteit en het bestrijden van blauwalgen doen we met cofinanciering van gemeentes of andere partijen. In 2023 is de Zwemwaterbeleidsnota Aanpak Zwemwater en blauwalgen 2023 ev. vastgesteld en is de prioritering voor de komende jaren voor de verbetering van de zwemwaterlocatie bepaald inclusief de toekenning van de voorbereidingskredieten.

De maatregelen voor zwemwater in 2024 zijn:

- We meten de kwaliteit en rapporteren hierover aan de provincies;
- Samen met belanghebbenden werken we aan het verbeteren van locaties die in de kwaliteitsklasse 'slecht' vallen. Concrete maatregelen zijn in gang gezet voor de Zegerplas en in het Meijepark. Voor Villa Westend (Westbroekplas) doen we een maatregelenstudie en stellen we voor 2024 maatregel voor;
- We onderzoeken wat er nodig is om locaties van 'aanvaardbaar' naar 'goed' of 'uitstekend' te krijgen;
- We onderzoeken samen met gemeentes welke maatregelen mogelijk zijn voor locaties waar regelmatig blauwalgenoverlast optreedt. Voor de Klinkenbergerplas stellen we een monitoringsplan op dat we in 2024 laten uitvoeren. Voor Elfhoeven doen we een maatregelenstudie en doen we een voorstel voor eventuele maatregelen in 2024.

5. We stimuleren watergebonden recreatie en werken aan vaarweg- en nautisch beheer

Rijnland heeft 13 sluizen in eigendom en beheer. Hiervan bedient Rijnland er drie voor beroeps- en recreatievaart, in opdracht van de provincies. Rijnland verrekent dit onderhoud met de provincie volgens de overeenkomst vaarwegbeheer.

Rijnland is bezig de meeste van deze 10 sluizen af te stoten naar gemeenten of andere partijen. Voor de sluizen die in beheer blijven stellen we de komende tijd een Lange Termijn Asset Planning (LTAP) op, om de benodigde financiën beter in beeld te krijgen. Daarnaast is Rijnland vaarwegbeheerder van de doorgaande recreatieve vaarwegen, dat wil zeggen dat Rijnland het vaarwegprofiel onderhoudt en het beheer voert, zoals het afkondigen van stremmingen. De rol van Rijnland in het vaarwegbeheer is niet altijd voldoende helder. Het college bekijkt in 2024 hoe Rijnland die rol wil opvatten en gaat het gesprek aan met provincies een gemeentes over de rol-verdeling.

Rijnland heeft middelen beschikbaar om initiatieven op het gebied van watergebonden recreatie te stimuleren. Dit kunnen onder andere wandelpaden langs water, openbare vissteigers en informatieborden zijn.

Financieel

€ mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bruto investeringen	8,5	9,7	9,8	11,5	8,0
Exploitatiekosten incl. kap. lasten	12,8	13,5	13,8	14,3	16,5

Investeringen

De belangrijkste investeringen in 2024 zijn voor de KRW-maatregelen (€ 7,1 mln) en cluster landbouw, waaronder inspiratiepolders (€ 1,6 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten in 2024:

- Het monitoren van de waterkwaliteit € 5,0 mln
- Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater € 3,4 mln
- Gebiedsgerichte- en themaplannen € 3,3 mln
- Vergunningverlening, meldingen en toezicht € 1,3 mln

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2024 per saldo met € 0,7 mln t.o.v. de programmabegroting 2023, door:

- Hogere personeelslasten (€0,8 mln) onder andere vanwege afspraken uit het coalitieakkoord, bijvoorbeeld door uitvoering KRW;
- Hogere kapitaallasten (+€ 0,1 mln) door met name hogere afschrijvingskosten;
- Verlaging van de onderzoekskosten (-/- € 0,2 mln).

07 Programma
Waterketen

Portefeuillehouder: Bas Knapp
Directeur: Simone Boogaard
Resultaatmanager: Bas van Ooijen

Rijnland zuivert het afvalwater van huishoudens en bedrijven. Hiermee dragen we bij aan een goede volksgezondheid, een goede waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. We doen dit zo efficiënt en duurzaam mogelijk.

Doelen WBP6

Rijnland zuivert afvalwater tot een goede effluent-kwaliteit, conform de normen uit het Activiteitenbesluit en het Maatwerkbesluit lozingen afvalwaterzuive-ringsinstallaties (AWZI's). Rijnland neemt daarvoor de afgesproken hoeveelheid water af.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #11 t/m #13, #25

In één oogopslag

Stand van zaken

In de vorige coalitieperiode startten we met het op orde brengen van de assets. Een groot investeringsprogramma hiervoor loopt ook de komende jaren onverminderd door, met o.a. de afronding van Zwanenburg en de start van de bouw op Haarlem Waarderpolder. Zie ook: Effectmonitor 2022 - WK

Indicatoren

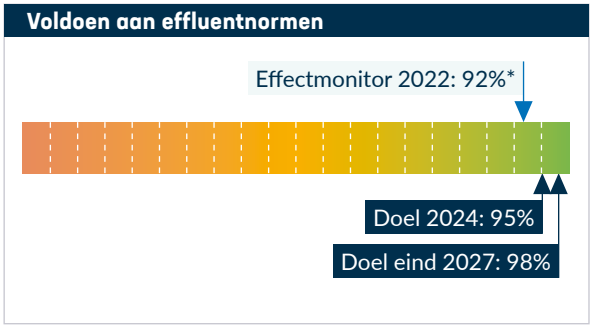

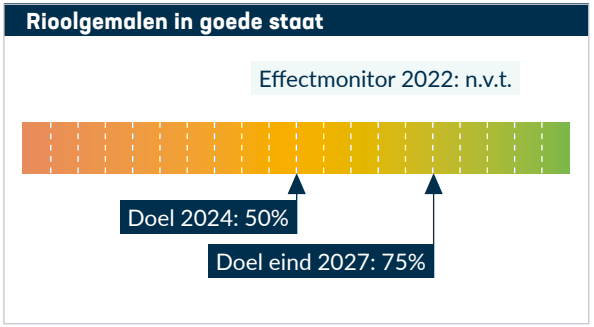

**In de Effectmonitor staat 84%, gebaseerd op een andere rekenmethode; de dit jaar gebruikte methode geeft een beter beeld, en sluit beter aan bij Unie-rapportages.*

Belangrijkste resultaten 2024

- We voldoen voor 95% aan de effluentnormen;
- We ronden het Voorlopig Ontwerp voor de AWZI Haarlem Waarderpolder af;
- We ronden de ATEX-maatregelen (gasveiligheid) op Haarlem Waarderpolder af;
- We ronden de renovatie van de AWZI Zwanenburg af en starten de testfase;
- We starten de voorbereiding van de renovatie op de AWZI Gouda, inclusief de aanvullende maatregelen uit het coalitieakkoord;
- We hebben een afwegingskader opgesteld voor circulariteit;
- We hebben een uitnutstudie gedaan op 3 zuiveringen voor energiebesparing.

Totaal

Investeringen 2024:	€ 70,0 mln
Exploitatie 2024:	€ 104,4 mln

Wat is ons doel?

Rijnland zuivert afvalwater van huishoudens en bedrijven. Hiermee dragen we bij aan een goede volksgezondheid, een goede waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. We doen dit zo efficiënt en duurzaam mogelijk.

Het coalitieakkoord 'Rijnland op peil' uit 2023 geeft een impuls aan de waterketen. Dit betekent dat we enerzijds de lijn uit het vorige coalitieakkoord doorzetten; hierin kreeg het op orde brengen van de assets in de waterketen de hoogste prioriteit. Anderzijds betekent dit dat we extra gaan investeren om te voldoen aan nieuwe eisen uit Europa en nieuwe uitdagingen, zoals strengere normen voor stikstof en fosfaat, het verwijderen van medicijnresten en werken aan duurzaamheid en circulariteit.

Wat doen we daarvoor?

Om de programmadoelen te bereiken, doen we het volgende:
1. We zorgen voor goede zuiveringsprestaties;
2. We brengen de assets verder op orde;
3. We verduurzamen de waterketen.

1. We zorgen voor goede zuiveringsprestaties

De normen voor de effluentkwaliteit liggen vast in het Landelijke Activiteitenbesluit. De meeste Rijnlandse zuiveringen lozen op het eigen boezemwater. Daarom heeft Rijnland voor die zuiveringen strengere normen vastgelegd in het zg. Maatwerkbesluit. Vanwege de slechte waterkwaliteit in heel Europa heeft de EU aanscherpingen van de normen voorgesteld. Naar verwachting zal dit voor ongeveer de helft van de Rijnlandse zuiveringen betekenen dat we aanvullende maatregelen moeten treffen. Voor ruim de helft van de zuiveringen gaan we ook medicijnresten verwijderen. Dit volgt ook uit diezelfde nieuwe Europese normen. Tijdens renovaties moet de zuivering wel blijven draaien. Daarom nemen we tijdelijke maatregelen om de kans op verstoringen te beperken, en leggen deze vast in een zg. zorgplichtdocument.

We treffen de volgende maatregelen in 2024:
- We passen het Maatwerkbesluit aan wanneer dat nodig is, bijvoorbeeld volgend op de nieuwe normen uit de EU;
- Onze zuiveringen voldoen voor 95% aan de lozingseisen zoals vastgelegd in het maatwerkbesluit;
- We verwerken de hoeveelheden afvalwater zoals afgesproken met gemeenten en vastgesteld in (actuele) akkoorden; in 2024 in 95% van de gevallen;
- Met gemeenten delen we over en weer gegevens over hoeveelheden, locaties, etc., via het Databureau Waterketen. Hiermee kunnen we beter en efficiënter te sturen op de hele keten. In 2024 breiden we dit verder uit;
- In 2024 doen we een pilot met slimme software. Hiermee halen we in potentie betere resultaten tegen lagere kosten.

2. We brengen de assets verder op orde

Voor het transporteren en zuiveren van afvalwater gebruiken we veel complexe assets: 19 zuiveringen, 90 rioolgemalen en ca. 270 km persleiding. Het vorige bestuur van Rijnland heeft geconstateerd dat de assets in de waterketen niet in goede staat verkeren en heeft tot een omvangrijk investeringsprogramma besloten. De Lange Termijn Asset Planning (LTAP) vormt de basis van dit investeringsprogramma. Het huidige bestuur zet deze koers onverminderd voort (#11). Dat betekent dat we diverse projecten uitvoeren om de assets op orde te brengen, uiterlijk in 2030. Bovendien gaan we het onderhoud beter, maar ook risico-gestuurd uitvoeren. Door goede keuzes te maken in de volgorde van de werkzaamheden verlagen we het risico op grote storingen en calamiteiten, hoewel we deze nooit helemaal voorkomen. We gebruiken ook nieuwe ontwikkelingen zoals modulair bouwen (Verdygo), Systems Engineering (SE) en de Asset Health Indicator (AHI).

We treffen de volgende maatregelen in 2024:
- We ronden het voorlopig ontwerp (VO) af voor Haarlem Waarderpolder (HWP) en besteden de bouw van de eerste delen aan;
- We voeren ondertussen met voorrang de ATEX-maatregelen (explosiegevaar op locaties met slibgisting) uit op HWP;
- We ronden de uitvoering van Zwanenburg in 2024 af, waarna de testfase start;
- De renovatie van Alphen Noord en Alphen Kerk en Zanen loopt door en ronden we begin 2025 af;

- We starten de voorbereiding van de renovaties in Gouda, Zwaanshoek en Leiden Zuidwest waarin we ook de nieuwe opgaven meenemen (zie volgende pagina);
- Diverse andere projecten lopen door of ronden we af, waaronder de nieuwe roostergoedinstallatie op Lisse en de vervanging van de e-installatie op Katwijk;
- We hebben voor 95% van de assets vastgelegd (in onderhoudsconcepten) of we deze preventief of correctief onderhouden op basis van een risico-inschatting;
- Dit alles leidt ertoe dat de assets meer en meer op orde komen. In 2024 verkeert 50% van de rioolgemalen in goede staat (de AWZI's kunnen we nog niet volledig monitoren in de AHI).

3. We verduurzamen de waterketen

Vanwege de strengere Europese eisen aan de effluentkwaliteit op het gebied van stikstof, fosfaat en medicijnresten bouwt Rijnland de komende jaren extra trappen in het zuiverings-proces (#11). Waar mogelijk nemen we dit mee bij geplande renovaties. En we treffen maatregelen om de emissies van methaan en lachgas te beperken. Deze broeikasgassen komen vooral vrij in het zuiveringsproces en bij de slibgisting.
We passen hierbij vaak ook nieuwe, of nog niet uitontwikkelde technieken toe, met het risico dat het niet zo (goed) werkt als verwacht. We werken dan ook intensief samen met andere partijen.

Daarnaast gaan we al ons werk verduurzamen door energie te besparen en op te wekken, door minder primaire grond-stoffen te gebruiken en minder afval te produceren (#12, #13). We doen dit conform landelijke afspraken en eerder door de VV vastgestelde doelen. We zijn in 2030 energieneutraal en streven naar klimaatneutraliteit in 2035, conform de ambities van de Unie. De algemene doelen voor circulariteit staan in het hoofdstuk Rijnland circulair en klimaatneutraal.

In de waterketen treffen we de volgende maatregelen in 2024:

- We nemen bij grotere renovaties zoals de AWZI's Gouda, Zwaanshoek en Leiden Zuidwest de genoemde duurzaam-heidsmaatregelen mee;
- We voeren de nieuwbouw van HWP al zo veel mogelijk circulair uit. Door de adaptieve aanpak kunnen we extra maatregelen eenvoudig toevoegen;
- We voeren drie zogenaamde uitnutstudies uit om het energieverbruik op zuiveringen te optimaliseren;
- We realiseren een zonneweide op Alphen Noord en op Alphen Kerk en Zanen na afronding van de renovaties in 2025;
- We besteden het project 'zon op dak' aan, uit het door de VV vastgestelde energie-uitvoeringsprogramma;
- Ook onderzoeken we, conform dat programma, aanvullende locaties voor zonne- en windenergie;
- Met andere partijen werken we aan het winnen van warmte, het opwekken van groengas en het terugwinnen van grondstoffen uit zuiveringsslib;
- We onderzoeken en voeren pilots uit met (circulaire) innovaties zoals de poederkool-installatie met Dunea-kool op Gouda en "ionenwisselaar Velsen" (#25, innovatie);
- We hebben meters geplaatst om de uitstoot van broei-kasgassen te meten. In 2024 krijgen we hierdoor meer inzicht en kunnen we maatregelen formuleren.

Financieel

€ mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bruto investeringen	65,8	70,0	82,1	112,7	144,5
Exploitatiekosten incl. kap. lasten	89,2	104,4	109,3	111,3	121,8

Investeringen

De belangrijkste investeringen in 2024 zijn:

- AWZI Zwanenburg € 28,3 mln
- AWZI Haarlem Waarderpolder € 14,3 mln
- Cluster Waterketen 1 € 9,9 mln
- AWZI Zuiveringskringen Alphen ad Rijn € 8,9 mln
- Cluster Waterketen 2 € 4,5 mln
- Persleiding Hoofddorp € 0,9 mln
- Maatregelen energieneutraliteit € 1,0 mln
- Opstarten van toekomstig werk € 2,2 mln.

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten in 2024:

- AWZI's , afvalwatertransportsystemen en slibinstallaties:
  - Beheer € 37,0 mln
  - Bouw en verwerving € 34,1 mln
  - Onderhoud € 17,8 mln
- Afvalwaterbehandeling € 10,8 mln
- Themaplannen € 1,9 mln
- Afvalwaterketenbeleid € 1,5 mln

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2024 per saldo met € 15,2 mln. t.o.v. de programmabegroting 2023, door:

- Hogere kapitaallasten € 4,6 mln
  - door een rentenadeel € 2,1 mln
  - en hogere afschrijvingslasten van € 2,5 mln
- Lagere vastgoedopbrengsten € 3,8 mln
- Hogere energiekosten € 3,4 mln
- Hogere personeelslasten € 1,9 mln onder andere door afspraken uit het coalitieakkoord (bijvoorbeeld door Impuls waterketen)
- Hogere kosten slibverwerking € 1,4 mln

08 Thema

Rijnland circulair en klimaatneutraal

Portefeuillehouder: Bas Knapp (circulair en klimaatneutraal), Hans Schouffoer (energie)
Directeur: Simone Boogaard
Resultaatmanager: Bas van Ooijen

Rijnland zet samen met de omgeving in op circulair werken door de kringloop van water, energie en grondstoffen zoveel mogelijk te sluiten. De activiteiten en de bijbehorende kosten om hier te komen staan in de diverse bestuurs-programma's. De meeste maatregelen vallen onder het programma Waterketen.

Doelen WBP6

De VV heeft als doel vastgesteld dat Rijnland in 2050 100% circulair is. Dit betekent 100% hernieuwbaar, 100% emissieloos en 100% afvalvrij. Met als tussen-doelen gesteld voor 2030:

- Rijnland streeft naar energieneutraliteit;
- Rijnland gebruikt maximaal 50% primaire grondstoffen;
- Rijnland reduceert de uitstoot van broeikasgassen (CO2-eq) met 49% t.o.v. 1990;
- Rijnland besteedt werk circulair aan.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #12, #13, #25

In één oogopslag

Stand van zaken

Rijnland werkt al een aantal jaren aan energie-neutraliteit. Het energieverbruik neemt over de jaren langzaam af; de opwekking van groene energie neemt toe, mede door de energieopwekking door HVC waaraan Rijnland verbonden is. In 2022 en 2023 heeft de VV besluiten genomen over de definities, doelen en aanpak van circulariteit zoals hiervoor beschreven. We hebben hierin eerste stappen gezet, zoals het emissieloos baggeren van de Langeraarse Plassen.
Zie ook: Effectmonitor 2022 - Circulair

Indicatoren

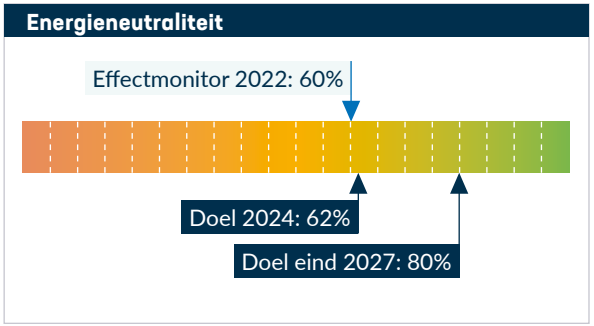

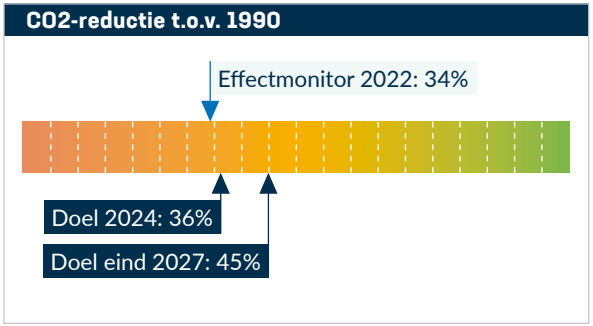

Landelijk werken de waterschappen en Unie aan een monitoringsaanpak en rekenmethodiek voor deze doelstelling. Het is bijvoorbeeld nu nog onduidelijk wanneer een aanbesteding 'circulair' is en hoe we primaire grondstofgebruik kunnen monitoren.

Belangrijkste resultaten 2024

- In een open bestuurlijk proces stellen we een afwegingskader circulair en klimaatneu-traal werken op (#13);
- We besteden ons werk zo veel mogelijk circulair aan;
- De overige maatregelen staan beschreven in de diverse bestuursprogramma's.

Wat is ons doel?

Rijnland heeft als doel gesteld om in 2050 100% circulair te zijn. Dit betekent 100% hernieuwbaar, 100% emissieloos en 100% afvalvrij. Rijnland heeft diverse tussendoelen voor 2030 gesteld. Voor een aantal onderwerpen weten we al precies wat we moeten doen, maar voor andere onderwerpen is dat nog minder zeker. In een bestuurlijk proces gaan we daarom de aanpak bepalen om zo een goede balans te vinden tussen beproefde en kosteneffectieve methoden (#12, Rijnland circulair), en innovaties (#25, innovaties).

Wat doen we daarvoor?

Om deze themadoelen te bereiken, doen we het volgende:

1. We streven naar energieneutraliteit;
2. We sluiten de kringlopen en verlagen het gebruik van primaire grondstoffen;
3. We verminderen emissies en streven naar klimaatneutraliteit.

1. We streven naar energieneutraliteit

Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2030. In 2024 zijn we dit voor 65%. Het door de VV vastgestelde uitvoerings-programma bestaat uit een mix van maatregelen voor energie-besparing en energieopwekking (zon, wind en biogas). Nieuwe opgaven, zoals het verwijderen van medicijnresten kosten veel energie. Dit zullen we dus ook moeten compenseren om energieneutraal te worden. Daarnaast kunnen projecten vertraging oplopen bijvoorbeeld in de vergunningprocedures. In het uitvoeringsprogramma hebben we daar al op geanticipeerd door méér energieprojecten voor te bereiden dan noodzakelijk. De maatregelen die we in 2024 (en verder) uitvoeren staan in de diverse bestuursprogramma's.

Daarnaast willen we een actieve bijdrage leveren aan de energietransitie in de regio, met name door de inzet van warmte uit water (aquathermie). Bijvoorbeeld door met warmte uit de zuivering Leiden Noord ruim 1.000 woningen te verwarmen in Oegstgeest. In de komende jaren gaan we hiermee door. We werken in de regio samen aan de Regionale Energie Strategie 2.0. De kans bestaat dat we de komende jaren overvraagd worden op dit thema.

2. We sluiten de kringlopen en verlagen het gebruik van primaire grondstoffen

Rijnland is in transitie naar een circulair waterschap in 2050. Het doel is om een positieve bijdrage te leveren aan het milieu. Als middel daartoe werken we aan het zo veel mogelijk sluiten van kringlopen van water, energie en grondstoffen. Onderdeel hiervan is ook dat we minder primaire grondstoffen gebruiken maar in plaats daarvan hergebruikte of hernieuwbare varianten. In 2020 had 98,5% van alle grondstoffen die Rijnland inkocht nog een primaire oorsprong.

De VV heeft deze doelen vastgesteld op 30 juni 2021 naar aanleiding van diverse (inter)nationale afspraken. De afgelopen jaren hebben we de definitie, ambities en tussendoelen vastgesteld.

We treffen de volgende maatregelen in 2024:

- In een open bestuurlijk proces stellen we een afwegings-kader circulair en klimaatneutraal werken op (#13);
- We werken voor diverse grondstoffen, waaronder ook brandstof, uit hoe we hernieuwbaar of hergebruikt materiaal kunnen gebruiken;
- We besteden ons werk zo veel mogelijk circulair aan;
- De overige maatregelen staan beschreven in de diverse bestuursprogramma's.

3. We verminderen emissies en streven naar klimaatneutraliteit

Rijnland streeft naar klimaatneutraliteit in 2035 conform de ambitie van de Unie (#13, klimaatneutraal werken). In het Klimaatakkoord is als tussendoel 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 afgesproken. Het gaat daarbij om zg. CO2-equivalenten, dus ook andere broeikasgassen zoals methaan en lachgas. Ongeveer de helft van de CO2-uitstoot van Rijnland is gerelateerd aan het energiegebruik in de eigen bedrijfsvoering en het uitbestede werk (baggeren, schonen). Met het huidige energieprogramma hebben we daarmee al 30% CO2-reductie bereikt. Sinds 2022 zijn we bezig met het verduurzamen van ons wagenpark. Op dit moment is nog niet voor al onze auto's een geschikte elektrische optie beschikbaar. In 2023 is 28% van ons wagenpark elektrisch. Voor de resterende opgave kijken we vooral naar de directe uitstoot van lachgas en methaan bij de zuiveringen en naar het uitfaseren van fossiele brandstoffen. Technieken ontbreken nog om dit volledig te doen. Innovaties kunnen bovendien mislukken en/of minder goed werken dan verwacht. De komende jaren zullen we dus, met anderen, moeten onderzoeken en experimenteren met nieuwe technieken.

Financieel

De activiteiten en kosten van de Rijnland-brede thema's staan in de diverse bestuursprogramma's, zo ook energie en circulariteit. De meeste maatregelen vallen onder het programma Waterketen, zoals het beperken van emissies van broeikasgassen. In het coalitieakkoord zijn ook extra middelen opgenomen om te werken naar een Circulair Rijnland. Ook deze middelen zijn opgenomen in de programma's. Daarnaast loopt circulariteit in veel projecten en werkzaamheden integraal mee; het uitsplitsen naar circulaire kosten (en baten) is dan vaak niet mogelijk. In de onderstaande tabel staan de grote onderdelen, zoals ook opgenomen in het coalitieakkoord.

€ mln	2024	2025	2026	2027
Investering: energieneutraliteit	1,0	0,9	2,8	4,0
Investering: tegengaan broeikasgassen	0,1	0,5	2,0	5,0
Investering: extra middelen circulaire variant	0,5	1,0	3,0	6,0
Exploitatie	0,6	0,8	0,7	0,7

02208419
100% GREEN
ELECTRIC DRIVEN

09 Thema

Water en bodem sturend

Portefeuillehouder: Marjon Verkleij-Lemmers
Directeur: Simone Boogaard
Opdrachtgever: Carel van Belois

Door klimaatverandering en ruimtelijke ontwikkelingen wordt de uitvoering van de waterschapstaken steeds complexer.

Daarom stellen we duidelijke regels en kaders vast. We spreken onze partners daarop aan en stimuleren hen tot een klimaatrobuuste ruimtelijke inrichting.

Doelen WBP6

Alle gebieden in Rijnland zijn in 2050 klimaatbestendig. Dit betekent dat:

- Alle nieuw te ontwikkelen gebieden in Rijnland klimaatbestendig worden ingericht;
- Alle bestaande gebieden stap voor stap klimaatbestendig worden gemaakt.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #15 t/m #20

In één oogopslag

Stand van zaken

Rijnland heeft 5 regionale klimaatvisies opgesteld, die we inzetten bij de gesprekken over ruimtelijke processen en plannen en bij gebiedstafels. We maken ons daarbij hard voor een slimme inrichting van het watersysteem en de leefomgeving. De visies zijn een uitwerking van De Blauwe Lens, Rijnlands transitieopgaven verbonden door water.

Rijnland heeft daarnaast bijgedragen aan de totstandkoming van belangrijke nationale kaders, zoals de Kamerbrief Water en Bodem Sturend (eind 2022) en de nationale Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. Beiden zijn nog niet-bindende richtlijnen, die nog naar concrete regelgeving moeten worden omgezet.

Zie ook: Effectmonitor 2022

Indicatoren

De indicatoren voor klimaatbestendige inrichting zijn nog in ontwikkeling. In 2024 maken we een overzicht van alle lopende nieuwe gebiedsontwikkelingen binnen het gebied van Rijnland, zodat we eind 2024 een eerste monitoring kunnen doen. Daarnaast ontwikkelen we een indicator voor de mate waarin bestaande gebieden klimaatbestendig zijn ingericht.

Belangrijkste resultaten 2024

- We zorgen voor een heldere Rijnlandse visie, duidelijke beleidskaders en regels die bijdragen aan een klimaatbestendig gebied en watersysteem voor nu en later;
- We dragen actief bij aan de voorbereiding, planvorming en toetsing van nieuwe gebiedsontwikkelingen;
- We oefenen waar mogelijk invloed uit op aanscherping van nationale beleidskaders en wet- en regelgeving die hieraan bijdragen;
- We brengen de gevolgen van de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI voor ons gebied in kaart, binnen het onderzoek 'Toekomstbestendig watersysteem Rijnland' (zie programma Voldoende water).

Wat is ons doel?

In het Rijnlandse beheergebied neemt de druk op de ruimte de komende decennia verder toe. Nieuwbouw en herstructurering van woongebieden; groei van economische bedrijvigheid en mobiliteit; de landbouwtransitie; versterking van natuur en biodiversiteit en de energietransitie: ze vragen allen ruimte en zetten druk op het watersysteem. Ook zien we steeds vaker en sterker de effecten van klimaatverandering. Dit alles heeft grote gevolgen voor het waterbeheer. Grote investeringen in het watersysteem zijn dan ook nodig.

Maar niet alles kunnen we via technische voorzieningen in het watersysteem oplossen. Hierin zijn de grenzen bereikt. Maatschappelijk verantwoorde keuzes in gebruiksfuncties en de ruimtelijke ordening en -inrichting zijn nodig. Deze keuzes moeten passen bij de draagkracht en mogelijkheden van het water- en bodemsysteem, zodat ook toekomstige generaties bewoners en bedrijven in het gebied kunnen blijven leven en ondernemen.

Wat doen we daarvoor?

Om deze themadoelen te bereiken, doen we het volgende:

1. We adviseren actief in (grote) ruimtelijke gebiedsontwikkelingen;
2. We ontwikkelen onze Rijnlandse beleidskaders verder;
3. We werken (mee) aan het beïnvloeden van provinciale en landelijke regelgeving.

1. We adviseren actief in (grote) ruimtelijke gebiedsontwikkelingen

In het gebied van Rijnland zijn enkele grote nieuwbouwprojecten voorzien (Valkenhorst, Gnephoek) en spelen vele kleinere gebiedsontwikkelingen. Ook zijn enkele gebieden aangewezen als NOVEX-gebieden waarin de betrokken overheidspartijen gezamenlijk een toekomstbeeld voor het gebied uitwerken. In het kader van het Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG's) gaan diverse gebiedsprocessen lopen.

In al deze projecten en processen is het essentieel dat we het belang van water en bodem sturend inbrengen. Als Rijnland willen we de initiatiefnemers richting meegeven, maar voor concrete berekeningen en planuitwerkingen verwijzen we hen naar ingenieursbureaus.

In 2024 ondernemen we daarom de volgende acties:

- We participeren in de verdere uitwerking van de ontwikkelperspectieven voor de NOVEX-gebieden waaronder in ieder geval het Noordzeekanaalgebied (NZKG), de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en het Groene Hart (#17 en #20);
- We participeren actief in de uitwerkingen voor het gebied Centraal Holland in het Nationaal Deltaprogramma en in de gebiedsprocessen die zullen starten in de PPLG-gebieden Veenweiden, Kust en Duinen, Zuid-Kennemerland en Amstel-Meerlanden (#17 en #20);
- We nemen actief deel aan de planontwikkeling en planuitwerking van de grootschalige woongebiedsontwikkelingen in ons gebied Gnephoek (Alphen a/d Rijn) en Valkenhorst (Katwijk) en de diverse gebiedsontwikkelingen in de Leidse regio en in de Haarlemmermeer (#16);
- We continueren het werken met initiatiefnemers middels planadvies, waarbij we in 2024 ervaring gaan opdoen met het werken in de omgevingstafels van de gemeenten, volgend uit de Omgevingswet.

2. We ontwikkelen onze Rijnlandse beleidskaders verder

Om invloed uit te kunnen oefenen in de concrete gebiedsontwikkelingen en bij verzoeken tot aanpassing van ons watersysteem is goede regelgeving noodzakelijk. In september 2023 heeft de VV de eerste set klimaatbestendige regels in de Waterschapsverordening vastgesteld, gericht op het bij grote nieuwe woningbouwontwikkelingen voorkomen van wateroverlast bij hevige neerslag. Ook voor het bestaande gebied en voor andere opgaven in het waterbeheer is het wenselijk dat we in de Waterschapsverordening regels opnemen die een klimaatbestendige inrichting afdwingen.

Geen nieuwe regels toevoegen

Risico van te snel nieuwe regels opnemen in de Waterschapsverordening is dat het goede begrip van de huidige regels in de Waterschapsverordening, voortgekomen door het omschrijven van alle regels uit de Keur naar een begrijpelijker taalniveau, ondersneeuwt. Daarom nemen we de eerste helft van 2024 om, behalve de regels t.a.v. strandbebouwing, geen nieuwe klimaatregels toe te voegen maar eerst te monitoren dat onze Waterschapsverordening goed begrepen wordt.

In 2024 ondernemen we de volgende acties:

- In het najaar van 2024 willen we een voorstel uitwerken voor de regels die toegepast kunnen worden op de herstructurering van bestaande gebieden (#15);
- In het najaar van 2024 willen we ook een voorstel uitwerken voor een eerstvolgende uitbreiding van de klimaatbestendige regels in de Waterschaps-verordening voor andere opgaven en taakgebieden, zoals waterveiligheid, waterkwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid. Wij zoeken hierin de afstemming met andere waterschappen.

3. We werken (mee) aan het beïnvloeden van provinciale en landelijke regelgeving

Najaar 2022 heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) een beleidsbrief inzake water en bodem aan de Tweede Kamer gestuurd. Deze brief bevat echter nog geen afdwingbare regelgeving. Samen met de Unie van Waterschappen en collega-waterbeheerders dringen we bij het ministerie van I&W aan om de uitgangspunten van het thema Water en bodem sturend ook juridisch geborgd te krijgen in landelijke wet- en regelgeving. Het risico van het uitblijven van landelijke verankering van Water en bodem sturend is dat Rijnland onvoldoende instrumenten krijgt om eisen te stellen aan ontwikkelingen in ons gebied.

In 2024 ondernemen we daarom de volgende acties:

- Inzet richting Rijk en provincies om de beschikbaarheid van zoet water voor het veenweidegebied hoger op de landelijke verdringingsreeks te krijgen (#19);
- Inzet richting Rijk en provincies om subsidiegelden (Impulsregeling, Transitiefonds landelijk gebied) beschikbaar te stellen voor maatregelen Veenweide en bodemdaling, en capaciteitsinzet voor Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG);
- Inzet richting het ministerie van I&W (in Unie-verband en met andere belangenpartijen) om de uitgangspunten van de brief WBS en de richtlijnen van de 'Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving' ook juridisch te verankeren in nationale wet- en regelgeving (o.a. Bouwbesluit).

Financieel

De activiteiten en kosten van de Rijnlandbrede thema's staan in de diverse bestuursprogramma's, zo ook Water en Bodem sturend. Om dit thema een extra impuls te geven heeft het college jaarlijks extra formatie beschikbaar gesteld (€ 0,4 mln). De bijdragen van het Rijk aan de menskracht voor het NPLG zijn op € 0,3 mln begroot. De meeste maatregelen vallen onder het programma Voldoende water.

10 Programma

Bestuur, organisatie en dienstverlening

Portefeuillehouder: Rogier van der Sande, Jan de Vries, Marjon Verkleij-Lemmers

Directeur: Mariël Middendorp (bestuurszaken, concerncontrol), Frank Hoevenaars (organisatie, dienstverlening)

Creëren van de randvoorwaarden voor een slagvaardige organisatie van het Hoogheemraadschap.

Doelen

Rijnland-brede sturing en ondersteuning, gericht op het realiseren van de doelen uit WBP6 en coalitieakkoord, middels een effectieve en efficiënte organisatie.

Coalitieakkoord

Besluitpunten: #21 t/m #25

In één oogopslag

Kentallen

Momenteel omvat Rijnland ruim 800 formatieplaatsen, waarvan ca. 6% inhuur. Organisatie-breed zijn deze mensen aan het werk voor onder meer beleid, projecten, beheer, onderhoud, bedrijfsvoering, bestuur, organisatie en dienstverlening, met de bijbehorende faciliteiten.

Totaal

Investeringen 2024:	€ 4,3 mln
Exploitatie 2024:	€ 40,8 mln

Belangrijkste resultaten 2024

- We spelen in op de veranderende arbeidsmarkt, met krapte en hogere kosten:
  - We zorgen voor een passend personeelsbestand (#22), onder meer door actieve, innovatieve werving en selectie;
  - We zijn een aantrekkelijke, goede werkgever (#21), onder meer door boeien en binden van jong talent.
- We zetten veiligheid voorop:
  - We beschermen mensen, door goede arbeidsomstandigheden en sociale veiligheid
  - We beschermen bedrijfsinformatie en persoonsgegevens, door digitale veiligheid, informatiebeveiliging en privacy;
  - We beschermen de organisatie, doo r fysieke verbetering van de toegangsbeveiliging.

Een deel van Rijnlands activiteiten is overkoepelend of ondersteunend aan de hele organisatie. Voor zover deze activiteiten niet vallen onder één van de primaire programma's zijn deze ondergebracht in bestuursprogramma Bestuur, organisatie en dienstverlening. We gaan in op de bestuurlijk meest relevante onderwerpen.

Wat doen we daarvoor?

Om de doelen te bereiken, doen we het volgende:
1. We spelen in op de veranderende arbeidsmarkt;
2. We zetten veiligheid voorop;
3. We werken aan digitale transformatie en werken datagestuurd;
4. We ondersteunen Rijnland-brede onderwerpen.

1. We spelen in op de veranderende arbeidsmarkt

Net als in veel andere sectoren heeft Rijnland het lastig bepaalde vacatures binnen redelijke termijn in te vullen. Dit komt o.a. door de krapte op de arbeidsmarkt die naar verwachting nog enige tijd aanhoudt.

De feitelijke bezetting ligt eind 2023 onder de begrote formatie voor 2024. Dit komt in de eerste plaats door de extra benodigde capaciteit voor het coalitieakkoord van ruim 25 fte. Los van deze kwantitatieve verschillen is het borgen van goed, ervaren en gekwalificeerd personeel eveneens minder vanzelfsprekend, in het besef ook dat jaarlijks minstens 70 fte met name door pensionering afvloeit en het aanbod steeds schaarser wordt. Wat dit betekent voor de loonsomsturing is terug te lezen in de risicoparagraaf.

Het personeelbestand moet passend zijn bij de taak van de organisatie. We kijken continu of het werk slimmer en effectiever kan. Tegelijkertijd zorgen we voor voldoende capaciteit, ook voor de extra doelstellingen uit het coalitieakkoord.

De doelstelling is over 5 jaar de beste werkgever in de regio te zijn. Al onze medewerkers voelen zich gezien en gewaardeerd. Het is vanzelfsprekend dat zij verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen inzetbaarheid en (loopbaan)ontwikkeling.

In 2024 richten we ons op het volgende:

Aantrekkelijk werkgeverschap
- We zetten Rijnland als werkgever nadrukkelijker op de kaart op de arbeidsmarkt (employer branding);
- We werven actief en innovatief, met een zorgvuldige selectie zodat de doorlooptijd niet oploopt en daarmee onder onze huidige norm van 70 dagen blijft;
- Om jong talent aan ons te verbinden werken we actief samen met scholen en universiteiten. Zo zetten we in op stages en een traineeprogramma.

Diversiteit, inclusie en sociale veiligheid
- We starten een meerjarenprogramma 'Diversiteit, inclusie en sociale veiligheid' om de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie te benutten;
- We laten het aantal Participatiewet-banen toenemen van 21 naar 24 (quotum 2026 = 32).

Wendbaarheid en inzetbaarheid
- We brengen het voortschrijdend ziekteverzuimpercentage terug van 4,2% naar 4%;
- We stimuleren actief het eigenaarschap van medewerkers voor persoonlijke ontwikkeling met de voortzetting van het 'Rijnlander Op Weg programma';
- Om bovenstaande resultaatafspraken goed te kunnen monitoren en sturen ontwikkelen we het HR-Dashboards (metrics) voor leidinggevenden en HR-professionals waarmee we meer data-gedreven gaan werken. Daarnaast zullen we, via de HR-sector waterschappen databank van het A&O fonds, monitoren hoe Rijnland presteert in relatie tot de sector op relevante HR-gebieden. Door middel van het medewerkersonderzoek van Effectory kan worden vastgesteld of wij inderdaad het label 'World class Workplace Keurmerk' kunnen opspelden na 5 jaar.

2. We zetten veiligheid voorop

We beschermen mensen
Rijnland geeft de komende jaren een impuls aan veilig werken. Ondanks dat het aantal ongevallen met letsel of verzuim gelukkig laag is, is de wens om risico's te beperken. Zo pakken we de knelpunten uit de vorig jaar uitgevoerde Risico-Inventarisatie & Evaluatie risico-gestuurd aan en herzien we het Arbobeleid en zetten het in een beter leesbaar en visueel aantrekkelijker format.

Het doel is om te groeien naar trede 3 op de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) in 2026. Om dit te bereiken is het veiligheidsprogramma 'Zien, handelen, leren' gestart en stellen we hiervoor veiligheidsambassadeurs aan. De Stuurgroep Veilig Werken onder voorzitterschap van de directeur bedrijfsvoering zorgt voor aansturing van de verschillende activiteiten.

We zorgen voor betrouwbare, veilige en robuuste ICT
De focus voor de komende jaren ligt op het continu bewaken en verbeteren van onze op risico gebaseerde informatieveiligheid (BIO niveau 3 tot 4) en het beheersbaar maken van de applicatiekosten. We bouwen voort op de 'Nota digitaal op koers' aan een betrouwbare, veilige en robuuste ICT waarin we business en IT integraal samenwerken aan de digitale transformatie.

We gaan zorgvuldig om met persoonsgegevens
Een adequate bescherming van de persoonsgegevens waar Rijnland over moet en mag beschikken is een integraal onderdeel van ons primaire proces. Wij staan voor een organisatie waar burgers, medewerkers en bedrijven erop kunnen vertrouwen dat hun gegevens en belangen in veilige handen zijn. De focus ligt de komende tijd op verdere ontwikkeling van de lijnverantwoordelijkheid, actieve controle en toezicht door het kernteam en de interne bewust-wording. Waar mogelijk zoeken we de samenwerking met Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard om onze doelen te behalen.

We verbeteren de fysieke toegangsbeveiliging
Met het project fysieke toegang nemen we organisatorische en technische maatregelen. In 2024 richten we de beveiligings-organisatie verder in. We vervangen op het hoofdkantoor en de buitenlocaties onder andere de sloten, de cilinders en paslezers en we nemen sleuteluitgiftekasten in gebruik.

3. We werken aan digitale transformatie en werken datagestuurd

We gaan op weg naar een datagestuurd waterschap onder het motto 'digitaal voorop', zoals past bij de bestuurlijk vastgestelde visie voor de digitale transformatie.

Digitalisering maakt in toenemende mate integraal onderdeel uit van al onze werkprocessen. We investeren in digitale middelen die onze processen slimmer inrichten en in kwaliteit verhogen. Daarbij kijken we niet alleen naar financiële, maar ook naar maatschappelijke meerwaarde of kwaliteitsverhoging. Denk hierbij aan ethiek, en de impact van Artificial Intelligence (AI). In verschillende omvangrijke meerjarige projecten werken we aan het inrichten van digitale werkwijzen in lijn met het Digitaal Stelsel Omgevingswet; denk hierbij aan het dataportaal met gemeenten, datagedreven onderhouden en datagedreven assetmanagement. Parallel aan deze projecten onderhouden van ons IT-Landschap en werken wij samen integraal samen op het gebeid van digitale ontwikkelingen, op basis van een gezamenlijk innovatie-portfolio.

Nieuwe technologieën bevatten nagenoeg altijd een digitale component. Dit zorgt voor het vervagen van de grenzen tussen Informatie Technologie (IT) en Operationele Technologie (OT) en de noodzaak om onze digitale en cyber-risico's continu te bewaken (BIO-4). Zo blijven we digitaal weerbaar.

4. We ondersteunen Rijnland-brede onderwerpen

Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening (BOD) ondersteunt de Rijnland-brede onderwerpen die voortkomen uit het coalitieakkoord, de WBP6 en de wet- en regelgeving, zoals:

Wij zijn een goede opdrachtgever (#23)
Door maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatverandering, technologische ontwikkelingen en burgerparticipatie heeft Rijnland een grote opgave die we niet alléén kunnen realiseren. Daarom is het noodzakelijk dat we slim en efficiënt samenwerken met marktpartijen. Hoe we dat doen, hebben we vastgelegd in het document Rijnland en de Markt. In onze relatie met marktpartijen is dit onze leidraad en zijn we daarop aanspreekbaar. Het streven is betere samenwerking met de markt met stevige regie van Rijnland om kosteneffectiviteit te bevorderen. We maken zoveel mogelijk gebruik van de lokale kennis van opdrachtnemers.

We werken aan een waterbewuste omgeving (#24)
We werken via publiekscommunicatie aan het verder vergroten van het waterbewustzijn en het vergroten van de bekendheid van het werk van Rijnland. We informeren de inwoners over wat het werk van ons waterschap inhoudt, welke uitdagingen we voor staan gezien de klimaatverandering en wat zij zelf kunnen bijdragen. We vergroten de zichtbaarheid van Rijnland in ons gebied door te laten zien waar we actief zijn en wat we doen. Het bestuur draagt actief bij aan de publiekscommunicatie door hier jaarlijks 150.000 euro voor uit te trekken, bovenop het regulier communicatiebudget dat onder meer wordt ingezet voor de landelijke publiekscommunicatie via de Unie van Waterschappen.

We hebben oog voor innovatie (#25)
Nieuwe ontwikkelingen kunnen ons werk duurzamer, beter en vaak ook goedkoper maken. Dat vraagt ook een bestuur dat kansen ziet en oog heeft voor de lange en middellange termijn. Binnen de programma's werken we aan pilots die bij kunnen dragen aan verbetering van ons werk en onze resultaten. Zie bijvoorbeeld 'slim malen' met duurzame energie (programma Voldoende water) en verwijdering van medicijnresten met PACAS (programma Waterketen).

We implementeren de Wet open overheid
Rijnland maakt de documenten waarop de Wet open overheid (Woo) van toepassing is openbaar en past de informatiehuishouding daarop aan.
Meer daarover leest u in bijlage 11.

Financieel

€ mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bruto investeringen	0,5	4,3	0,0	0,0	0,0
Exploitatiekosten incl. kap. lasten	38,0	40,8	43,4	44,7	45,1

Investeringen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2024 zijn:

- Rijnland hybride, gebouwbeheersysteem, fysieke toegangsbeveiliging en luchtbehandelingsinstallatie (totaal € 3,6 mln)
- Vernieuwing van de bronnen van het hoofdkantoor (€ 0,7 mln)

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten in 2024:

- Bestuur, bestuursondersteuning, externe communicatie en bestuurlijke en juridische zaken € 10,4 mln
- Personeels-en organisatiebeleid incl. centraal management € 8,6 mln
- Interne faciliteiten incl. auto lease € 7,8 mln
- Heffen en invorderen BSGR € 7,1 mln
- Comptabiliteit, control en financieel beleid € 6,5 mln
- Dividenden en overige inkomsten -/- € 5,2 mln
- Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en -beheer € 1,8 mln
- Gebiedsgerichte plannen, calamiteitenplannen, plannen van derden en calamiteitenbestrijding watersystemen € 3,4 mln

Ontwikkelingen

De exploitatiekosten stijgen in 2024 per saldo met € 2,8 mln t.o.v. de programmabegroting 2023, door:

- Hogere kosten voor informatisering en digitalisering incl. I&A (+€ 1,9 mln)
- Hogere bijdrage aan de BSGR (+€ 1,0 mln) door hogere loonkosten
- Hogere facilitaire kosten incl. autolease (+€ 0,6 mln)
- Hogere contributie UvW (+€ 0,2 mln)
- Hogere kosten voor presentiegelden (+€ 0,2 mln)
- Hogere kosten samenwerking administraties (+€ 0,2 mln)
- Hogere afschrijving en rente kosten (+€ 0,2 mln)
- Diverse kleine verschillen (+€ 0,2 mln)
- Daarnaast is er een voordeel: hogere dividendopbrengsten (-/- € 1,7 mln)

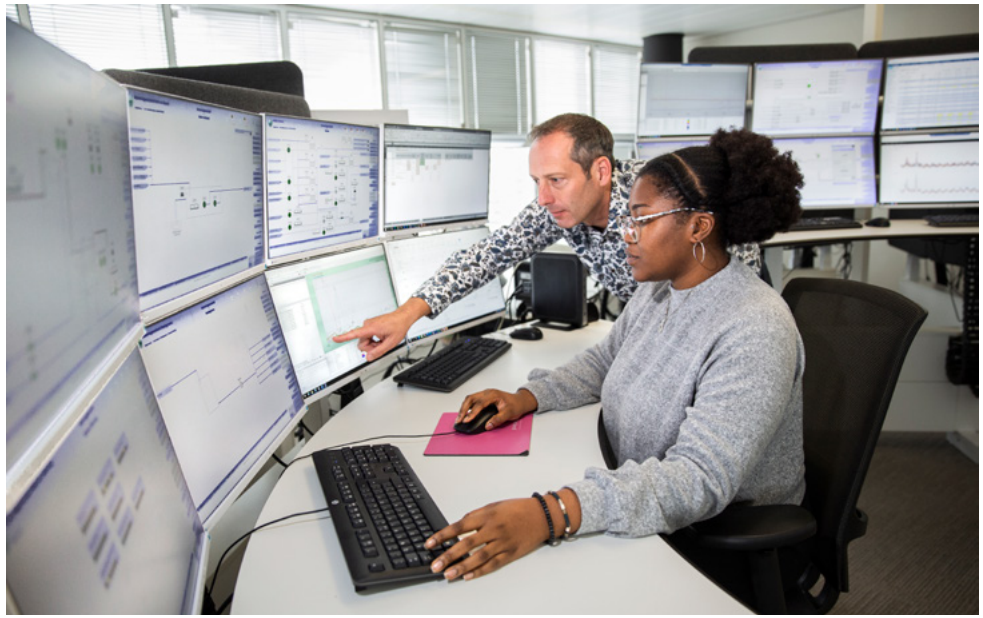

11

Financieel beleid

Portefeuillehouder: Jan de Vries
Concerncontroller: Peter Waij
Directeur bedrijfsvoering: Frank Hoevenaars
Teamleider Financiën: Lily Schrama

Rijnland financieel toekomstbestendig

In dit hoofdstuk volgt het financiele beleid en de financiële uitwerking van deze programmabegroting 2024 en het meerjarenperspectief 2024-2027. We houden in 2024 vast aan de inhoudelijke doelen en ambities uit het coalitieakkoord en het WBP6 en aan de financiële doelen uit het coalitieakkoord. De VV stelt alleen de begroting voor 2024 vast. Het doorzicht naar de jaren 2025-2027 (het MJP) is een prognose, die met meer onzekerheid omgeven is dan gebruikelijk.

Om Rijnland financieel toekomstbestendig te houden onderscheiden we 4 pijlers, zoals hiernaast afgebeeld. In dit hoofdstuk gaan we wat dieper in op deze pijlers.

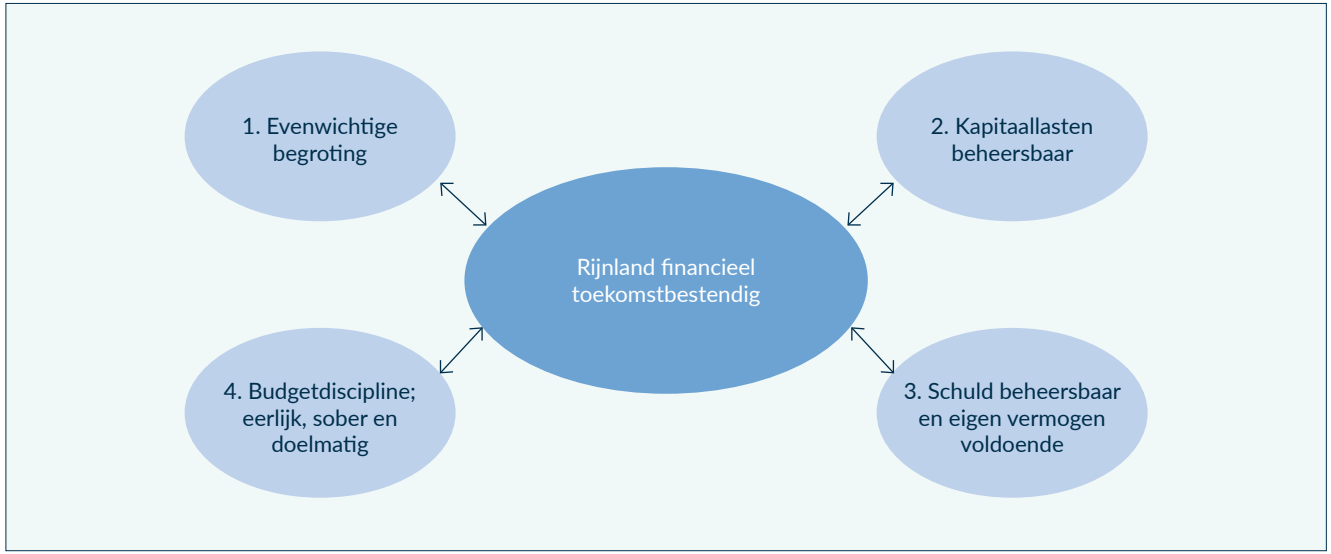

Pijler 1: Evenwichtige begroting

Een evenwichtige begroting wil zeggen dat de jaarlijkse lasten gedekt worden door de jaarlijkse baten. De term die de toezichthouder hiervoor hanteert is een structureel sluitende begroting. Rijnland kent een reële of realistische begroting, al jaren is de voorspellende waarde van de begroting groot. We wijken in onze jaarrekeningen niet veel af aan de lasten- en baten kant van de begroting. Onze accountant is daar tevreden over en dat willen we zo houden.

We berekenen de onvermijdelijke hogere kosten door

We kwamen met onze aanpak bij het coalitieakkoord (voorjaar 2023) uit op een lastendrukstijging van 10% in 2024. Inmiddels zijn we echter geconfronteerd met nauwelijks beïnvloedbare kostenstijgingen: door rente en prijsverhogingen en hogere kosten van slibverwerking, energie en belastingheffing. Tezamen veroorzaken die al een lastendrukstijging van 10%-10%-8%-8%, nog zonder de intensiveringen uit het coalitieakkoord.
Bij 10%-10%-8%-8% kunnen we de intensiveringen alleen dekken met extra onttrekkingen uit de reserves. We kiezen er echter voor om vast te houden aan de redeneerlijn van het coalitieakkoord: doen wat nodig is en onvermijdelijke hogere kosten doorberekenen in 2024, want vroeg of laat moet dat toch gebeuren. We komen daarmee uit op een lastendrukstijging van 15% voor 2024.

Zie bijlage 1 voor de tarieven en praktijksituaties bij de lastendrukstijging van 15%-10%-8%-8%.

We gaan naar een structureel sluitende begroting

Rijnland heeft voor een groot deel structurele baten tegenover de structurele lasten staan. Maar, we rekenen in het MJP 2024-2027 en ook in de afgelopen jaren, te veel op de verkopen van onze vastgoed eigendommen als algemeen dekkingsmiddel (in 2024: € 4,8 mln). We werken toe naar een begroting die structureel dekkend is en niet meer afhankelijk van incidentele baten. De opbrengsten door verkoop eigendommen (vastgoed) gaan op termijn afnemen.

Voor 2024 lukt dat nog niet, maar met deze meerjarenbegroting vanaf 2025 zeer waarschijnlijk wel. Ook leunen we met een hogere lastendrukstijging niet onevenredig veel op onze reserves en kunnen we reserves opbouwen. Daarmee voldoen we vanaf de volgende begroting (2025) aan de eisen van een evenwichtige begroting, wat belangrijk is voor ons en voor onze toezichthouders; de Provincies Noord- en Zuid-Holland.

De totale exploitatiekosten per programma en de dekking vanuit reserves en belastingopbrengsten zien er als volgt uit:

Programma € mln	2023	2024	2025	2026	2027
Waterveiligheid	32,6	36,7	37,9	40,4	45,3
Voldoende water, incl. baggeren	66,8	77,5	81,3	84,3	86,6
Schoon en gezond water	12,8	13,5	13,8	14,3	16,5
Waterketen	89,2	104,4	109,3	111,3	121,8
BOD	38,0	40,8	43,4	44,7	45,1
Totaal exploitatie	**239,4**	**272,9**	**285,5**	**295,5**	**315,3**
Mutaties bestemmingsreserves	-/- 8,8	-/- 8,3	-/- 0,6	8,5	4,7
Mutaties algemene reserves	0,0	2,3	1,0	0,7	1,1
Egalisatie van tarieven	-/- 1,3	-/- 3,3	4,1	8,6	17,1
Belastingopbrengst	**229,3**	**263,7**	**290,0**	**313,2**	**338,3**

Toetsing aan coalitieakkoord #26: Een verantwoorde, toekomstgerichte lastendrukontwikkeling

- ➖ Het is niet gelukt om de groei van belastingomvang in 2024 te beperken tot 10%;
- ✔ We starten in 2023 met een onderzoek in hoeverre het mogelijk is om het kwijtscheldingsbeleid te versoberen in 2025, echter zodanig dat kwijtschelding mogelijk blijft voor de mensen die het écht niet kunnen betalen. Dit onderzoek voor eventuele aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid is inmiddels in voorbereiding. Een beeld- en opinienota volgt in de zomer van 2024 in de VV;
- ✔ Het is gelukt om zorg te dragen voor een toekomstgerichte verantwoorde lastendrukontwikkeling.

Pijler 2. Kapitaallasten beheersbaar

Het overgrote deel van onze exploitatiekosten ligt langdurig vast. Het gaat daarbij om rente en afschrijving (kapitaallasten), personele lasten (dienstverbanden), meerjarencontracten voor energie, inkoop van grondstoffen en slibverwerking, en de kosten van verbonden partijen, onderhoud en beheer. Ongeveer een derde van de begroting bestaat uit rente en afschrijving van onze investeringsprojecten. Als een krediet eenmaal is afgesloten en het investeringsproject gestart, zijn de daaruit volgende kapitaallasten niet meer beïnvloedbaar. Door de stijgende rente en een groeiend investeringsvolume dreigt het aandeel kapitaallasten in onze begroting groter te worden dan de afgesproken 34%. Daarboven vermindert de bestuurlijke ruimte. Daarom vinden we het verstandig om de belastingopbrengst 2024 te verhogen, zodat de stijging van kapitaallasten meer gelijke tred houdt met de belastingopbrengst. Daarmee kan Rijnland op langere termijn het roer in eigen hand blijven houden.

In de jaren 2024 tot en met 2027 blijven we onder onze norm van 34% (in 2024: 27% in 2025: 28% in 2026: 28% en in 2027: 32%). Bij een hogere lastendrukstijging blijven we tot en met 2031 (het jaar waarin de kapitaalasten voor de AWZI Haarlem Waarderpolder in de exploitatiebegroting landen) onder onze norm van 34%. Bij de berekening is er van uitgegaan dat het investeringsvolume in totaal niet verder groeit.

Het investeringsvolume in het MJP 2024-2027 is als volgt:

Bruto investeringen, € mln	2023	2024	2025	2026	2027
Waterveiligheid	24,8	23,6	33,6	30,8	31,0
Voldoende water, excl. bagger	24,4	27,7	27,9	25,2	28.9
Schoon en gezond water	8,5	9,7	9,8	11,5	8,0
Waterketen	65,8	70,0	82,1	112,7	144,5
BOD	0,5	4,3	0,0	0,0	0,0
Totaal bruto investeringen	**124,0**	**135,2**	**153,5**	**180,2**	**212,5**

We actualiseren het beleid over activeren (financieren uit krediet) met een nieuwe Nota activabeleid. De Nota activabeleid komt in het voorjaar naar de VV zodat het beleid omtrent het activeren van uitgaven wordt geactualiseerd. Na VV-vaststelling (voorjaar 2024), verwerken we eventuele financiële consequenties in de begroting 2025 en het MJP 2025-2028.

Toetsing aan coalitieakkoord #27: Duurzaam financieel beleid

✔ We zorgen ervoor dat het aandeel kapitaallasten (rente en afschrijving) in de begroting max. circa 34% is t.o.v. de jaarlijkse belastingomvang. Dat is gelukt. Wel moeten we de hoogte van het investeringsvolume nauwlettend in de gaten houden.

Pijler 3. Schuld beheersbaar en eigen vermogen voldoende

Voor Rijnland is de vreemd vermogenspositie oftewel de schuld een zorgpunt. De schulden zijn onder invloed van grote investeringen sterk gestegen, hetgeen met de huidige rentestand zorgelijk is. Wanneer we in acht nemen dat de schulden de komende jaren nog flink gaan oplopen vanwege grote investeringen die gepland zijn, is het renterisico een serieus risico dat Rijnland loopt.

Met de lastendrukstijging van 15%-10%-8%-8% zien we dat de schuld ten opzichte van onze belastingopbrengsten in de jaren 2024-2027 licht boven onze norm van 300% uitkomt (in 2024 301%, in 2025 303%, in 2026 305% en in 2027 304%). Buiten de planperiode loopt de schuld daarna snel op onder invloed van de hoge investeringsvolumes naar ongeveer 320% in 2029 en gaat in 2031 dalen onder 300%. Dit is o.a. onder de veronderstelling dat de extra financiële ruimte die ontstaat door de hogere lastendruk niet uitgegeven wordt maar gereserveerd wordt.

Als we de extra financiële ruimte van de 5% extra lastendrukstijging gebruiken om onze egalisatiereserves niet uit te putten maar juist te vullen en de reserve schuldreductie in 2026 aan te vullen naar het peil van voorjaar 2023 dan is onze reserve positie (eigen vermogen) komende jaren ruim voldoende (zie bijlage 2 Reserves: verloop van mutaties en saldi).

De VV actualiseert de Nota reserves en voorzieningen in 2024 en bepaalt daarin welke reserves afgesloten of ingesteld kunnen worden, welk doel deze reserves hebben, of er een minimale of maximale omvang aan de reserves wordt gesteld en hoe deze reserves gevoed en gebruikt worden.
Ook kunnen we hierin bepalen wat er met incidentele inkomsten en resultaten gebeurt. Na vaststelling in de VV verwerken we de financiële consequenties in de begroting 2025 en het MJP 2025-2028.

Toetsing aan coalitieakkoord #27: Duurzaam financieel beleid - we beheersen de schuldenpositie

- We laten de schuld niet hoger oplopen dan circa driemaal de jaarlijkse belastingopbrengst (300%). Dit lukt niet in deze bestuursperiode maar (onder bepaalde voorwaarden en aannames) wel in de volgende bestuursperiode;
- We lenen alleen voor investeringsprojecten, niet om tekorten in de exploitatiebegroting op te lossen;
- We laten financiële meevallers, zoals dividend van de Nederlandse Waterschapsbank en eventuele meeropbrengst van belastingheffing, toevloeien naar de egalisatiereserves in tegenstelling tot andere jaren in de reserve schuldreductie;
- We vullen de bestemmingsreserve schuldreductie niet aan maar houden die in stand, vanwege een gunstig effect op de schuldenpositie. Deze afspraak is in de Zomerburap 2023 onder druk komen te staan. Omdat de vastgoedverkopen tegen vielen is er in 2023 € 5,7 mln onttrokken uit deze reserve. Met deze begroting verwachten we dat dit in 2026 weer wordt rechtgetrokken.

Pijler 4. Budgetdiscipline; eerlijk, sober en doelmatig

Als laatste is het verstandig omgaan met gemeenschapsgeld door het ambtelijk apparaat een belangrijke factor, dit heeft alles te maken met houding en gedrag. Kopen we slim in, blijven we binnen de door de VV geautoriseerde budgetten en gaan we efficiënt en effectief met onze middelen om?
Met name dit aspect zal door het college en DT nauwlettend bewaakt worden. Aspecten die bijdragen aan het gewenste gedrag zijn verwachtingenmanagement, voorbeeldgedrag, draagvlak creëren en transparantie, bespreekbaarheid en sanctioneerbaarheid van afspraken en regels. We houden ons aan coalitieakkoord #26: We blijven scherp op waar we kosten kunnen vermijden.

Toetsing aan coalitieakkoord #28: Eerlijke verdeling van kosten – wederkerigheid

- We vragen bij projecten om een eerlijke bijdrage van belanghebbende partijen;
- We starten een lobby richting Rijk en provincie, voor het vrijmaken van (NPLG-) gelden en een eerlijke kostenverdeling;
- We spreken Rijk en provincie aan op hun verantwoordelijkheid in het vrijmaken van de benodigde gelden. Een andere verdeling van de ruimte mag niet leiden tot het zomaar verleggen van de kosten naar het waterschap of een categorie belastingbetalers wanneer hier geen duidelijk voordeel tegenover staat;
- We vragen bij nieuwe projecten standaard om bijdragen van belanghebbende partijen;
- We streven ernaar om de huidige balans in kostenverdeling tussen de verschillende belastingcategorieën zoveel mogelijk overeind te houden, bij de invoering van het nieuwe belastingstelsel (2025) en actualisering van de Rijnlandse kostentoedelingsverordening (2024). We zorgen in 2024 voor een zorgvuldig informatie- en besluitvormingsproces voor de VV voor actualisering van de kostentoedelingsverordening.

Rechtmatigheidsverklaring door college

Vanaf het boekjaar 2025 moet het college aan de VV zelf verantwoording afleggen over de financiële rechtmatigheid. Voorheen gaf de controlerend accountant een rechtmatigheidsverklaring af. Gemeenten en provincies zijn de waterschappen sinds 2023 voor gegaan. Rijnland bereidt de uitvoering van deze wetswijziging in 2024 voor. Gezien de goedkeurende accountantsverklaringen voor de financiële rechtmatigheid ziet het college dit met vertrouwen tegemoet.

Conclusie

Bij een lastendrukstijging van 15-10-8-8% voldoen we, op basis van de informatie die we nu hebben, in de volgende bestuurs-periode aan alle normen, al dan niet door onszelf gesteld. We nemen verantwoordelijkheid door zaken nu aan te pakken en wentelen niet af op de volgende generaties.

	2024	2025	2026	2027	2028-2030	2031
Pijler 1: Structureel en reëel evenwicht						
Pijler 1: Lastendruk; in 2024 en 2025 maximaal 10% en in 2026 en 2027 8%						
Pijler 1: Meevallers niet langer ten gunste van de reserve schuldreductie						
Pijler 2 Kapitaallasten; maximaal 34% van de belastingopbrengst						
Pijler 3: Schuld; maximaal 300% van de belastingopbrengst						
Pijler 3: Verhouding boekwaarde vaste activa/schuld >1						
Pijler 3: Algemene reserve minimaal 5% van de netto exploitatiekosten						
Pijler 3: Reserve schuldreductie in stand houden						

Resumé, in 2024 actualiseren we en bieden we de VV ter besluitvorming aan de volgende nota's; de Nota reserves en voorzieningen, de Nota activabeleid en de Rijnlandse kosten-toedelingsverordening (vooruitlopend op de invoering in 2025 van het nieuwe belastingstelsel). Ook bieden we de VV een beeld- en opinienota aan over mogelijke aanpassingen in ons kwijtscheldingsbeleid.

12

Risicoparagraaf

Portefeuillehouder: Jan de Vries
Concerncontroller: Peter Waij

Rijnlands beleid

Ieder waterschap is in feite een risicogestuurde én resultaatgerichte organisatie. Een handelswijze die is verankerd in de missie van droge voeten en voldoende schoon water. Sinds 2009 is risicomanagement vanuit een financieel perspectief opgenomen in wet- en regelgeving via de risicoparagraaf. Deze heeft als einddoel een oordeel te geven in hoeverre het Rijnlandse weerstandsvermogen gedurende 2024-2027 voldoende bestand is tegen de mogelijke risicovolle gebeurtenissen die – al dan niet bewust – niet of niet voldoende zijn begroot.

De conclusie of het oordeel is dat deze begroting - inclusief mogelijk een gedeeltelijke niet begrote inzet van de algemene reserve - voldoende robuust is voor 2024. Voor de jaren daarna is het meer onzeker.

De verdere kaders en hulpmiddelen staan in eerder vastgesteld beleid over risicomanagement en een handreiking van de landelijke waterschapscontrollers. In deze paragraaf lichten we de volgende soorten risico's en hun impact kort toe.

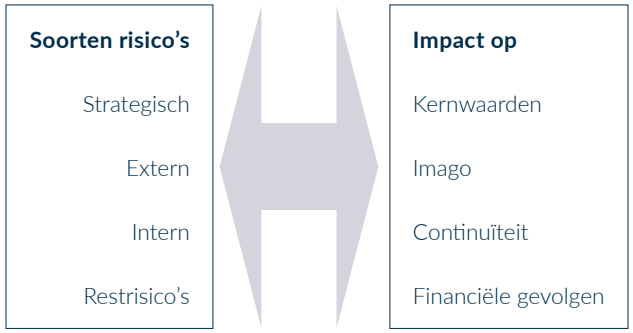

Strategische risico's
Door het bestuur vrijwillig geaccepteerde risico's, gerelateerd aan de strategie en keuzes van het waterschap. De acceptatie ontstaat, omdat we de opbrengsten van de strategie hoger inschatten dan de mogelijke nadelen van bijbehorende risico's.

Externe, niet beïnvloedbare risico's
Risico's, soms met een enorme impact, die zich grotendeels buiten de invloedsfeer van het waterschap bevinden. We kunnen ze niet voorkomen (regen), maar we kunnen ons wel voorbereiden op de impact (paraplu).

Interne, vermijdbare risico's
Interne risico's die in principe goed beïnvloedbaar zijn. Actief voorkómen is meestal de beste aanpak. Het bekendste voorbeeld zijn de continuïteitsrisico's in routinematige operationele processen, zoals adequaat onderhoud van een installatie.

Restrisico's
Dit zijn risico's waarvan de mogelijke financiële gevolgen niet of niet volledig zijn gedekt in deze begroting en meerjarenraming. Mochten ze zich ondanks de genomen beheersmaatregelen voor doen, dan is via de verenigde vergadering een beroep op de algemene reserve mogelijk. Dit heeft zich de afgelopen jaren niet voorgedaan.

Meest relevante risico's

Schaarste
Schaarste, zowel qua personeel als materieel, is het belangrijkste risico. Rijnland is een aantrekkelijke werkgever. Desondanks zien we dat ook wij getroffen worden door de krappe arbeidsmarkt. Het is steeds moeilijker om voldoende goed personeel aan te trekken. We zetten daarom extra in op recruitment en het blijven ontwikkelen en binden van onze medewerkers. Desondanks blijft het een uitdaging. Dit geldt ook voor onze leveranciers en partners van de markt.

Extremere weersomstandigheden
Extremere weersomstandigheden behoren de komende vier jaar tot de meest relevante externe risico's. Droogte en waterschaarste zullen in dit verband waarschijnlijk hardnekkiger zijn dan extreme wateroverlast. Rijnland maakt mede werk van klimaatbestendigheid, onder meer in de vorm van recent uitgewerkte klimaatregels en uitbreiding van de klimaatbestendige zoetwateraanvoer. De komende landelijke verkiezingen bieden in dit opzicht nog onzekerheid over de verdere koersinvulling voor 'Water en Bodem sturend'.

KRW-eisen
Het water laten voldoen aan alle KRW-eisen in 2027 is ondanks vele Rijnlandse en andere inspanningen niet waarschijnlijk. We zijn daarin ook afhankelijk van andere partijen. Als de KRW-doelen niet worden gehaald dan kan de EU Nederland confronteren met officiële waarschuwingen, dwangsommen en boetes. Ook rechtszaken van belangenverenigingen kunnen voorkomen, zoals in augustus 2023 aangekondigd in Friesland.

Energieneutraal
Een ander doel is om in 2030 volledig energieneutraal te zijn. Ruim 350 Tj verbruiken én opwekken in 2030 vergt beheersingsmaatregelen om voldoende energie op te wekken, onder meer op de nieuw op te leveren AWZI Haarlem Waarderpolder. We moeten ook beseffen dat mogelijk extra of andere zuiveringstrajecten, zoals medicijnrestenverwijdering of membraantechnologie, leiden tot een groter energieverbruik. Het rendement van onze ingezette en te nemen maatregelen voor energieopwekking is daarmee nog niet vanzelfsprekend.

Onderhoudsachterstanden
Een intern risico is qua bedrijfszekerheid op orde komen en blijven. Rijnland pakt de onderhoudsachterstanden grondiger aan, maar we zien ook dat sommige achterstanden langer blijven voortduren dan wenselijk is, zelfs ondanks de impulsen uit het coalitieakkoord. Een hoger dan begroot onderhoudsbudget 'scoort' dan ook hoog in het overzicht van restrisico's, mede ook door de eerdergenoemde klimaatveranderingsgevolgen (o.a. meer inspecties en onderhoud aan keringen en toenemende overlast van invasieve exoten en graafdieren) en oplopende schaarste in materieel.

(Wettelijke) maatregelen
Voor de middellange termijn, na de coalitieperiode, verwachten we eerder meer dan minder (wettelijke) maatregelen. De noodzakelijke behoeften voor nog schoner (afval)water en volledig emissieneutraal werken zullen waarschijnlijk meer middelen vergen dan voorheen.

Financiële gevolgen

De in deze begroting voorgestelde lastendrukstijgingen vangen een deel van de risico's uit de vorige paragraaf op. De stijgingen leiden tot een grotere reservepositie dan vorige jaren, in totaal oplopend richting € 100 mln eind 2027.

De kans is groot dat er eerder en meer onttrokken moet worden uit deze reserves dan begroot. In de begroting is bijvoorbeeld rekening gehouden met een beperkte cao-stijging. Prijsstijgingen zijn zover bekend meegenomen, maar niet uit te sluiten is dat er grotere prijsstijgingen optreden door bijvoorbeeld toenemende geopolitieke spanningen en schaarste. Hetzelfde geldt voor de rente. De meest eenvoudige beheersmaatregel voor 2024 is een groter beroep doen op de algemene reserves dan begroot, eventueel met inzet van de reserve schuldreductie. Volgende beheersmaatregelen zijn minder doen dan begroot of temporiseren.

Verder profiteerde Rijnland de afgelopen jaren van boek-winsten op verkochte overbodige percelen en terreinen. Voor de komende vier jaar is sprake van minder van deze incidentele baten, afgezien van een mogelijk nog groot te verkopen perceel. Tegenover deze incidentele voordelen staan meerdere incidentele langdurige gebeurtenissen die meer middelen kunnen zouden kunnen vergen dan begroot. De PFOS-sanering van bluswater van Schiphol en de afwikkeling van een voormalig baggerdepot zijn voorbeelden hiervan.

Een volledig overzicht van de meest relevante restrisico's staat in bijlage 3.

Conclusie weerstandsvermogen

Rekening houdend met de aangevulde financiële reserves is de begroting 2024 voldoende robuust. Als meerdere boven-genoemde risico's zich in 2024 voordoen zal het nodig zijn om onttrekkingen te doen uit de algemene reserves.

13

Bijlagen

Bijlagen

01	Hoe komen we van kosten tot tarieven?	70
02	Reserves: verloop van mutaties en saldi	74
03	Risico's en weerstandsvermogen	76
04	Financiering: hoe betalen we het?	83
05	Rekenkundige uitgangspunten	85
06	Exploitatie: verdeling kosten- opbrengstsoorten	87
07	Exploitatie: verdeling naar beide waterschapstaken	90
08	Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën	91
09	Verbonden partijen	94
10	EMU-saldo	95
11	Openbaarheidsparagraaf Woo, activiteiten 2024	96
12	Investeringsoverzicht per programma	97

Bijlage
01

Hoe komen we van kosten tot tarieven?

A. Schematisch

Onderstaande tabel geeft weer hoe de kosten worden toegedeeld naar de belastingcategorieën.
De omvang van de op te brengen belastingen, gedeeld door het aantal belastingeenheden bepaalt het tarief.

A. Kosten	Kosten	Toedeling naar categorie					
Bedragen in € 1.000	Totaal	Watersysteemtaak				Zuiveringstaak	
		Ingezetenen 50%	Gebouwd 43,6%	Ongebouwd 6,3%	Natuur 0,1%	Zuiveringsheffing n.v.t.	Verontreinigingsheffing n.v.t.
Watersysteembeheer	**137.167**	68.583	59.805	8.641	137		
Zuiveringsbeheer	**122.501**					122.501	
Belangencategoriekosten heffen, invorderen, verkiezingen	**7.320**	1.281	3.459	83	13	2.484	
Totaal kosten	**266.988**	**69.864**	**63.264**	**8.724**	**150**	**124.985**	
B. Mutaties							
Egalisatiereserves zuiveringsheffing	**-2.379**					-2.379	
Egalisatiereserve omslagtarieven	**-946**	-1.494	1.182	-577	-57		
Overheveling verontr.hef. naar watersyst. beh.	**0**	-280	-244	-35	-1		560
Totaal belastingen	**263.662**	**68.090**	**64.201**	**8.112**	**92**	**122.606**	**560**
C. Belastingeenheden							
Aantal		531.000	302.837.000	81.200	21.000	1.532.000	7.000
Eenheid		Woonruimtes	€ WOZ-waarde	Hectare	Hectare	Vervuilingseenheden	
D. Tarieven = totaal op te brengen belastingen (B) / aantal belastingeenheden (C)							
2024		**128,23**	**0,0212%**	**99,90**	**4,40**	**80,03**	**80,03**
2023		113,90	0,0194%	89,20	4,00	68,95	68,95
Verschil		**12,6%**	**9,3%**	**12,0%**	**10,0%**	**16,1%**	**16,1%**

Deze tarieven gelden voor 2024. De jaren erna zijn indicatief en worden elk jaar opnieuw berekend op basis van de uitgangspunten en de stand van de reserves dat jaar.

Belastingtarieven (€)	2023	2024	2025	2026	2027	Verschil 2024 t.o.v. 2023	
						€	%
Ingezetenenomslag per woonruimte	113,90	128,23	141,05	152,34	162,07	14,33	12,6%
Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0194%	0,0212%	0,0233%	0,0242%	0,0256%	0,0018%	9,3%
Omslag ongebouwd overig per ha.	89,20	99,90	118,30	126,50	132,00	10,70	12,0%
Omslag wegen per ha.	446,00	499,50	591,50	632,50	660,00	53,50	12,0%
Omslag natuur per ha.	4,00	4,40	4,84	5,23	5,65	0,40	10,0%
Zuiveringsheffing per vervuilingseenheid	68,95	80,03	85,66	92,50	99,89	11,08	16,1%
Verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid	68,95	80,03	85,66	92,50	99,89	11,08	16,1%

B. Uitleg ontwikkelingen

Totale lastendrukontwikkeling: plus 15%

De totale belastingopbrengst (lastendruk) bedraagt € 264 mln, en stijgt met 15% t.o.v. 2023. De ontwikkeling van de afzonderlijke tarieven wijkt hiervan af. Dit wordt uitgelegd in deze bijlage.

Hoe kan het dat de tarieven zich verschillend ontwikkelen?

De stijging (of daling) van de afzonderlijke tarieven per belastingcategorie hangt af van:

1. De kostenontwikkeling bij de beide afzonderlijke waterschapstaken: het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer;
2. Het bedrag dat gestort of onttrokken wordt uit de egalisatiereserve van de desbetreffende belastingcategorie;
3. De toe- of afname van het aantal belastingeenheden per belastingcategorie. Het tarief daalt als het bedrag, dat een belastingcategorie moet opbrengen, wordt verdeeld over een groter aantal belastingeenheden (en het tarief stijgt bij een vermindering van het aantal belastingeenheden).

Hoe ontwikkelen de tarieven zich in 2024?

1. De zuiveringsheffing stijgt, m.n. door hogere kosten en ongeveer evenveel vervuilingseenheden deels gecompenseerd door inzet uit de egalisatiereserve.
2. Het tarief gebouwd stijgt m.n. door hogere kosten, WOZ-waardeontwikkeling en groei (nieuwbouw) deels gecompenseerd door inzet uit de egalisatiereserve. Toelichting: de omslag gebouwd is een percentage van de WOZ-waarde. Dat betekent dat als de WOZ-waarde stijgt, om eenzelfde bedrag op te brengen een lager tarief volstaat. In deze begroting is rekening gehouden met 7% WOZ-waardestijging (5% waardeontwikkeling en 2% groei).
3. De omslag 'ongebouwd overig' stijgt, als gevolg van kostenstijging, minder belastingeenheden en deels gecompenseerd door inzet reserves.
4. De omslag 'natuur' stijgt door hogere kosten en ondanks meer belastingeenheden (hectaren), deels gecompenseerd door inzet uit de egalisatiereserve.

C. Praktijksituaties

Praktijksituaties zijn altijd een mix van toepassing van verschillende heffingen. Afhankelijk van de situatie kan een belastingplichtige worden aangeslagen voor een ingezetenendeel, één of meer vervuilingseenheden, een deel gebouwd en/of een deel natuur. Hierdoor is bijna geen enkele praktijksituatie hetzelfde. In 2024 stijgen de heffingen voor de zuiveringstaak (zuiverings- en verontreinigingsheffing) met 16,1 %. Dat betekent dat praktijksituaties waarin het aandeel zuiveringsheffing relatief groot is te maken krijgen met hogere bijdragen. De heffingen voor de watersysteemtaak stijgen minder. Bij elkaar geeft dat het volgende effect op een aantal veelvoorkomende praktijksituaties:

Toelichting ontwikkeling per praktijksituatie

- Ontwikkeling situaties 1, 2 en 3 zijn het gevolg van de stijgende zuiveringsheffing en ingezetenenomslag;
- Ontwikkeling situatie 4 is het resultaat van de stijgende zuiveringsheffing (groot aandeel) en stijging van omslag gebouwd;
- Situaties 5,6 en 8 door hogere omslag gebouwd en de stijging zuiveringsheffing. Hetzelfde geldt voor situatie 7, bij een hoger tarief ongebouwd;
- Situatie 9 stijgt door het hogere tarief natuur.

	Praktijksituaties (€)	2023	2024	2025	2026	2027	Verschil 2024 t.o.v. 2023	
							€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	183	208	227	245	262	25	13,9%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	321	368	398	430	462	48	14,8%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 350.000	389	443	480	515	551	54	13,9%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	102.350	118.402	126.920	136.760	147.526	16.052	15,7%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.155	1.309	1.416	1.506	1.613	154	13,3%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	323	367	397	423	453	44	13,6%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.450	4.974	5.801	6.180	6.471	524	11,8%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e	288	329	355	379	407	41	14,2%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	44	48	52	57	4	10,0%

D. Verantwoording van kostentoedeling en -toerekening

Hieronder volgt de wijze waarop Rijnland de netto kosten toerekent naar producten en toedeelt naar belastingcategorieën.

A. Toerekening van kosten en opbrengsten naar beheer- en beleidsproducten

De administratie van Rijnland is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen (de BBP-structuur). De Rijnlandse bestuursprogramma's zijn verdeeld in tactische doelen, waarbij alle kosten en opbrengsten binnen een tactisch doel verder worden verdeeld naar (BBP-)beheerproducten. Op deze manier past Rijnland het verdelingsmodel van de Unie integraal toe. Deze eenduidige verdeelmethodiek maakt een goede bedrijfsvergelijking tussen de waterschappen mogelijk.

Het verdelingsmodel is als volgt:

- We verantwoorden de kosten en opbrengsten, waarvan duidelijk is op welk beheerproduct en tactisch doel ze betrekking hebben, direct op dat betreffende beheerproduct en tactisch doel;
- We rekenen de kosten en opbrengsten van een drietal ondersteunende beheerproducten eerst toe naar de stafdelingen en teams. De ondersteunende beheerproducten zijn: 'Huisvesting', 'Informatiebeleid en Automatisering' en 'Centrale (geo)grafische informatie';
- Rijnland verzamelt de kosten en opbrengsten die niet direct op een beheerproduct betrekking hebben in eerste instantie per stafafdeling en team en rekent die vervolgens toe aan de ondersteunende- en beheerproducten, op basis van de ureninzet (directe productieve uren x tarief);
- De ondersteunende beheerproducten comptabiliteit, meerjarenraming/begroting en bestuursrapportages worden verdeeld naar de beheerproducten op basis van kosten. Alle overige ondersteunende beheerproducten op basis van uren.

Aan de hand van vastgestelde verdeelsleutels worden uiteindelijk alle kosten en opbrengsten van de beheer- en beleidsproducten per tactisch doel doorbelast naar enerzijds de bestuursprogramma's en anderzijds de twee taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Beheerproducten en tactische doelen die specifiek voor één taak worden uitgevoerd drukken voor 100% op deze taak. Producten en tactische doelen die bijdragen aan het realiseren van beide taken worden op basis van aandachtsintensiteit toegerekend. Voor de verdeling van de beleidsproducten en belastingcategorieën over de programma's wordt verwezen naar bijlage 8.

B. Kostentoedeling naar de belastingcategorieën

De watersysteemheffing bestaat uit de taken waterbeheersing, waterkeringbeheer en het passieve deel van waterkwaliteitsbeheer. De zuiveringstaak wordt bekostigd uit de zuiveringsheffing.

De kosten van de taak watersysteembeheer worden toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorieën, met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening. Een bijzondere positie nemen de belangencategoriekosten in, dit zijn: heffen, invorderen en verkiezingen. De kosten hiervan worden rechtstreeks toegerekend aan de betrokken belastingcategorieën, op basis van het kostenveroorzakingsbeginsel. Zo zijn onder meer de kosten van de nieuwe bestuursverkiezingen volledig toegerekend naar de categorie ingezetenen (rekening houdend met een verdeling over de twee taken) en de WOZ-kosten naar de categorie gebouwd. Rekening is gehouden met de actualisatie van de Kostententoedelingsverordening 2019.

Conform de wetgeving die inging in 2009 wordt de opbrengst van de directe lozers (verontreinigingsheffing) ten gunste gebracht van de taak watersysteembeheer en met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie.

Bijlage
02

Reserves: verloop van mutaties en saldi

De stand van de reserves en voorzieningen is als volgt:

Verloop reserves € mln	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene reserves	10,9	13,2	14,2	14,9	16,0
Egalisatiereserves	24,0	20,7	24,7	33,3	50,5
Overige bestemmingsreserves	24,8	16,5	15,9	24,4	29,1
Totaal reserves	**59,6**	**50,4**	**54,9**	**72,6**	**95,6**
Totaal voorzieningen	**5,3**	**5,2**	**5,2**	**5,1**	**5,1**

Algemene reserves

Om in 2024 te voldoen aan de norm van 5% van de netto kosten voor egalisatie wordt er € 2,3 mln toegevoegd aan de algemene reserves. Ook in de jaren erna wordt de algemene reserve verhoogd naar 5% van de netto kosten voor egalisatie (met resp. € 1 mln, € 0,7 mln en € 1,1 mln).

	Saldo	Mutaties				Saldo
Verloop egalistatie-reserves € mln	01-01-2024	2024	2025	2026	2027	31-12-2027
Omslag ingezetenen	9,9	-/- 1,5	-/- 1,5	1,8	3,4	12,2
Omslag gebouwd	10,6	1,2	2,5	3,2	5,4	22,9
Omslag ongebouwd/overige	0,6	-/- 0,6	-/- 0,0	0,2	0,0	0,2
Omslag natuurterreinen	0,4	-/- 0,1	-/- 0,1	-/- 0,1	-/- 0,1	0,2
Zuiveringsheffing	2,4	-/- 2,4	3,2	3,5	8,4	15,1
Totaal	**24,0**	**-/- 3,3**	**4,1**	**8,6**	**17,1**	**50,5**

Egalisatiereserves

In 2024 wordt per saldo € 3,3 mln onttrokken uit de egalisatie-reserves. In de jaren erna is er vooralsnog voldoende ruimte om deze reserve te voeden. In onderstaande tabel is dat zichtbaar.

Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves

In 2024 wordt € 8 mln onttrokken uit de reserve Baggerwerken en in de jaren erna resp. € 0,6 mln, € 0,3 mln en € 0,3 mln. Hiermee raakt de reserve Baggerwerken in 2027 uitgeput. In principe is de reserve Baggerwerken de komende jaren niet nodig omdat de lasten voor baggeren volledig zijn geraamd in het MJP. Daarnaast wordt € 0,15 mln onttrokken aan de reserve PFOS-saneringen, € 0,05 mln onttrokken aan de reserve erfgoedpanden en € 0,093 mln onttrokken aan de reserve frictiekosten strategische personeelsplanning (SPP).

Toevoegingen aan overige bestemmingsreserves

In 2025 wordt € 3 mln en in 2026 € 5 mln toegevoegd aan de nieuw te vormen reserve voor kapitaallasten (met name voor het project Haarlem Waarderpolder). Daarnaast wordt de reserve schuldreductie waterketen in 2026 weer op het peil gebracht van vóór de Zomerburap 2023 met 5,8 mln.

De stand van de bestemmingsreserves eind 2027 is als volgt:

Stand bestemmingsreserves € mln	31-12-2027
Reserve schuldreductie	14,5
Reserve subsidie natuurvriendelijke oevers	0,3
Reserve frictiekosten SPP	0,6
Reserve PFOS Saneringen	1,4
Reserve baggerwerken	0,0
Reserve erfgoedpanden	4,0
Reserve vitaliteit	0,1
Reserve kapitaallasten	8,0
Totaal bestemmingsreserves	**29,1**

Voorzieningen

De voorzieningen bestaan hoofdzakelijk uit wachtgeld- en pensioenvoorzieningen dagelijks bestuur.

In het voorjaar van 2024 wordt de nota reserves en voorzieningen geactualiseerd door de VV. Daarna kunnen eventuele financiële consequenties verwerkt worden in de begroting 2025-2028.

Bijlage
03

Risico's en weerstandsvermogen

In aansluiting op de risicoparagraaf (hoofdstuk 12) volgt hieronder een overzicht van de restrisico's in volgorde van mogelijke impact. Soms is overigens sprake van onzekerheden in afgegeven ramingen. Waar mogelijk zijn de restrisico's te onderscheiden in specifieke dan wel algemene aspecten.

Het college acht deze begroting en de weerstandscapaciteit voldoende robuust om de eventuele gevolgen van de restrisico's te kunnen dekken in 2024. De financiële reserves zijn aangevuld, wat mede heeft geleid tot de gepresenteerde lastendrukstijging. Het beeld na 2024 is meer onzeker. Naast mogelijk enkele incidentele tegenvallers is over het algemeen sprake van aanhoudende, met elkaar in verband staande risico's waarvan de financiële gevolgen hoger kunnen uitpakken dan waarmee nu is begroot, ondanks de Rijnlandse beheersmaatregelen.

Om financiële tegenvallers van de hieronder vermelde restrisico's te kunnen opvangen heeft Rijnland weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

1. De weerstandscapaciteit: de algemene reserves en andere mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
2. Alle risico's waarvoor onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie, de zogeheten restrisico's. Daarbij dienen we rekening te houden met de samenhang en domino-effecten van optredende risicovolle gebeurtenissen.

De VV heeft op 26 september 2012 besloten de ondergrens van de algemene reserves te bepalen op 5% van de totale exploitatiekosten voor egalisatie. Dit is eind 2024 € 13,2 mln. Het feitelijk saldo ligt op € 10,9 mln en vergt een bijstorting. Deze is opgenomen voor 2024. Voor de komende jaren zijn door het stijgen van de exploitatiekosten ook bijstortingen nodig.

In de volgende tabel staan qua mogelijke financiële impact de meest relevante restrisico's. Andere algemene restrisico's die verder niet zijn uitgewerkt betreffen eventuele extra inspanningen om te komen tot energieneutraliteit, circulair werken, medicijnresten verwijderen en methaan- en lachgas afvangen. De verwachting is dat deze vooralsnog voldoende zijn begroot voor de komende vier jaar en dat ze na 2027 wellicht substantieler kunnen uitpakken dan nu is begroot.

	Restrisico (portefeuillehouder)	Impact, aanpak, mogelijke gevolgen weerstandsvermogen
1	**Hogere cao en pensioenpremie (Verkleij-Lemmers)** De nieuwe cao is nog niet bekend ten tijde van het vaststellen van de begroting. Gerekend is met een prijsstijging van 2,5%, wat gezien andere recente afgesloten cao's aan de lage kant is, mede gezien de nog steeds hoge inflatie. De raming van 2,5% voor de komende vier jaar kan structureel te laag zijn. In Nederland was de gemiddelde cao-stijging over 2023 7,0%. Uitgaande van de huidige loonsom betekent 1% meer cao-stijging een structureel hogere loonsom van ca. 0,5 mln. Verder komt het ABP veelal na vaststelling van deze begroting met de definitieve hoogte van de pensioenpremie. In hoeverre deze hoger ligt dan begroot is door de inflatie-onzekerheid moeilijk te beoordelen.	Een hogere dan begrote cao betekent voor het eerste begrotingsjaar dat Rijnland deze moet accepteren. Mocht blijken dat in 2024 dit budget ontoereikend is en/of elders binnen het programma niet financieel is te compenseren, dan volgt in de bestuursrapportage een begrotingswijziging. Deze kan – samen met een hogere rente - vooralsnog uit de reserves worden gedekt, zij het niet structureel. Meer vacatures dan begroot heeft weliswaar enigszins een dempend effect, maar dit zullen we in het geval van cruciale functies tijdelijk met inhuurkrachten invullen. Deze zijn gemiddeld 150 tot 200% duurder.
2	**Minder (gekwalificeerde) medewerkers (Verkleij-Lemmers)** De circa 900 Rijnlanders maken deze begroting waar. Meer en langdurige vacatures vormen een groeiend risico, zowel door pensioneringen als door een relatief korter wordend aantal dienstjaren van medewerkers. Tijdelijke inhuur kost meer en wordt eveneens schaarser. Ook de extra gevraagde fte's invullen in het kader van het coalitieakkoord is niet vanzelfsprekend.	Het college gaat er van uit dat de basiszetting en daarmee de cruciale functies voor 2024-2027 geborgd blijven, met een gezonde verhouding tussen vast en tijdelijk personeel. Dit kan meer inspanningen vergen dan de huidige inzet qua recruitment, en ook 'anders' werken (slimmer, digitaler en met derden). De directie bespreekt per kwartaal de HR-ontwikkelingen en stuurt waar nodig bij, rekening houdend met de gemaakte begrotingsresultaten en zoveel mogelijk binnen de loonsom.
3	**Hogere rente (De Vries)** Het verloop van de kapitaalmarktrente is steeds moeilijker in te schatten. De raming van 4,0% voor de komende 4 jaar kan te laag zijn. Op een gemiddeld investeringsniveau van jaarlijks € 150 mln betekent 1% hogere rente € 1,5 mln meer aan exploitatielasten.	Een hogere dan begrote rente betekent voor het eerste begrotingsjaar dat Rijnland deze moet accepteren. De in uitvoering zijnde projecten kunnen we niet gedeeltelijk stopzetten. Mocht blijken dat in 2024 dit budget ontoereikend is en/of elders binnen het programma niet financieel is te compenseren, dan volgt in de bestuursrapportage een begrotingswijziging. Deze kunnen we – samen met een hogere cao - vooralsnog uit de reserves dekken, zij het niet structureel. Vanaf een volgende begrotingsronde zou Rijnland kunnen overwegen om investeringen te temporiseren, al dan niet in combinatie met een hogere lastendruk. Zogeheten ESG-leningen kennen overigens een iets lagere rente en kunnen interessanter worden.

	Restrisico (portefeuillehouder)	Impact, aanpak, mogelijke gevolgen weerstandsvermogen
4	**Hogere prijsstijgingen (allen)** De inflatie en specifieke schaarste kan leiden tot hogere prijzen dan waar in deze begroting mee is gerekend. Hoewel het gros van de ingekochte en uitbestede goederen (bv. energie) en activiteiten meerjarige afspraken kent, is het waarschijnlijk dat nieuwe aanbestedingen en soms ook prijsindexaties en verlengingen hogere prijzen zullen hebben dan waarmee nu is gerekend. Ook de behoefte aan verduurzaming en circulair werken draagt bij aan soms hogere tarieven. De verbonden partijen, de energiemarkt en de GWW-sector zijn in dit verband de belangrijkste leveranciers.	De afhankelijkheid van producten en activiteiten maakt dat Rijnland soms geen andere keuze heeft, dan hogere prijsstijgingen eenvoudigweg te accepteren. Met inzet van kostendeskundigen, feeling met de markt en desnoods een juridische task force is er voldoende inzicht in wat qua prijzen als redelijk en billijk mag worden beschouwd. Mocht de begrotingsruimte in 2024 niet of nauwelijks ruimte overhouden, dan is Rijnland genoodzaakt dergelijke prijsstijgingen vanaf volgende jaren door te rekenen in de eigen belastingtarieven.
5	**Specifiek: afwikkeling voormalig baggerdepot (De Vries)** Rijnland participeert via een vof in een baggerdepot in de Haarlemmermeer. De exploitatie hiervan is medio 2016 gestopt. De gemeente heeft het terrein van Rijnland gekocht met de intentie er een deel van Park21 aan te leggen. Door vergunningsprocedures heeft de overdracht vertraging opgelopen.	De sanering van het terrein is in 2023 gestart en wordt in 2024 afgerond. Rijnland en de vof maken uiterlijk in 2024 definitieve afspraken met de gemeente over de overdracht en de staat waarin dat gebeurt. Mogelijk moeten we daarvoor nog kosten maken. De hoogte hiervan is nu nog niet te overzien. Rijnland en de vof spannen zich ervoor in om met de gemeente tot een eerlijke verdeling van de kosten te komen die het gevolg zijn van de opgelopen vertraging.
6	**Specifiek: opgeslagen PFOS-bluswater en PFAS in baggerwerken (V.d. Sande, Straathof, Schouffoer)** In 2008 ontstond met PFOS vervuild bluswater na een incident op Schiphol. Rijnland verzorgde mede vijf opslagbassins voor dit bluswater en werd onverwacht door de rechter gelast om de ontstane situatie te beheersen, hoewel we onszelf niet verantwoordelijk achten. Varianten van dezelfde probleemstof werden in bagger geconstateerd, wat heeft geleid tot vertraging van meerdere baggerwerken. Sinds de vaststelling van opeenvolgende tijdelijke handelingskaders zijn inmiddels meer (eind)verwerkers bereid om met PFOS verontreinigde grond/bagger te ontvangen. Rijnland overlegt frequent met de betrokkenen van het incident (KLM, Schiphol) om te besluiten of gestart kan worden met de uitwerking van het alternatief, inclusief een mogelijk extra zuiveringsinspanning.	**Bassins (Schouffoer)** Rijnland en belanghebbenden hebben een voorkeursalternatief uitgewerkt waarbij PFOS-houdend water vanuit de voormalige bassins op een natuurlijke wijze kan worden afgevoerd in plaats van deze op te pompen, te zuiveren en af te voeren. Dergelijke lozingen vergen waarschijnlijk een via de vergunningverlening geëiste extra zuiveringsvoorziening. De komende jaren wordt de huidige beheersmaatregel van oppompen en zuiveren in stand gehouden. Nieuwe ontwikkelingen van technieken om PFOS af te breken worden gevolgd. Verjaring van de aansprakelijkstelling van KLM en Schiphol uit 2008 is in 2023 (opnieuw) gestuit. Mocht het bevoegd gezag (provincie) Rijnland gelasten de verontreiniging te verwijderen dan kan Rijnland kosten daarvoor trachten te verhalen op KLM en Schiphol. **Baggerwerken (Straathof)** In de investeringsbegroting zijn de gevolgen van PFAS (hogere meet- en stortkosten e.d.) verwerkt. Mocht onverhoopt sprake zijn van meer PFAS dan verwacht, dan is temporiseren het meest waarschijnlijk.

	Restrisico (portefeuillehouder)	Impact, aanpak, mogelijke gevolgen weerstandsvermogen
7	**Meer en duurdere niet-verwijtbare schade (Knapp)** Er kunnen meer meldingen binnenkomen van niet-verwijtbare schade aan regionale keringen dan wat Rijnland jaarlijks heeft begroot. Sinds 2023 heeft Rijnland hiervoor € 0,15 mln begroot (ca. 10 meldingen). Er is een gerede kans dat het budget van 2024 niet toereikend is. Schade aan regionale keringen moet te allen tijde worden hersteld, ook als de veroorzakers niet eenduidig vast te stellen zijn. Waterveiligheid is één van de kerntaken van Rijnland. Daar staat kostenbeheersing tegenover, aangezien de financiering van deze herstelmaatregel een open einde-kenmerk heeft.	De beleidsregel voor niet verwijtbare schade is een pilot en eindigt in 2024. Gezien het grote aantal meldingen behoren aanpassingen tot de mogelijkheden. Qua financiële beheersing is een kostenplafond een optie, inclusief prioritering op basis van urgentie en niet op binnenkomst van de melding. Mocht blijken dat in 2024 het budget ontoereikend is en/of elders binnen het programma niet financieel is te compenseren, dan volgt in de bestuursrapportage een begrotingswijziging. Deze kan vooralsnog uit de reserves worden gedekt, zij het niet structureel.
8	**Grotere schade door invasieve exoten en graafdieren (Straathof, Knapp)** In euro's komt de grootste schade door exoten en graafdieren van de waterplant De Grote Waternavel en aanverwante soorten. Rijnland is het enige overheidslichaam dat deze verwijdert en heeft hiervoor € 0,8 mln begroot. Een gerede kans dat het budget van 2024 niet toereikend is.	Afhankelijk van de weersomstandigheden kan het verwijderen van de Grote Waternavel meer of minder gaan kosten. Schade van bijvoorbeeld Amerikaanse rivierkreeften, dassen, bevers e.d. is nog niet aantoonbaar voorgevallen. Mocht hiervan sprake zijn en de waterveiligheid lokaal ter discussie staan, dan zal Rijnland passende maatregelen nemen en indien noodzakelijk de reserves aanspreken.
9	**Meer uitval en inzet noodpompen dan begroot (Straathof)** 100 van de 352 poldergemalen zijn technisch gezien aan het einde van hun levensduur en daarmee meer dan gemiddeld storingsgevoelig. De extra investeringsuitgaven voor poldergemalen uit het coalitieakkoord houden geen rekening met de inzet van tijdelijke pompgemalen in geval van langdurige storingen.	Rijnland zal in elke situatie het vastgelegde peilbeheer nastreven, ook als het gemaal onverhoopt uitvalt. Sinds enkele jaren beschikt Rijnland over een budget voor de huur van tijdelijke pompinstallaties (TPI), maar de eigen business case leert dat het zeer waarschijnlijk is dat de storingsgevoeligheid toeneemt. En daarmee de exploitatiekosten. In risicotermen is de kans tamelijk hoog en loopt de financiële impact uiteen van € 0,3 tot € 0,7 mln per jaar extra ten opzichte van de vorige begroting. Het college heeft in het coalitieakkoord een financiële impuls gegeven aan de verbeterinhaalslag voor poldergemalen. Zij accepteert bewust het risico van tijdelijke uitval. Mocht sprake zijn van extra budget, dan zal dit – zonder vergelijkbare meevallers elders – als begrotingswijziging in de bestuursrapportages worden aangeboden.

	Restrisico (portefeuillehouder)	Impact, aanpak, mogelijke gevolgen weerstandsvermogen
10	**Financiering te herstellen calamiteiten (allen)** Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. Van persleidingbreuken en aanhoudende droogte tot cyber-aanvallen. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet geheel te begroten is.	Mocht sprake zijn van substantiële herstelschade, dan zal hiervoor binnen de lopende begroting dekking voor worden gevonden, indien noodzakelijk met een inzet van de algemene reserves.
11	**Specifiek: hogere HWBP-bijdrage dan begroot (Knapp)** Het HWBP vereist jaarlijks van ieder waterschap een financiële bijdrage. Deze is voor 2024 geraamd op € 13,8 mln. Ondanks de zorgvuldige totstandkoming en afstemming van deze bijdrage leren de afgelopen jaren dat telkens een aanvulling is vereist.	Rijnland heeft hierop maar beperkt invloed. Wanneer de uitvoerende waterschappen in enig jaar minder uitgeven aan uitvoering, moeten alle waterschappen dit samen compenseren in de solidariteitsbijdrage om aan het totaal afgesproken bedrag te komen. Verder stijgen de kosten als gevolg van dezelfde oorzaken als waar Rijnland zelf mee te maken heeft (aannemers, inflatie, financiering etc.).
12	**Specifiek: incidentele mee- of tegenvallers eigendommen (De Vries)** De afgelopen jaren heeft Rijnland diverse overtollige gronden, terreinen en overige eigendommen met een substantiële boekwinst verkocht. Van belang is dat dergelijke incidentele meevallers hoogstens tijdelijk structurele tegenvallers kunnen compenseren.	Rijnland hanteert een middellange termijn-verkoopplan, wat in combinatie met de onzekere vastgoedmarkt zorgt voor noemenswaardige incidentele baten. De komende jaren is rekening gehouden met de verdere verkoop, hoewel de toe te passen selectieprocedure (uit het Didam-arrest) voor vertraging kan zorgen.
13	**Juridische risico's (meerdere portefeuillehouders)** Rijnland heeft een beperkt aantal rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen. De verwachting is dat de juridische risico's beperkt en acceptabel blijven, gezien onder meer Rijnlands goede invulling van de zorgplicht. Elk kwartaal wordt het college geïnformeerd over de stand van zaken rondom (mogelijke) rechtszaken en juridische risico's. Er zullen altijd besluiten zijn van Rijnland die kunnen worden bediscussieerd bij de (bestuurs) rechter. Met inwerkingtreding van de Omgevingswet zal dit niet veranderen.	Het merendeel van de huidige juridische procedures zal geen grote financiële gevolgen hebben. In aanloop naar 2027 (einddatum KRW zonder verder uitstel) kan de achterblijvende waterkwaliteit een issue zijn dat kan worden ingeroepen bij de bestuursrechter. Uitspraken van het Europese Hof van Justitie wijzen ook die kant uit. Ook rechtszaken van belangenverenigingen kunnen voorkomen, zoals in augustus 2023 aangekondigd in Friesland. Gedurende 2023 lopen circa tien zaken bij de bestuurs- en civiele rechter. Geen van deze zaken zal bij grondverklaring grote juridische of financiële gevolgen hebben voor Rijnland. PFAS-kwesties zijn separaat in deze risicoparagraaf toegelicht.

	Restrisico (portefeuillehouder)	Impact, aanpak, mogelijke gevolgen weerstandsvermogen
14	**Lagere belastingopbrengsten (De Vries)** Het is per definitie lastig om de belastingopbrengsten op 1% of nauwkeuriger te begroten, gezien onzekerheden zoals fluctuaties in WOZ-waarde, kwijtscheldingen en oninbare vorderingen.	Rijnland werkt met zo actuele en accurate info over de belastinginkomsten, om verschillen tussen begrote en werkelijke cijfers binnen aanvaardbare bandbreedtes te houden. Dit gebeurt via verbonden partij BSGR. Tegenvallers moeten in de lopende begroting worden opgevangen. Met de gevolgen van 'anders' kwijtschelden, waarvoor onderzoek is aangekondigd in het coalitieakkoord is in deze begroting nog geen rekening gehouden. De inzichten en mogelijke gevolgen hiervan moeten nog nader worden uitgewerkt en door het bestuur worden vastgesteld.
15	**Tijdelijk hogere zuiveringskosten (Knapp)** Tijdens de verbouwing van een AWZI gaat het zuiveringsproces onverminderd door. Rijnland doet er alles aan om de afgesproken lozingseisen te halen, bijvoorbeeld door de inzet van tijdelijke installaties of tijdelijk hogere zuiverings- en slib-afvoerkosten. Omdat de ontwerpen van enkele grote zuiveringsprojecten nog niet definitief zijn, kunnen de exploitatiekosten tijdens de verbouwing hoger uitvallen. Ook zouden biogasbaten tijdelijk lager kunnen uitvallen, wat juridische gevolgen kan hebben.	Via voortgangsrapportages over de grote projecten wordt het bestuur geïnformeerd over de mogelijke gevolgen voor de bedrijfsvoeringskosten tijdens langdurige verbouwingen. Mocht sprake zijn van substantiële niet begrote kosten, dan zal hiervoor binnen de lopende begroting dekking worden gevonden, indien noodzakelijk met een inzet van de algemene reserves.
16	**Specifiek: vertraging in overdragen onderhoudsplicht overige wateren (Straathof)** Rijnland heeft van meerdere gemeenten het onderhoud van overige wateren overgenomen. Een en ander is vastgelegd in convenanten. De komende jaren zal dit conform het coalitieakkoord aan deze gemeenten worden teruggegeven. De hieruit voortvloeiende lagere kosten zijn in een oplopend patroon meegenomen in deze begroting. De kans bestaat dat het afbouwen van de convenanten langer duurt dan waarmee nu is begroot.	De financiële gevolgen van deze convenanten afbouwen zijn op zijn vroegst vanaf 2025 zichtbaar. De beheersmaatregel voor eventuele vertragingen zal in volgende begrotingen worden uitgewerkt.
17	**Specifiek: overdracht Woerdersluis (Knapp)** De Stichtse Rijnlanden (HDSR) zal een sluis bij Spaarndam overdragen aan Rijnland. De renovatiekosten kunnen hoger uitpakken dan de huidige onderhoudsstatus plus de financiële bijdrage van HDSR.	De financiële gevolgen van deze overdracht zijn op zijn vroegst vanaf 2025 zichtbaar. De beheersmaatregel zal in volgende begrotingen worden uitgewerkt.

	Restrisico (portefeuillehouder)	Impact, aanpak, mogelijke gevolgen weerstandsvermogen
18	**Specifiek: btw-plicht Het Waterschapshuis (Verkleij-Lemmers)** Het Waterschapshuis, de IT-regie-organisatie voor de waterschappen, was btw-plichtig ten tijde van dit begrotingstraject, in afwachting van een cassatiezaak voor de btw-koepelvrijstelling. Een eerdere rechtszaak heeft het Waterschapshuis gewonnen.	Mocht de Hoge Raad in het voordeel van het Waterschapshuis besluiten, dan is voor Rijnland sprake van een eenmalig niet begroot Btw-voordeel van € 0,3 tot € 0,6 mln.
19	**Cybersecurity en informatieveiligheid onder druk (Verkleij-Lemmers)** Rijnland wil te allen tijde digitaal weerbaar blijven. Een hack in assets voor watersysteembeheer of de waterketen kan verregaande bedrijfscontinuïteitsrisico's met zich meebrengen. Digitale ontwikkelingen – en daarmee ook cyberdreigingen - volgen elkaar snel op. Bijna wekelijks is sprake van nieuwe bedreigingen of aanvallen.	Rijnland heeft de ambitie om te groeien naar volwassenheidsniveau 4 van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Het bereiken hiervan is geen vanzelfsprekend en vergt een proactieve en integrale aanpak van de organisatie. Samenwerking tussen de verschillende organisatieonderdelen (bv ICT, asset management, HR, privacy, fysieke beveiliging en de crisisteams) is absoluut noodzakelijk. Op basis van de uitkomsten van een externe audit eind 2023, zullen Rijnland en Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, onder de paraplu van het Waterschapshuis de tools, vaardigheden en het samenspel op een hoger niveau gaan brengen, inclusief een mogelijke calamiteitenoefening. De toenemende digitalisering én de bijbehorende bedreigingen vragen hierom. Een hack is al met al niet uit te sluiten. Tijdig en adequaat ingrijpen moeten de impact klein houden.

Bijlage
04

Financiering: hoe betalen we het?

Voor de financiering van de vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen, zoals reserves en voorzieningen, en van langlopende geldleningen die in voorgaande jaren zijn afgesloten. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn worden de vaste activa gefinancierd met kortlopende geldleningen, vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit het verschil tussen de kortlopende vorderingen en schulden. Het volgende overzicht laat de standen zien per 1 januari 2024 en 31 december 2024.

Te financieren vaste activa Bedragen x € 1 mln	Stand 1 januari 2024	Stand 31 december 2024
Financiering		
Reserves	59,7	50,4
Voorzieningen	5,3	5,2
Kort vreemd vermogen	62,8	70,4
Bestaande langlopende geldleningen	636,6	604,7
Af te sluiten langlopende geldleningen 2023	60,0	57,0
Af te sluiten langlopende geldleningen 2024		**120,0**
Netto vlottende schuld	30,4	18,9
Totaal financiering	**854,8**	**926,6**

Het wettelijk kader is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2024 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 70,4 mln mag bedragen (23% van het begrotingstotaal).

Prognose kasgeldlimiet per kwartaal	Netto vlottende schuld 2024 per kwartaal			
x € 1 mln.	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
primo maand 1	-74,2	-108,0	-80,4	-129,3
primo maand 2	-106,6	-100,2	-92,8	-148,6
primo maand 3	-111,6	-55,2	-91,1	-178,5
Gemiddeld	**-97,5**	**-87,8**	**-88,1**	**-152,1**
Kasgeldlimiet (KGL)	70,4	70,4	70,4	70,4
Ruimte onder KGL	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Overschrijding KGL	**-27,1**	**-17,4**	**-17,7**	**-81,7**
Begrotingstotaal	306,0	306,0	306,0	306,0
Percenage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	**70,4**	**70,4**	**70,4**	**70,4**

De overschrijding van de kasgeldlimiet kan worden opgelost door het afsluiten van langgeldleningen. Ook moet Rijnland aan de renterisiconorm voldoen die in deze wet is beschreven. De renterisiconorm is ingevoerd om renterisico's te beperken. Rijnland voldoet hieraan ruim. Het af te lossen bedrag in 2024 ad € 34,9 mln op lang geld blijft binnen de renterisiconorm van € 91,8 mln (30% van het begrotingstotaal).

Toetsing rente risconorm x € 1 mln.	2024	2025	2026	2027
Renteherzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0
Aflossingen	34,9	37,9	43,9	50,4
Renterisico	**34,9**	**37,9**	**43,9**	**50,4**
Renterisiconorm (RRN)	91,8	91,8	91,8	91,8
Ruimte onder RRN	**56,9**	**53,9**	**47,9**	**41,4**
Overschrijding RRN	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Begrotingstotaal 2023	306,0	306,0	306,0	306,0
Percenage	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	**91,8**	**91,8**	**91,8**	**91,8**

In het begrotingsjaar doen zich naar verwachting geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Daarom kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Rijnland loopt geen krediet-, koers- en valutarisico's. Slechts forse mutaties in de aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kort geld en/of lang geld zouden het voorliggende begrotingsbeeld in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Het gemiddelde rentepercentage van de bestaande langgeldportefeuille bedraagt 1,6%.

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatiebesluit zijn dijkgraaf en hoogheemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

Op basis van de uitgangspunten uit het Treasurystatuut, de Nota Reserves en Voorzieningen en de huidige verwachtingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn in deze begroting de volgende rentepercentages gehanteerd:

- af te sluiten langlopende geldleningen 4,00% (2023: 2,50%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen 4,00% (2023: 0,10%)

Aan de eigen financieringsmiddelen en aan de netto vlottende schuld wordt geen rente toegerekend.

Renteomslag

Er wordt pas overgegaan tot het aantrekken van externe financieringsmiddelen als de liquiditeitspositie van het waterschap daar aanleiding toe geeft. Mede gelet op het bovenstaande worden de beschikbare financieringsmiddelen niet aangewend voor financiering per project maar voor de financiering van het gehele complex van vaste activa. Het omslagpercentage voor 2024 over de boekwaarde per 1 januari is 2,03 (2023 1,35).

Bijlage
05

Rekenkundige uitgangspunten

In deze bijlage vindt u de Rijnlandbrede rekenkundige uitgangspunten over prijzen, rente, de belastingeenheden, de kentallen voor heffen en invorderen, etc. e.e.a. vergeleken met de Programmabegroting 2023/MJP 2023-2026.

Rekenkundige uitgangspunten en kaders

1. **Concernbrede korting:** 10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk, voor realisatieprognose investeringsprojecten en berekening kapitaallasten voor de jaren na het begrotingsjaar (was tot en met de Programmabegroting 2023 ook geldig voor het begrotingsjaar).
2. **Rente:** Bij de berekening van de rentelasten is voor 2024-2027 uitgegaan van de volgende rentepercentages: bestaande langlopende geldleningen, 1,6%, af te sluiten kortlopende en langlopende geldleningen 4%. In de begroting 2023 gingen we voor langlopende leningen uit van 2,5% en voor kortetermijnleningen 0,1%.
3. **Inflatie:** 2024; 5% (was in 2023: onderhoud 5,2% en overig 2,9%), 2025 e.v. 1% (was: 1%), alles inclusief 1% efficiencykorting.
4. **Loon- e.a. personele kosten:** cao 2024 2,5% structureel vanaf 2024. De korting vanwege de loonsombevriezing van 1,5% (n.a.v. mid-term 2021 en coalitieakkoord 2023) is verwerkt in de personeelsbudgetten vanaf 2024.
5. **Algemene reserves:** ondergrens 5% van netto exploitatiekosten vóór egalisatie.
6. **Voeding reserves:** eventuele hogere inkomsten van belastingen en dividend lopende het boekjaar 2024 gaan naar egalisatiereserves conform coalitieakkoord (was: bestemmingsreserve schuldreductie).

Belastingeenheden

7. **Ingezetenen:** Toename aantal woonruimtes: 3.000 (was in begroting 2023 jaarlijks 1%, zijnde +5.000 woonruimtes).
8. **Gebouwd:** WOZ-waardestijging woningen en bedrijven: 2024: 5%, (was in begroting 2023 10%). WOZ-waardestijging vanaf 2024 jaarlijks: 2% (begroting 2023: 2%) Toename belastingeenheden als gevolg van nieuwbouw: jaarlijks 1% (ongewijzigd).
9. **Ongebouwd en Natuur:** Voor ha. wegen is rekening gehouden met een tariefdifferentiatie van 400% (ongewijzigd). Oppervlakte: aantal hectares begroting 2024 verlaagd op basis van actuele informatie, jaarlijkse afname 100 hectare (was in begroting 2023 150 ha.) door nieuwbouw.
10. **Zuiveringsheffing en Verontreinigingsheffing:** Vervuilingseenheden woonruimten voor 2024 lagere stijging op basis van actuele informatie daarna jaarlijks 1% toename als gevolg van groei, zijnde +10.000 v.e. (ongewijzigd).
11. **Kwijtschelding:** 2024: 31.000 woonruimten (was in begroting 2023 32.000) en 60.000 aantallen zuiveringseenheden woonruimtes (was in 2023 63.000).
12. **Oninbaar:** 2024: 3.000 ingezetenen (was in begroting 2023 3.500) en 2024: 1.500 zuiveringseenheden bedrijven en 6.500 zuiveringseenheden woonruimtes (was in 2023 resp. 4.500 en 8.500). Kwijtschelding en oninbaar vanaf 2024 weer op eerdere niveau van voor 2023.

Totaal aantal belastingeenheden, rekening houdend met aandeel oninbaar en kwijtschelding:

Categorie	Eenheid	2023	2024	2025	2026	2027
Watersysteemheffing						
Ingezetenen	Woonruimte	528.000	531.000	536.000	541.000	546.000
Gebouwd	WOZ-waarden x € 1 mln	285.915	302.837	308.894	315.072	321.374
Ongebouwd Overig	Hectare	84.100	81.200	81.100	81.000	80.900
Natuur	Hectare	20.700	21.000	20.950	20.900	20.850
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheden, incl. directe lozers 7.000 v.e.	1.538.500	1.539.000	1.549.000	1.559.000	1.569.000

Kentallen heffen en invorderen

Rijnland heeft sinds 2011 de heffing en invordering uitbesteed aan de Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland. De indicatoren voor 2024 zijn:

	Programmabegroting		Jaarrekening
Indicatoren	**2024**	**2023**	**2022**
Perceptiekosten (% belastingopbrengst)	2,4%	2,6%	2,5%
Bedrag oninbaar(€)	1.024.930	1.295.000	912.995
Bedrag oninbaar (% belastingopbrengst)	0,39%	0,55%	0,40%
Bedrag kwijtschelding (€)	8.776.930	7.988.650	6.931.213
Bedrag kwijtschelding (% belastingopbrengst)	3,33%	3,37%	3,02%
Toegewezen kwijtscheldingsverzoeken (%)	85%	85%	83,1%
Kwijtscheldingsnorm	100%	100%	100%

Bijlage
06

Exploitatie: verdeling kosten- opbrengstsoorten

Lasten en baten in mln €	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Verschil 2023-2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten							
Rente en afschrijvingen	58,3	61,9	71,8	9,9	80,4	87,3	104,5
Personeelslasten	76,9	83,2	90,0	6,7	92,0	93,4	95,4
Goederen en diensten van derden	99,6	113,5	129,2	15,7	132,2	135,6	135,8
Bijdragen aan derden	14,8	14,1	14,7	0,6	13,7	13,6	15,6
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoor-zien	0,0	0,4	0,4	0,0	0,4	0,4	0,4
Totaal lasten	**249,7**	**273,1**	**306,0**	**32,9**	**318,6**	**330,1**	**351,6**
Baten							
Financiële baten	4,4	3,6	5,4	1,8	4,2	4,2	4,2
Personeelsbaten	0,5	0,2	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2
Goederen en diensten aan derden	15,2	22,1	18,0	-/- 4,1	19,2	20,4	21,8
Bijdragen van derden	1,7	1,7	2,0	0,2	2,0	2,0	2,0
Interne verrekeningen	7,1	6,0	7,5	1,4	7,6	7,9	8,0
Totaal baten	**28,9**	**33,7**	**33,0**	**-/- 0,7**	**33,1**	**34,6**	**36,2**
Saldo baten en lasten	**220,8**	**239,4**	**272,9**	**33,5**	**285,5**	**295,5**	**315,3**
Onttrekkingen aan reserves	-/- 8,7	-/- 8,8	-/- 8,3	0,5	-/- 0,6	-/- 0,3	-/- 0,3
Egalisatie van tarieven (middels reserves)	2,5	-/- 1,3	-/- 3,3	-/- 2,0	4,1	8,6	17,1
Toevoegingen bestemmingsreserves	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	8,8	5,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	2,3	2,3	1,0	0,7	1,1
Resultaat	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Op te brengen belastingen	**221,8**	**229,3**	**263,7**	**34,4**	**290,0**	**313,2**	**338,3**

Toelichting op exploitatierekening, met ontwikkeling meer- en minderkosten 2023-2024

Lasten

Rente en afschrijvingen

Vanwege een ongunstige renteontwikkeling (zie bijlage 5 voor de rekenkundige uitgangspunten) en toename van de investeringen nemen de rentelasten met € 7,2 mln toe ten opzichte van 2023. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten van de nota Vaste Activabeleid 2020. De post afschrijvingen is € 2,7 mln hoger door oplevering van een aantal investeringswerken.

Personeelslasten

De personele lasten nemen in 2024 toe met 6,7 mln euro ten opzichte van 2023. De opbouw van de stijging is:

a. Toename personeelslasten eigen personeel en bestuur € 6,6 mln;

b. Afname kosten inhuur, door enerzijds bezuiniging n.a.v. 1,5% scenario en anderzijds toevoegingen van fte door coalitieafspraken -/- € 0,3 mln;

c. Overige personeelslasten; stijging van presentiegelden door uitbreiding bestuur en kosten recruitment € 0,4 mln.

De specificatie van a. de toename personeelslasten eigen personeel en bestuur van € 6,6 mln is als volgt:

- Verhoging van personeelskosten door extra fte's uit het coalitieakkoord voor onder anderen:
  - impuls in de waterketen € 0,7 mln
  - traineeprogramma € 0,4 mln
  - diepteschouw € 0,5 mln
  - water bodem sturend € 0,4 mln
  - intensivering uitvoering regionale keringen €0,3 mln
  - programma Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) € 0,2 mln
  - intensiveren uitvoeringsprogramma polder gemalen€ 0,2 mln
  - Werving en selectie € 0,2 mln
  - herzien convenanten (€ 0,1 mln)
  - veenweiden(€ 0,1 mln) € 3,2 mln
- Doorwerking van toename personeelskosten door hogere CAO in 2023 € 2,0 mln
- Hogere kosten door 1% stijging van de personeelskosten in plaats van bevriezing van deze kosten in 2024 € 1,0 mln
- Extra capaciteit uitvoering Woo, contract management en juridische zaken € 0,4 mln

Goederen en diensten van derden

Het verschil van €15,7 mln betreft hoofdzakelijk:

- Hogere elektriciteitskosten door schaarste en prijsstijgingen € 5,2 mln
- Meerkosten baggerkosten € 2,0 mln
- Hogere kosten hard- en software € 1,8 mln
- Hogere onderhoudskosten door indexering contracten en inflatie en circulair en duurzaam maaien en schonen watergangen € 1,3 mln
- Hogere kosten grondstoffen- en verwerken en afvoer slib door prijsstijgingen € 1,3 mln
- Hogere kosten samenwerkingsovereenkomst met BSGR € 1,0 mln
- Hogere bijdrage aan openbare lichamen (hWh) € 0,7 mln
- Hogere kosten laboratoriumonderzoek door prijsstijging € 0,6 mln
- Hogere bijdrage grensoverschrijdend afvalwater als gevolg van prijsstijgingen € 0,3 mln
- Hogere verzekeringskosten € 0,3 mln
- Hogere bijdrage muskusrattenbeheer € 0,2 mln
- Hogere kosten chemicaliën met name door prijsstijgingen € 0,1 mln
- Lagere advies- en onderzoekkosten door derden -/- € 0,1 mln
- Hogere kosten telefonie/internet € 0,2 mln
- Hogere contributiebijdrage UVW € 0,2 mln
- Hogere leasekosten auto's € 0,3 mln

Bijdragen aan derden
Het verschil van € 0,6 mln betreft hoofdzakelijk een hogere bijdrage aan het Hoog Water Beschermings Programma (HWBP) van € 0,4 mln.

Toevoegingen aan voorzieningen
De mutatie betreft een toevoeging aan de wachtgeld- en pensioenvoorziening dagelijks bestuur van € 0,4 mln.

Baten

Financiële baten en personeelsbaten
Er is rekening gehouden met een dividenduitkering van € 5,2 mln voor 2024 en met € 4,0 mln voor 2025 - 2027.

Goederen en diensten aan derden
De verkoopopbrengst van grond is lager door de ervaring dat er minder grond verkocht wordt (€ 5,4 mln) Ook is er sprake van een hogere doorbelasting bij diensten van derden (€ 1,1 mln), dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere doorbelasting van de informatiserings- en automatiseringskosten in de samenwerking met Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard.

Bijdragen van derden
De bijdragen van het Rijk zijn € 0,2 mln hoger begroot door de te verwachte bijdrage via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (€0,3 mln) maar ook minder verwachte bijdragen voor de vervallen subsidie voor zonnepanelen (-/- €0,1 mln).

Interne verrekeningen
Door personeelsuitbreiding en de uitvoering van de grote projecten en is er een verhoging van het activeren van uren. Hierdoor neemt de post geactiveerde loonkosten toe met € 1,4 mln.

Dekkingsmiddelen

Onttrekkingen aan reserves
In 2024 wordt € 8 mln onttrokken uit de reserve Baggerwerken en in de jaren erna resp. € 0,6 mln, € 0,3 mln en € 0,3 mln. Hiermee raakt de reserve Baggerwerken in 2027 uitgeput. Daarnaast wordt € 150.000 onttrokken aan de reserve PFOS-saneringen, € 50.000 onttrokken aan de reserve erfgoedpanden en € 93.000 onttrokken aan de reserve frictiekosten SPP.

Egalisatie van tarieven
In 2024 wordt per saldo € 3,3 mln onttrokken uit de egalisatiereserves. In de jaren erna is er vooralsnog voldoende ruimte om deze reserve te voeden.

Toevoegingen algemene en bestemmingsreserves
In 2025 wordt € 3 mln en in 2026 € 5 mln toegevoegd aan de nieuw te vormen reserve voor kapitaallasten (met name voor het project Haarlem Waarderpolder). Daarnaast wordt de reserve schuldreductie waterketen in 2026 weer op het peil gebracht van vóór de Zomerburap 2023 met 5,8 mln. Om in 2024 te voldoen aan de norm van 5% van de netto kosten voor egalisatie wordt er € 2,3 mln toegevoegd aan de algemene reserves. Ook in de jaren erna wordt de algemene reserve verhoogd naar 5% van de netto kosten voor egalisatie (met resp. € 1 mln, € 0,7 mln en € 1,1 mln).

Waterschapsbelastingen
Bij de berekening van de waterschapsbelastingen is uitgegaan van een lastendruktoename van 15% in 2024,10% in 2025 en 8% in 2026 en 2027.

Bijlage
07

Exploitatie: verdeling naar beide waterschapstaken

(in € 1 mln)	Jaarrek. 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Zuiveringsbeheer			
Lasten			
Netto kosten toegerekend aan zuiveringsbeheer	101,9	108,5	125,3
Dividenden en andere algemene opbrengsten	-/- 2,2	-/- 1,8	-/- 2,6
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves	**99,7**	**106,7**	**122,7**
Toevoeging bestemmingsreserves	0,2	0,0	0,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	2,5
Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	0,0	-/- 0,1	-/- 0,1
Egalisatie van tarieven	-/- 1,9	-/- 1,0	-/- 2,4
Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves	**98,0**	**105,6**	**122,6**
Waterschapsbelastingen			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-/- 4,2	-/- 5,2	-/- 5,5
Bruto belastingopbrengsten	105,0	110,8	128,1
Totaal netto waterschapsbelastingen	**100,8**	**105,6**	**122,6**
Resultaat	**2,7**	**0,0**	**0,0**

(in € 1 mln)	Jaarrek. 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Watersysteembeheer			
Lasten			
Netto kosten toegerekend aan watersysteembeheer	123,2	134,4	152,9
Dividenden en andere algemene opbrengsten	-/- 2,2	-/- 1,8	-/- 2,6
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves	**121,0**	**132,7**	**150,3**
Toevoeging bestemmingsreserves	1,1	0,0	0,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	-/- 0,1
Onttrekking aan reserves	-/- 8,1	-/- 8,7	-/- 8,2
Egalisatie van tarieven	4,4	-/- 0,3	-/- 0,9
Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves	**118,4**	**123,7**	**141,1**
Waterschapsbelastingen			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-/- 3,6	-/- 4,0	-/- 4,0
Bruto belastingopbrengsten	124,6	127,7	145,1
Totaal netto waterschapsbelastingen	**121,0**	**123,7**	**141,1**
Resultaat	**2,6**	**0,0**	**0,0**

Bijlage
08

Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën

Lasten en baten naar beleidsproducten in € 1.000	Waterveiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond water	Waterketen	BOD	Totaal
Beleidsproduct						
Planvorming	915	11.486	3.282	3.340	3.048	22.071
Aanleg en onderhoud waterkeringen	35.797	0	0	0	0	35.797
Inrichting en onderhoud watersystemen	0	60.464	8.851	699	405	70.419
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	0	0	0	99.937	0	99.937
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	0	0	0	0	0	0
Regulering	0	5.521	1.391	0	0	6.911
Beheersing van lozingen	0	0	0	420	0	420
Heffing en invordering	0	0	0	0	7.123	7.123
Bestuur en exterene communicatie	0	0	0	0	7.810	7.810
Ondersteunende producten	0	0	0	0	27.649	27.649
Onvoorzien en overige inkomsten	0	0	0	0	-/- 5.200	-/- 5.200
Totaal	**36.712**	**77.471**	**13.524**	**104.395**	**40.834**	**272.936**
Onttrekkingen aan reserves	0	-/- 8.030	-/- 150	-/- 43	-/- 69	-/- 8.293
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	2.452	-/- 107	2.345
Netto kosten voor egalisatie	**36.712**	**69.440**	**13.374**	**106.804**	**40.658**	**266.988**

Lasten en baten naar kostensoorten in € 1.000	Waterveiligheid	Voldoende water	Schoon en Gezond Water	Waterketen	BOD	Totaal
Lasten						
Rente en afschrijvingen	14.727	20.722	2.101	31.830	2.374	71.753
Personeelslasten	4.627	24.404	5.049	20.033	35.866	89.979
Goederen en diensten van derden	7.120	43.000	7.349	62.405	9.325	129.199
Bijdragen aan derden	13.849	307	64	437	29	14.686
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	0	0	0	0	350	350
Totaal lasten	**40.323**	**88.432**	**14.563**	**114.705**	**47.943**	**305.967**
Baten						
Financiële baten	0	0	0	190	5.200	5.390
Personeelsbaten	0	2	0	5	208	215
Goederen en diensten aan derden	2.636	7.183	695	7.979	-/- 500	17.993
Bijdragen van derden	6	1.294	8	350	305	1.964
Interne verrekeningen	969	2.482	336	1.786	1.897	7.469
Totaal baten	**3.611**	**10.962**	**1.039**	**10.310**	**7.109**	**33.031**
Saldo baten en lasten	**36.712**	**77.471**	**13.524**	**104.395**	**40.834**	**272.936**
Onttrekkingen aan reserves	0	-/- 8.030	-/- 150	-/- 43	-/- 69	-/- 8.293
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	2.452	-/- 107	2.345
Netto kosten voor egalisatie	**36.712**	**69.440**	**13.374**	**106.804**	**40.658**	**266.988**

Belastingcategorieën in € 1.000	Waterveiligheid	Voldoende water	Schoon en Gezond Water	Waterketen	BOD	Totaal
Aandeel ingezetenen	18.356	33.785	5.749	0	11.974	69.864
Aandeel gebouwd	16.007	29.460	5.013	0	12.784	63.264
Aandeel ongebouwd overig	2.313	4.257	724	0	1.430	8.724
Aandeel natuur	37	68	11	0	34	150
Aandeel zuiveringsheffing	0	1.871	1.875	106.804	14.436	124.985
Netto kosten voor egalisatie	**36.712**	**69.440**	**13.374**	**106.804**	**40.658**	**266.988**

Bijlage
09

Verbonden partijen

Rijnland werkt samen met verbonden partijen, om gezamenlijk de gestelde doelen te bereiken. Hieronder volgt een overzicht van de verbonden partijen van Rijnland met de beoogde resultaten voor 2024. Meer informatie per verbonden partij, waaronder de voordelen, belangen en doelstellingen, vindt u op https://www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/planning-en-control/verbonden-partijen/.

Beoogde resultaten 2024

1. **Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/HVC**
   Oplevering van de slibdrooginstallatie (SDI) in Alkmaar. Uitvoering slibstrategie zoals eerder vastgesteld met onderwerpen: Optimale match van aanbod en verwerking van slib, energetische verduurzaming, circulariteit en innovatie.
2. **De Nederlandse Waterschapsbank**
   Betrouwbare partner voor kredietverlening. Voldoen aan duurzaamheidsdoelstellingen. Inzetten op een goed rendement en verhoging van de dividenduitkering binnen de afgesproken uitbetalingsratio van de winst.
3. **Unie van Waterschappen**
   Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Lobby op 'wateronderwerpen' in Den Haag en Brussel. Vergroting zichtbaarheid waterschappen en samenwerking met VNG en IPO. Ondersteuning van de waterschappen bij gemeenschappelijke vraagstukken zoals verduurzaming en energie. Voorbereiding van de invoering van het nieuwe belastingstelsel per 1 januari 2025.
4. **Het Waterschapshuis (HWH)**
   Versnelling van de digitale transformatie en het doorzetten van evenwichtige groei waarbij de kwaliteit van dienstverlening en projecten voorop blijft staan.
   Op vier gebieden (data, standaarden, IV&P en wetgeving) als collectief optreden. Verlenging van het Koersplan met een jaar omdat het onverminderd actueel is.
5. **Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland**
   Behoud van de ISAE-verklaring. Optimale prijs-kwaliteit-verhouding door continue aandacht voor kostenreductie waarbij kwaliteit van de dienstverlening minimaal op een gelijk niveau houden, maar liever nog verbeteren in samenspraak met de deelnemende gemeenten. De systemen van de BSGR geschikt maken voor de invoering van het nieuw waterschapsbelastingstelsel.
6. **Aquon**
   Oplevering centralisatie met nieuwbouw in Houten in 2024. Voldoen aan de vraag van de waterschappen naar monsterneming en analyse. Doorontwikkeling van innovaties als sensormonitoring DNA-gerelateerde technieken en big data. Voldoen aan archiefverordening en verbeteren van de informatieveiligheid.
7. **Vof Meergrond**
   Beheer van het terrein zonder overlast voor de omgeving. Afvoer van niet-toepasbare grond. Voorbereiding van de herbestemming van het terrein in goed overleg met de toekomstige eigenaar, de gemeente Haarlemmermeer en de twee partners in de vof.

Toelichting: wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin Rijnland een bestuurlijk en een financieel belang heeft en is een instrument om beleid uit te voeren. Leidend bij het aangaan van een samenwerkingsverband zijn de drie K's, te weten: verbetering van kwaliteit, vermindering van kwetsbaarheid en verlaging van de kosten. Meer informatie is te vinden in de door VV vastgestelde Kadernota verbonden partijen.

Bijlage
10

EMU-saldo

In Unieverband is afgesproken dat de waterschappen in hun programmabegroting een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het te verwachten EMU-saldo[1] blijkt.

EMU-saldo (x € 1.000)	2023	2024
1 EMU-exploitatiesaldo		
Bij: Rente toevoeging reserves	0	0
Bij: Toevoeging aan reserves	0	2.345
Af: Ontrekkingen aan reserves	-/-10.139	-/-11.619
	-/-10.139	**-/-9.274**
2 Invloed investeringen		
Netto-investeringsuitgaven	-/-119.383	-/-126.051
Verkoop materiële en immateriële activa	0	0
Afschrijvingen	51.567	54.218
	-/-67.815	**-/-71.833**
3 Invloed voorzieningen		
Toevoeging aan voorziening	350	350
Ontrekkingen aan voorzieningen	0	0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-400	-/-400
	-/-50	**-/-50**
4 Deelnemingen en aandelen		
Boekwinst	0	0
Boekverlies	0	0
	0	**0**
Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	**-/-78.004**	**-/-81.157**

Uit de tabel hiernaast blijkt dat Rijnland op transactiebasis in 2024 méér uitgeeft dan ontvangt, vooral als gevolg van de investeringsuitgaven. In het baten- en lastenstelsel dat Rijnland (evenals andere waterschappen) hanteert leiden dergelijke uitgaven niet tot tekorten; echter wel volgens het transactiestelsel waarmee het Rijk en de EMU het exploitatiesaldo bepalen.

EMU-referentiewaarden 2024

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden. Deze ruimte bedraagt 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Hierbij is er voor de waterschappen een ruimte van 0,06% BBP. De ruimte voor de waterschappen van 0,06% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2024 tot een maximaal EMU-tekort van € 647,0 mln in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar (2023 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een verwachte referentiewaarde 2024 voor Rijnland van € 44,0 mln. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft. Tot nu toe was de ruimte voor decentrale overheden voldoende. In het geval deze ruimte gaat knellen volgt overleg met de minister.

1 In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is vastgelegd dat het begrotingstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Er is sprake van een tekort als een land in een jaar meer uitgeeft dan ontvangt. Rijnland is evenals andere decentrale overheden medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Daarom zijn afspraken gemaakt met de minister van Financiën, in relatie tot de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Hof).

Bijlage
11

Openbaarheidsparagraaf Woo, activiteiten 2024

In deze paragraaf staan de activiteiten die we in 2024 ondernemen voor de Wet open overheid (Woo), die op 1 mei 2022 in werking is getreden. De Woo regelt actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

1. **Actieve openbaarmaking voor verplichte categorieën informatie (art. 3.3 Woo)**

   Rijnland maakt in 2024 de volgende informatie vindbaar en duurzaam toegankelijk:
   - De bereikbaarheid van bestuursorganen en organisatie-onderdelen;
   - De wijze waarop een Woo-verzoek kan worden ingediend;
   - Vergaderstukken en verslagen van de VV en de bestuurscommissies;
   - Besluiten op Woo-verzoeken, klachten en convenanten.

2. **Inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan verplichte categorieën (art. 3.1 Woo)**
   - We onderzoeken voor welke documenten openbaarheid wenselijk is, buiten de wettelijk verplichte documenten.

3. **Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)**
   - We optimaliseren het behandelingsproces voor Woo-verzoeken;
   - We maken Woo-verzoeken en -besluiten openbaar via de website: www.rijnland.net.

4. **De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)**
   - We versterken het bewustzijn van de medewerkers op het gebied duurzame toegankelijkheid en archiveren van informatie;
   - We werken aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Zo verbeteren we de vindbaarheid van documenten door het toevoegen van metadata.

5. **Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contact-persoon (art. 4.7 Woo**)
   - De eerste ingang voor een Woo-verzoek is het Rijnlandse Klantencontactteam: www.rijnland.net/contact;
   - In 2024 evalueren we de functie van Woo-contactpersoon.

6. **Besteding incidentele of structurele subsidie**
   - Rijnland ontvangt jaarlijks een incidentele bijdrage van het Rijk voor de invoering van de Woo. In 2024 is die € 0,07 mln, bedoeld voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie. We werken hierbij samen met Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, met een gezamenlijke projectleider;
   - Daarnaast loopt een aanvraag voor een structurele subsidie. In 2024 bedraagt die: € 0,18 mln. Deze is voor de actieve openbaarmaking van de informatie-categorieën zoals genoemd in de Woo, de Woo-contactpersoon en het beheer en onderhoud van systemen.

Bijlage
12

Investeringsoverzicht per programma

Toelichting

De kolom 't/m 2023' in de tabellen in deze bijlage geeft de gemaakte kosten tot en met 2023 weer, plus de prognose voor 2023 ten tijden van het opstellen van de begroting. De ramingen van investeringsprojecten zijn vóór aftrek van concernbrede korting. Voor de investeringen in de tabel die zijn aangegeven met een *, zitten kredietvoorstellen bij deze begroting. Voor de overige investeringen volgen kredietvoorstellen in 2024.

1. **Onderhanden werk: in voorbereiding of uitvoering, 90% realisatie verwacht vanaf 2025**
   Dit zijn afzonderlijke investeringsprojecten waarvoor het bestuur al een voorbereidings- of uitvoeringskrediet heeft verstrekt. De verwachte realisatie is vanaf 2025 zijnde het jaar na het begrotingsjaar 90% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 90% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.

2. **Toekomstig werk: verwachte kredietaanvragen, 75% realisatie verwacht vanaf 2025**
   Dit zijn meerjarenramingen van vervangings- en andere programma's, die naar verwachting nodig zijn om de beleidsvoornemens te realiseren. Deze ramingen zijn veelal nog niet uitgewerkt naar afzonderlijke projecten. Het bestuur heeft nog geen krediet verstrekt. De verwachte realisatie is 75% vanaf 2025 zijnde het jaar na het begrotingsjaar (concern-brede korting) en de kapitaallasten worden voor 75% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.

3. **Toekomstig werk 2024:**
   De tabellen in deze bijlage bevatten in totaal € 5,1 mln aan toekomstig werk in 2024.

Investeringsprojecten Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2023	2024 Begroting	2025	2026	2027	Totaal 2024-2027
Programma Waterveiligheid							
Onderhandenwerk							
Verbetering IJsseldijk Gouda	8.578	3.613	1.160	1.735	2.500	2.724	8.119
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk I/VI *	126.650	72.094	21.000	19.200	19.400	3.000	62.600
Toetsing regionale keringen	7.000	5.598	30	0	0	0	30
Kunstwerken Spaarndammerdijk	9.136	8.104	760	800	800	800	3.160
Vervangen balgstuwen	14.550	473	600	2.750	3.500	3.500	10.350
Totaal onderhandenwerk	**165.914**	**89.882**	**23.550**	**24.485**	**26.200**	**10.024**	**84.259**
Toekomstig werk							
Toekomstig werk waterveiligheid		0	0	9.100	4.600	21.000	34.700
Totaal toekomstig werk		**0**	**0**	**9.100**	**4.600**	**21.000**	**34.700**
Totaal waterveiligheid bruto	**165.914**	**89.882**	**23.550**	**33.585**	**30.800**	**31.024**	**118.959**
Totaal bijdragen derden		24.817	3.760	1.080	1.900	1.080	7.820
Totaal netto		**65.065**	**19.790**	**32.505**	**28.900**	**29.944**	**111.139**

Investeringsprojecten Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2023	2024 Begroting	2025	2026	2027	Totaal 2024-2027
Programma Voldoende water							
Onderhandenwerk							
Stedelijke waterplannen	6.322	1.922	300	450	450	200	1.400
Piekberging Haarlemmermeer	32.374	25.416	1.150	550	0	0	1.700
Sluisjes Halfweg *	14.100	3.958	4.000	4.000	3.000	2.843	13.843
WGP Midden-zuid	24.099	19.684	2.620	1.570	2.300	1.180	7.670
WGP Kust	9.170	8.080	590	500	500	200	1.790
Watergebiedsplannen	33.268	27.763	3.210	2.070	2.800	1.380	9.460
Poldergemalen cluster 2	12.929	10.945	703	39	0	0	742
Poldergemalen cluster 3	52.838	20.493	15.184	13.060	1.572	0	29.816
Overnemen en afstoten assets, sluizen bruggen	1.043	427	400	0	0	0	400
Vervangen oeververdediging	1.650	560	500	0	0	0	500
Vergroten doorvoer Krimpenerwaard	3.750	494	350	350	1.000	1.000	2.700
Totaal onderhandenwerk	**158.273**	**91.979**	**25.797**	**20.519**	**8.822**	**5.423**	**60.561**
Toekomstig werk							
Poldergemalen meerjarenraming		0	866	4.800	14.870	17.000	37.536
Poldergemalen vervangen telemetrie		0	250	250	250	500	1.250
Strategische agenda's mjr		0	0	0	0	0	0
Watergebiedsplannen meerjarenraming		0	0	0	0	3.000	3.000
Boezemgemalen		0	50	1.100	200	1.000	2.350
Oeververdedigingen		0	750	750	750	1.500	3.750
Sluizen en Kunstwerken		0	0	500	0	0	500
Zoetwaterprogramma (doorvoerroute Krimpenerwaard)		0	0	0	350	500	850
Totaal toekomstig werk		**0**	**1.916**	**7.400**	**16.420**	**23.500**	**49.236**
Totaal voldoende water bruto	**158.273**	**91.979**	**27.713**	**27.919**	**25.242**	**28.923**	**109.797**
Totaal bijdragen derden		52.484	5.235	400	14	8	5.657
Totaal netto		**39.494**	**22.479**	**27.519**	**25.228**	**28.915**	**104.140**

Investeringsprojecten Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2023	2024 Begroting	2025	2026	2027	Totaal 2024-2027
Programma Schoon en gezond water							
Onderhandenwerk							
KRW fase 2	17.479	14.970	321	139	330	0	790
KRW3 Noord	10.100	1.408	2.450	2.250	5.100	3.000	12.800
KRW3 ZUID	20.250	3.893	4.390	4.900	4.550	3.757	17.597
Cluster planontwikkeling (KRW Synergie)	2.226	293	325	300	300	300	1.225
Cluster landbouw	9.204	4.613	1.575	1.239	819	369	4.001
Blauwalgenbestrijding 2023-2027	578	148	302	0	0	0	302
Blauwalgenbestrijding/Nieuwe Meer	1.320	1.301	50	0	0	0	50
Totaal onderhandenwerk	**61.157**	**26.626**	**9.413**	**8.828**	**11.098**	**7.426**	**36.764**
Toekomstig werk							
KRW fase 3		0	0	700	100	250	1.050
Maatregelen zwemwater *		0	100	100	100	100	400
Blauwalgenbestrijding *		0	150	200	200	200	750
Coalitieakkoord KRW programma			0	0	0	0	0
Totaal toekomstig werk		**0**	**250**	**1.000**	**400**	**550**	**2.200**
Totaal Schoon en gezond water bruto	**61.157**	**26.626**	**9.663**	**9.828**	**11.498**	**7.976**	**38.964**
Totaal bijdragen derden		236	200	0	0	0	200
Totaal netto		**26.391**	**9.463**	**9.828**	**11.498**	**7.976**	**38.764**

Investeringsprojecten Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2023	2024 Begroting	2025	2026	2027	Totaal 2024-2027
Programma Waterketen							
Onderhandenwerk							
AWZI Zwanenburg (Voorheen Cluster zuiveren NH)	105.300	72.168	28.320	6.320	7.580	0	42.220
Cluster Waterketen 1 (was Zuiveren Zuid-Holland) *	79.984	59.241	9.875	9.760	3.820	100	23.555
Cluster Waterketen 2 (was 4e zuiveringscluster) *	19.135	13.422	4.510	3.700	1.450	50	9.710
AWZI Haarlem Waarderpolder	43.673	15.312	11.252	14.422	34.116	32.884	92.674
AWZI Zuiveringskringen Alphen a/d Rijn (ZANK)	45.950	31.665	8.900	500	0	0	9.400
Persleidingen Hoofddorp *	1.000	400	900	4.500	5.800	3.100	14.300
AWTG Valkenhorst	700	0	100	2.000	1.800	200	4.100
Maatregelen energieneutraliteit	2.020	60	893	746	281	0	1.920
Totaal onderhandenwerk	**297.762**	**192.269**	**67.750**	**73.948**	**79.847**	**61.334**	**282.879**
Toekomstig werk							
Zuiveringskring Gouda *		0	100	800	3.300	9.000	13.200
Zuiveringskring Leiden-N		0	0	100	700	3.000	3.800
Zuiveringskring Zwaanshoek		0	100	250	1.700	2.000	4.050
Assetmanagement AWZI's		0	800	2.850	7.250	11.600	22.500
Assetmanagement AWTS *		0	200	1.500	2.400	2.600	6.700
Energieneutraliteit		0	100	200	2.510	4.000	6.810
Coalitieakkoord N&P		0	100	500	5.000	25.000	30.600
Coalitieakkoord Micros		0	250	500	5.000	15.000	20.750
Coalitieakkoord Broeikasgassen		0	100	500	2.000	5.000	7.600
Coalitieakkoord Circulair		0	500	1.000	3.000	6.000	10.500
Totaal toekomstig werk		**0**	**2.250**	**8.200**	**32.860**	**83.200**	**126.510**
Totaal Waterketen bruto	**297.762**	**192.269**	**70.000**	**82.148**	**112.707**	**144.534**	**409.389**
Totaal bijdragen derden		552	0	0	0	0	0
Totaal netto		**191.717**	**70.000**	**82.148**	**112.707**	**144.534**	**409.389**

Investeringsprojecten Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2023	2024 Begroting	2025	2026	2027	Totaal 2024-2027
Programma BOD							
Onderhandenwerk							
Cluster bedrijfsvoering	8.995	5.619	3.619	0	0	0	3.619
Totaal onderhandenwerk	**8.995**	**5.619**	**3.619**	**0**	**0**	**0**	**3.619**
Toekomstig werk							
Vernieuwing van de bronnen hoofdkantoor *		0	700	0	0	0	700
Totaal toekomstig werk		**0**	**700**	**0**	**0**	**0**	**700**
Totaal BOD bruto	**8.995**	**5.619**	**4.319**	**0**	**0**	**0**	**4.319**
Totaal bijdragen derden		0	0	0	0	0	0
Totaal netto		**5.619**	**4.319**	**0**	**0**	**0**	**4.319**

Investeringsprojecten Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2023	2024 Begroting	2025	2026	2027	Totaal 2024-2027
Rijnland-breed							
Onderhandenwerk	692.101	406.374	130.129	127.779	125.967	84.207	468.082
Toekomstig werk	0	0	5.116	25.700	54.280	128.250	213.346
Totaal Rijnlandbreed bruto	**692.101**	**406.374**	**135.245**	**153.479**	**180.247**	**212.457**	**681.428**
Totaal bijdragen derden	0	78.088	9.195	1.480	1.914	1.088	13.677
Totaal netto	**692.101**	**328.285**	**126.051**	**151.999**	**178.333**	**211.369**	**667.752**

Colofon

De Begroting 2024 en het Meerjarenperspectief 2024-2027
is een uitgave van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Corsa-nr: 23.081540
Versie: 26 oktober 2023
Voor VV 29 november 2023

Hoogheemraadschap van Rijnland
Archimedesweg 1
Postbus 156
2300 AD Leiden

Telefoon (071) 30 63 063
post@rijnland.net
www.rijnland.net

Hoogheemraadschap van
Rijnland